

ONTWERPBESLUIT WADDENZEE

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Waddenzee**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van richtlijn 92/43/EEG (prioritaire typen aangeduid met een sterretje):
 - H1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken
 - H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
 - H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten
 - H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)
 - H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
 - H2110 Embryonale wandelende duinen
 - H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")
 - H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
 - H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
 - H2190 Vochtige duinvalleien
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van richtlijn 92/43/EEG (prioritaire typen aangeduid met een sterretje):
 - H1095 Zeeprik
 - H1099 Rivierprik
 - H1103 Fint
 - H1364 Grijze zeehond
 - H1365 Gewone zeehond

Artikel 2

1. Als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) **Waddenzee**, zoals aangewezen bij besluit van 8 november 1991 (J. 9115397, Stcrt. 1991, nr. 220) worden aangewezen of komen te vervallen: de gebiedsdelen bedoeld in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting behorende bij dit besluit.
2. De nota van toelichting en de kaart behorende bij de aanwijzing zoals bedoeld in het eerste lid, worden ingetrokken.
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG: Lepelaar, Kleine zwaan, Brandgans, Bruine kiekendief, Blauwe kiekendief, Slechtvalk, Kluut, Strandplevier, Goudplevier, Rosse grutto, Grote stern, Visdief, Noordse stern, Dwergstern, Zwarte stern en Velduil.
4. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is verder aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG: Fuut, Aalscholver, Toendrarietgans, Grauwe gans, Rotgans, Bergeend, Smient, Krakeend, Wintertaling, Wilde eend, Pijlstaart, Slobeend, Topper, Eider, Brilduiker, Middelste zaagbek, Grote zaagbek, Scholekster, Bontbekplevier, Zilverplevier, Kievit, Kanoet, Drieteenstrandloper, Krombekstrandloper, Bonte strandloper, Grutto, Wulp, Zwarte ruiter, Tureluur, Groenpootruiter, Steenloper en Kleine mantelmeeuw.

Artikel 3

1. De aanwijzingen, bedoeld in artikel 1 en 2 en de wijzigingen van het in artikel 2 bedoelde besluit, gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Waddenzee**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestigingen Noord en West, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN en Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeenten, in de kantoren van het waterschappen waaronder het gebied valt en in het provinciehuizen van de betreffende provincies. Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minInv.nl/natuurwetgeving>. Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerp-besluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Waddenzee waarin opgenomen: de nota van toelichting bij de aanwijzing van Waddenzee als speciale beschermingszone in het kader van de richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn; alsmede de nota van toelichting bij de wijziging van besluit J. 9115397 tot aanwijzing van Waddenzee als speciale beschermingszone in het kader van de richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Waddenzee aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt de aanwijzing van de gelijknamige beschermingszone onder de Vogelrichtlijn gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op de begrenzing en op de vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen hetgeen gebaseerd is op toepassing van de criteria, die zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000¹.

Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura 2000-gebied Waddenzee, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van de nota van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. In dit hoofdstuk wordt tevens melding gemaakt van de status van beschermd natuurmoment voor een deel van het Natura 2000-gebied, welke inmiddels is komen te vervallen. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Waddenzee aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Waddenzee" en onder nummer NL1000001 is geplaatst op de van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor één prioritair type natuurlijke habitat in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Het gebied is op 8 november 1991 (besluit J. 9115397) onder de naam Waddenzee eveneens aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied". Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9801001. Het besluit J. 9115397 is door middel van dit besluit gewijzigd.

¹ Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt bij aanwijzing als speciale beschermingszone onder artikel 10a de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten². In dergelijke gevallen heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument betrekking hadden, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 4).

Het beschermd natuurmonument Dollard is aangewezen op 20 mei 1977 (NLB/N-24826, Stcrt. 1977, nr. 141).

Het beschermd natuurmonument Schorren van de Eendracht en Vlake van Kerken is aangewezen op 23 juli 1982 (NLB/GS/GA-52344, Stcrt. 1982, nr. 165).

Het beschermd natuurmonument Neerlands Reid is aangewezen op 23 juli 1982 (NLB/GS/GA-52364, Stcrt. 1982, nr. 165).

Het beschermd natuurmonument Kwelders langs de noordkust van Groningen is aangewezen op 23 juli 1982 (NLB/GS/GA-52389, Stcrt. 1982, nr. 165).

Het beschermd natuurmonument Kwelders langs de noordkust van Friesland is aangewezen op 23 juli 1982 (NLB/GS/GA-52345, Stcrt. 1982, nr. 165).

Het beschermd natuurmonument Noord-Friesland Buitendijks is aangewezen op 13 september 1988 (NMF/N 88-9432, Stcrt. 1988, nr. 187).

Het Staatsnatuurmonument Boschplaat is aangewezen op 8 november 1974 (NBOR/S-15110, Stcrt. 1974, nr. 221).

Het Staatsnatuurmonument Dollard is aangewezen op 19 oktober 1978 (NLB/N 32287, Stcrt. 1978, nr. 211).

Het Staatsnatuurmonument Waddenzee is aangewezen op 18 mei 1981 (Waddenzee I, NLB-46323/46569, Stcrt. 1981, nr. 93) en gewijzigd op 31 augustus 1987 (NMF/N 87-10390, Stcrt. 1987, nr. 170)

Het Staatsnatuurmonument Noord-Friesland Buitendijks is aangewezen op 24 juli 1986 (NMF/N 86-9187, Stcrt. 1986, nr. 145).

Het Staatsnatuurmonument Waddenzee II is aangewezen op 17 november 1993 (NBLF-93-6831, Stcrt. 1993, nr. 237)

Het Natura 2000-gebied Waddenzee (landelijk gebiedsnummer 1) omvat het Vogelrichtlijngebied Waddenzee en het gelijknamige Habitatrichtlijngebied. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura 2000-netwerk.

² Beschermd en staatsnatuurmonumenten zijn in de periode 1968-98 aangewezen op grond van respectievelijk artikel 7 en 21 van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, nr. 572)

Het Natura 2000-gebied Waddenzee ligt in de provincies Groningen, Fryslân en Noord-Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Ameland, Anna Paulowna, De Marne, Delfzijl, Den Helder, Dongeradeel, Eemsmond, Ferweradiel, Franekeradeel, Harlingen, het Bildt, Reiderland, Schiermonnikoog, Terschelling, Texel, Vlieland, Winseradiel, Wieringen en Winsum.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

De Waddenzee bestaat uit een complex van diepe geulen en ondiep water met zand- en slibbanken waarvan grote delen bij eb droog vallen. Deze banken worden doorsneden door een fijn vertakt stelsel van geulen. Langs het vasteland en de eilanden liggen verspreid kweldergebieden, die door grote verschillen in vocht- en zoutgehalte bijdragen aan een zeer diverse flora en vegetatie. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Boschplaat op Terschelling en Neerlands Reid op Ameland, waar op de overgang naar het duingebied bijzondere kweldervegetaties aanwezig zijn. Er is een nagenoeg ongestoorde hydrodynamiek en geomorfologie aanwezig, waarin natuurlijke processen zorgen voor instandhouding en ontwikkeling van karakteristieke ecotopen en habitats en de grenzen van land en water voortdurend wijzigen.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Waddenzee behoort tot het Natura 2000-landschap 'Noordzee, Waddenzee en Delta'.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Waddenzee is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede voor zover van toepassing nieuwe natuur die noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.³

Het gebied Waddenzee is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van zoute kustwateren, intertijdegebieden, kwelders en duingebieden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

³ Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Op hoofdlijnen bestaat het Natura 2000-gebied uit: de Waddenzee, inclusief het estuarium van de Eems-Dollard, dat grotendeels begrensd wordt door de waterkerende dijken van het vasteland, van de Waddeneilanden, de Afsluitdijk en bij het ontbreken daarvan de overgang van de eilandkwelders naar de duingebieden. In de zeegaten en ten oosten van Schiermonnikoog valt de grens samen met die van de Planologische Kernbeslissing Waddenzee⁴. Het Natura 2000-gebied en het PKB-gebied vallen grotendeels samen. Belangrijkste verschillen zijn Polder Breebaart (bij Termunterzijl) en Oostelijk Ras (De Plaat onder West-Terschelling), die deel uitmaken van het Natura 2000-gebied maar niet van het PKB-gebied.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van 271.866 ha. Dit betreft de totale oppervlakte van het Vogelrichtlijngebied zoals dat nu wordt gewijzigd dan wel aangewezen. Het Habitatrichtlijngebied dat nu wordt aangewezen betreft de Waddenzee zonder het estuarium van de EemsDollard: 255.921 ha. Het resterende deel (ruim 15.000 ha), waarvan een gedeelte nog bij de Europese Commissie moet worden aangemeld, zal in een later stadium in overeenstemming met Duitsland worden aangewezen. Van het estuarium zijn in mei 2003 alleen de Dollard en de droogvallende platen aangemeld. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen.

De in hoofdstuk 2 genoemde (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten hebben een gezamenlijke oppervlakte van 233.453 ha en liggen in hun geheel binnen Natura 2000-gebied.

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd.

- Verharde openbare wegen, waterkerende dijken (met uitzondering van smalle pieren) en veerdammen zijn buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, perceelscheidingen en overgangen van kwelder naar duin.
- De oostzijde van de Dollard volgt nu precies de (kadastrale) rijksgrens.
- Onlogische verschillen (< 25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebied zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden.
- Waterkerende dijken zijn buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is afgestemd op die van de (voormalige) natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Vogel- en Habitatrichtlijngebied vallen.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

In maart 2000 zijn als onderdeel van het Vogelrichtlijngebied Waddeneilanden/ Noordzeekustzone/ Polder Breebaart (N/ 2000/ 320) ook aangewezen Polder Breebaart (bij Termunterzijl) en Oostelijke Ras (De Plaat onder West-Terschelling). In beslissing op bezwaar van 7 april 2005 (Stcrt. 2005, nr. 69) is het gebied in zes afzonderlijke Vogelrichtlijngebieden gesplitst: Duinen Texel, Duinen Vlieland, Duinen Terschelling, Duinen Ameland, Duinen Schiermonnikoog en Noordzeekustzone. Polder Breebaart en Oostelijk Ras konden daarbij niet worden meegenomen omdat ze geïsoleerd van deze

⁴ Kabinetsstandpunt inzake de planologische kernbeslissing deel 4 Derde Nota Waddenzee, bijlage 1 (nadere omschrijving pkb-grens en coördinaten langs Noordzeekustzone en de Waddeneilanden), januari 2007

gebieden zijn gelegen. De systematiek van selectie en begrenzing, die in 2000 is gehanteerd bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden¹, gaat namelijk uit van aaneengesloten gebieden. Deze terreinen, die ook deel uitmaken van het Habitatrictlijngebied Waddenzee, worden nu alsnog toegevoegd aan het Vogelrichtlijngebied Waddenzee (kaarten A en B):

- Polder Breebaart (73 ha) is een binnendijkse polder met een brak karakter door de aanwezigheid van een regelbare duikeropening in de zeedijk, waardoor bij vloed zeewater binnenstroomt en bij eb uitstroomt. Dit brakwatergebied functioneert niet alleen als rustplaats voor overtuigende vogels van de Dollard, maar kan ook een belangrijke broedplaats zijn voor Kluten (2001-04 154- 824 broedparen) en andere watervogels waarvoor de Waddenzee is aangewezen. Aangrenzend aan de Dollard vormt het gebied één van de belangrijkste broedterreinen in dit deel van het Waddengebied.
- De Plaat onder West-Terschelling (ook bekend als Oostelijk Ras, 106 ha) is een door een dam omgeven wadplaat die via de haven van West-Terschelling in open verbinding staat met de Waddenzee. De plaat fungeert als voedselgebied en rustplaats voor allerlei soorten wadvogels en is als zodanig een integraal onderdeel van het wadden-ecosysteem.

Het Vogel- en het Habitatrictlijngebied zijn verkleind met:

- enkele binnendijks gelegen percelen cultuurgrond (kaart C; 12,5 ha) in de Noordpolder ten noorden van Usquert. Dit betreft voormalige buitendijkse gronden die door dijkafsnijding in de jaren tachtig binnendijks zijn komen te liggen. Bij de aanwijzing in 1991 is de grens van de PKB Waddenzee gevolgd die na de dijkafsnijding niet is aangepast. Deze gronden behoren niet tot het leefgebied van vogels waarvoor de Waddenzee is aangewezen.
- de jachthaven aan de oostzijde van de veerdam bij Nes, Ameland (kaart D; 1,1 ha). Deze plek heeft geen betekenis voor de vogels van de Waddenzee.

Het Habitatrictlijngebied is verkleind met de Spuihaven en de Buitenhaven van de Lorentzsluizen (Kornwerderzand, Afsluitdijk), de Noorderhaven bij Breezanddijk (Afsluitdijk) en de beide havens van 't Horntje op Texel (64,2 ha). Door het intensieve gebruik hebben deze havens geen betekenis voor de habitattypen en soorten waarvoor het Habitatrictlijngebied is aangemeld. Om dezelfde reden maakten ze al geen deel uit van het Vogelrichtlijngebied.

Het Habitatrictlijngebied is uitgebreid met de Vliehors, een uitgestrekte zandplaat (595 ha) die het westelijk deel van Vlieland omvat. Deze plaat maakte reeds onderdeel uit van het Vogelrichtlijngebied. De Vliehors is een integraal onderdeel van het Waddengebied (vergelijkbaar met De Hors (Texel), Noordvaarder (Terschelling), De Hon (Ameland) en De Balg (Schiermonnikoog)). Er vindt primaire duinvorming plaats (habitatype 2110) en de plaat is bovendien een rustplaats voor de Gewone zeehond en voor de Grijs zeehond.

Het Vogel- en het Habitatrictlijngebied worden verder uitgebreid met het westelijk deel van de Oude Havenmond bij Den Oever (kaart E; 7,3 ha), dat tegenwoordig een onderdeel is van het intergetijdengebied van de Waddenzee.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaart-technische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. **Gebouw:** elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. **Bouwwerk:** elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- **Erven** zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- **Tuinen** zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- **Verhardingen** kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. **Wegen** betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en berm of zijkanten.
- **Hoofdspoorwegen** betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/leefgebieden.

- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitattypen en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstromde zandbanken

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit permanent overstromde zandbanken, *getijdengebied* (subtype A).

Toelichting Het habitatype permanent overstromde zandbanken betreft hier de ondiepe delen tussen platen (waarvan de platen onderdeel uitmaken van habitatype H1140 slik- en zandplaten) en diepe geulen met hoge stroomsnelheden. Het habitatype permanent overstromde zandbanken, *getijdengebied* (subtype A) is nagenoeg beperkt tot de Waddenzee. Dit subtype kent momenteel een matig ongunstige staat van instandhouding. Kwaliteitsverbetering is vooral mogelijk ten aanzien van bodemfauna en de vorming van biogene structuren met mossels. Kenmerkend voor het systeem is de functionele samenhang van verschillende deelsystemen zoals eb- en vloedgeulen en droogvallende platen. Herstel van zout-zoet gradiënten is tevens van belang voor verbetering van de kwaliteit van dit habitatype.

Het Beleidsbesluit Schelpdiervisserij en het aldaar aangekondigde onderzoek (Project Onderzoek Duurzame Schelpdiervisserij) zullen de basis vormen voor de mate waarin en het tempo waarmee de locaties voor de ontwikkeling van de biogene structuren met mossels zal worden gekozen. De verbeteropgave zal dan ook pas gaan gelden na afloop van dit onderzoek en wanneer de uitkomsten van dit onderzoek, mede in het licht van het streven naar verduurzaming van de mosselsector en met inachtneming van de hoofdlijnen voor de formulering van de doelen, deze verbeteropgave rechtvaardigen. Daarbij zal tevens rekening worden gehouden met regulier gebruik en onderhoud van vaarwegen.

H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit slik- en zandplaten, *getijdengebied* (subtype A).

Toelichting De Waddenzee is het belangrijkste gebied voor het habitatype slik- en zandplaten, *getijdengebied* (subtype A). De oppervlakte van de platen is hier nagenoeg natuurlijk. Wat de kwaliteit betreft is enerzijds behoud van de morfologische variatie van belang: de afwisseling tussen platen met een verschillende hoogteligging, mate van dynamiek en sedimentsamenstelling, anderzijds de overgangen daartussen en de overgangen naar diepere geulen en naar habitattypen H1110 permanent overstromde zandbanken en H1310 zilte pionierbegroeiingen. Kansen voor verbetering van de kwaliteit liggen met name bij herstel van droogvallende mosselbanken (en de daarbij behorende levensgemeenschappen) en bodemfauna, en bij uitbreiding van zeegrasvelden, onder meer herstel van geleidelijke zoet-zoutovergangen is hiervoor van belang. Voor de mosselbanken op de droogvallende platen, wordt gestreefd naar een toename van de oppervlakte.

H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeevetmuur* (subtype B), verkeert in een gunstige staat van instandhouding. Zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (subtype A) zijn als matig ongunstig beoordeeld. Dit komt met name door de achteruitgang van het habitatype in het Deltagebied. De Waddenzee is het belangrijkste gebied voor beide subtypen. Aan de vastelandskust is de oppervlakte van zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (subtype A) momenteel hoog als gevolg van de kwelderwerken.

H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting De goed ontwikkelde vorm van het habitatype slijkgrasvelden komt van oorsprong niet in het Waddengebied voor. Het wordt niet mogelijk geacht de hier (in geringe oppervlakte) aanwezige matig ontwikkelde vormen van het habitatype in goede kwaliteit te herstellen. Behoud van dit habitatype is van belang voor instandhouding van het habitatype H1330 schorren en zilte graslanden.

H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A). Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (subtype B). Achteruitgang in oppervlakte van habitatype schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (subtype B) ten gunste van habitatype schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A) is toegestaan.

Toelichting Het habitatype schorren en zilte graslanden verkeert in een matig ongunstige staat van instandhouding. De Waddenzee is één van de belangrijkste gebieden in ons land voor schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A). Voor de kwaliteit is het van belang de aanwezige variatie aan verschillende hoogtezones (inclusief pionierkwelders van zilte pionierbegroeiingen H1310), geomorfologische vormen (groene stranden, sluffers, zandige kwelders, kleiige kwelders) en beheersvormen (beweide en onbeweide kwelders) te behouden of te herstellen. Schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (subtype B), komen in beperkte mate in het gebied voor in zomerpolders. Omzetting van dit binnendijkse subtype naar het buitendijkse subtype is toegestaan.

H2110 Embryonale wandelende duinen

Doel Behoud verspreiding, oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype embryonale duinen verkeert in een gunstige staat van instandhouding. Het Waddengebied is verreweg het belangrijkste gebied in ons land voor dit habitatype. Naast de Waddenzee komen embryonale duinen voor in aangrenzende Natura 2000 gebieden, met name in Noordzeekustzone en ook op de Waddeneilanden. Gezien de afbakening in de begrenzing tussen de Waddenzee en Waddeneilanden of Noordzeekustzone is het areaal binnen het gebied Waddenzee niet zeer groot. Het betreft een zeer dynamisch habitatype waarvan de exacte locatie en de oppervlakte jaarlijks sterk kunnen wijzigen ten gevolge van erosie- en sedimentatieprocessen.

H2120 **Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")**

Doel Behoud verspreiding, oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype witte duinen komt in het gebied over een behoorlijke oppervlakte voor in goede kwaliteit. Gezien de afbakening in de begrenzing tussen de Waddenzee en Waddeneilanden of Noordzeekustzone is het areaal binnen het gebied Waddenzee relatief groot. Het betreft een habitatype waarvan de exacte locatie en de oppervlakte jaarlijks sterk kunnen wijzigen ten gevolge van erosie- en sedimentatieprocessen.

H2130 ***Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")**

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, *kalkarm* (subtype B).

Toelichting Het habitatype grijze duinen, *kalkarm* (subtype B) komt in een geringe oppervlakte in het gebied voor (o.a. op de eilanden Rottumeroog, Rottumerplaat en Griend). Het betreft met name duingraslanden van relatief *kalkarm* substraat. Het betreft een habitatype waarvan de exacte locatie en de oppervlakte jaarlijks sterk kunnen wijzigen ten gevolge van erosie- en sedimentatieprocessen.

H2160 **Duinen met *Hippophaë rhamnoides***

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype duindoornstruwelen komt onder andere voor in de natuurlijke duinen in de kweldergebieden op de eilanden. Uitbreiding van het habitatype duindoornstruwelen kan een bedreiging vormen voor onder meer habitattypen H2130 grijze duinen en H2190 vochtige duinvalleien.

H2190 **Vochtige duinvalleien**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B).

Toelichting Het habitatype vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B) komt voor op zandvlakten. De begroeiingen zijn zeer jong en verzoeten. Verwacht wordt dat dit habitatype zich spontaan zal uitbreiden door verdere verzoeting en verdere ontwikkeling, maar op andere locaties kan het type weer verdwijnen door de grote natuurlijke dynamiek. Bij voldoende dynamiek in het systeem zal het habitatype altijd ergens aanwezig zijn.

4.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

H1095 **Zeeprrik**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Waddenzee is als doortrekgebied voor de zeeprrik van groot belang. Het elders verbeteren van zoet-zout overgangen is van betekenis voor uitbreiding populatie.

- H1099 Rivierprik**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting De Waddenzee is als doortrekgebied voor de rivierprik van groot belang. Het elders verbeteren van zoet-zout overgangen is van betekenis voor uitbreiding populatie.
- H1103 Fint**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting De Waddenzee is als doortrek- en opgroeigebied voor de fint van zeer groot belang. In dit gebied zijn geen herstelmaatregelen noodzakelijk. Het gaat waarschijnlijk vooral om finten die in het Duitse deel van de Eems paaien. Uitbreiding van de populatie is afhankelijk van maatregelen in Duitsland.
- H1364 Grijze zeehond**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.
 Toelichting De populatie neemt sinds de jaren 1980 toe. Met name de westelijke Waddenzee is van grote betekenis voor de grijze zeehond.
- H1365 Gewone zeehond**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
 Toelichting De gewone zeehond was in 2002 met circa 4.500 exemplaren in de Nederlandse Waddenzee aanwezig, waarna voor de tweede keer een terugslag door een virus optrad. De soort zit nu weer in de lift. Verwacht wordt dat de huidige, gestaag groeiende populatie, zich geleidelijk verder zal uitbreiden.

4.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

- A034 Lepelaar**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 340 paren.
 Toelichting Naast de kolonies lepelaars in de duinen van de Waddeneilanden hebben zich ook diverse kolonies gevestigd in natte valleien met rietgroei aan de wadkant van de eilanden: Boschplaat – Terschelling (vanaf 1962, in 2002 227 paren), De Schorren – Texel (vanaf 1982 in 2002 72 paren), Oosterkwelder – Schiermonnikoog (vanaf 1990, in 2002 240 paren), De Hon – Ameland (vanaf 1994, in 2002 17 paren), Rottumerplaat (vanaf 1998, in 2002 19 paren) en Rottumeroog (vanaf 2000, in 2002 5 paren). Ook op de kust van het vasteland heeft de lepelaar zich weten te vestigen (Balgzand vanaf 2000, in 2002 6 paren). Net als op de eilanden en elders in Nederland heeft de populatie in de Waddenzee een flinke groei doorgemaakt tot een (voorlopig) maximum van 539 paren in 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.
- A063 Eider**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 2.700 paren.

Toelichting Na vestiging van de eider als broedvogel in Nederland in het begin van de vorige eeuw, is het aantal paren met ups en downs toegenomen. Het overgrote deel broedt in het Waddengebied (circa 9.000 in 2001), waarvan ongeveer 1/3 in de Waddenzee en 2/3 op de eilanden in duinvegetaties, met voldoende openheid in combinatie met open struweel. Langs de Fries-Groningse kust wordt gebroed vanaf de 90-er jaren (maximaal 31 paren in 1999). In de Waddenzee zijn de belangrijkste broedconcentraties te vinden op de Boschplaat – Terschelling (1.190 paren in 2002) en op Rottumeroog en –plaat (in 2002 resp. 558 en 793 paren). Voor de Waddenzee in totaal werden in de periode 1999-2003 jaarlijks 2.161-3.486 paren geteld. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet nodig gezien het aanzienlijke populatie niveau. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A081 Bruine kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.

Toelichting Na het vrijwel verdwijnen van de bruine kiekendief als broedvogel in de 60-er jaren vond in de 70-er jaren hervestiging en populatie uitbreiding plaats. Maximaal komt een 30-tal paren in het Waddengebied tot broeden in natte valleien met rietgroei. Belangrijkste broedplaatsen zijn de Dollard (12 paren in 2001) en De Boschplaat – Terschelling (9 paren in 2002). Voor de Waddenzee in totaal werden in de periode 1999-2003 jaarlijks 20-34 paren geteld. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A082 Blauwe kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3 paren.

Toelichting Na vestiging op de Waddeneilanden in de 40-er jaren breidde de populatie blauwe kiekendieven zich gestaag uit tot een maximum begin 90-er jaren. Sedertdien loopt het aantal paren gestaag terug. Blauwe kiekendieven broeden doorgaans in de duinen in duinvegetaties met voldoende openheid (met kort gras en verstuivend zand), in combinatie met open struweel als foerageergebied. In het Natura 2000 gebied Waddenzee komen slechts enkele paren tot broeden, met als enige regelmatige broedplaats De Boschplaat - Terschelling (4 paar in 2001 en 2 paar in 2002). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet ten doel gesteld omdat het slechts een overloop betreft van het duingebied. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddeneilanden ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 3.800 paren.

Toelichting De helft van de Nederlandse kluten broedt in het waddengebied. Zij broeden verspreid over het hele Waddengebied, met een duidelijk zwaartepunt op het gevarieerde grasland op de kwelders langs de kust van het vasteland: Balgzand en kust van Wieringen, Friese en Groninger waddenkust en de Dollard (meer dan 95% van de populatie in het Waddengebied). Na een sterke groei tot begin 90-er jaren (maximaal 5.502 paren in 1990) is in de meeste deelgebieden recent een geringe afname geconstateerd (2.977 paren in 2003). De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A137 Bontbekplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.

Toelichting Bontbekplevier broedt verspreid over het hele Waddengebied op zeer spaarzaam begroeide plaatsen langs kusten. Ook kunstmatig ontstane terreintjes worden snel in gebruik genomen. Een zwaartepunt in de verspreiding in 2002 was te vinden langs de Friese kust. De populatie in de Waddenzee leek het aanvankelijk goed te doen; in recente jaren vindt een duidelijke afname plaats (van 92 paren in 1998 naar 45 paren in 2001 en vervolgens 53 in 2003). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet voor uitbreiding van de populatie gekozen daar de populatiegrootte nog op het niveau van begin 90-er jaren ligt. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A138 Strandplevier

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 15 paren.

Toelichting Als broedvogel is de strandplevier vooral te vinden op zandige, schelpenrijke platen en in primaire duinen. De broedplaatsen bevinden zich vrijwel alle op de eilanden of eilandjes. Langs de kusten van het vaste land wordt maar sporadisch gebroed. De aantallen lopen al decennia lang terug. In de periode 1999 – 2003 bedroeg het aantal paren 8 - 20. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddeneilanden ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A183 Kleine mantelmeeuw

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 15.000 paren.

Toelichting Na de vestiging als broedvogel in de 60-er jaren zijn de aantallen kleine mantelmeeuwen sterk toegenomen tot een (voorlopig) maximum van circa 23.500 paren in 2001. In het Waddengebied broedt circa 30% van de Nederlandse populatie. De belangrijkste broedplaats is De Boschplaat – Terschelling. Andere concentraties bevinden zich op de Oosterkwelder – Schiermonnikoog, De Hon – Vlieland en op Rottumeroog en Rottumerplaat. Zeer recent broeden ook paren langs de kusten van het vaste land (met name op het Balgzand: 38 paren in 2002). Gezien de

landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op een relatief bescheiden niveau voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A191

Grote stern

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 9.500 paren.

Toelichting

Het gebied heeft voor de grote stern voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

De grote stern is van oudsher broedvogel in het Waddengebied. Doorgaans broedt meer dan 50% van de Nederlandse populatie hier. De belangrijkste en enige regelmatige broedplaats is al tientallen jaren gelegen op Griend. In sommige jaren vestigen zich kleinere groepen op andere platen in het Waddengebied (grootste nevenvestigingen Rottumerplaat – 2.335 paren in 1998 en Oosterkwelder – Schiermonnikoog – 1.000 paren in 1997). De populatie heeft zich goed hersteld van het dieptepunt in 1965 (900 paren), maar ligt nog ver onder het niveau van halverwege de 20^e eeuw van 27.000 – 35.000 paren. In 2003 werden maximaal 11.810 paren geteld. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet direct vereist, daar zich al jaren lang een geleidelijke toename aftekent. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A193

Visdief

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5.300 paren.

Toelichting

De populatie van de visdief was in de 60-er jaren sterk teruggevallen (minder dan 2.000 paren). Sedertdien is een redelijk herstel opgetreden, hoewel de aantallen slechts een fractie zijn van de circa 30.000 paren die er in de jaren '50 broedden. In de periode 1999-2003 werden jaarlijks 4796 – 5.722 paren geteld. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet direct vereist, daar zich al jaren lang een geleidelijke toename aftekent. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A194

Noordse stern

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1.500 paren.

Toelichting

In Nederland bereikt de noordse stern zijn zuidelijkste verspreidingsgrens. Het Waddengebied herbergt vrijwel de gehele Nederlandse populatie (in 2002 meer dan 1.500 tegen slechts 34 paren in de Zeeuwse Delta). Over het algemeen broeden de noordse sterns op zeer geëxponeerde broedplaatsen op eilandjes, platen en kwelderranden. Veruit de belangrijkste broedplaats is Griend (in de meeste jaren meer dan 1.000 paren; in 2002 echter 463). Andere belangrijke broedplaatsen in 2002 waren Engelsmanplaat (226 paren), Rottumeroog en Rottumerplaat (respectievelijk 108 en 87 paren), de Fries-Groningse Waddenkust (289 paren). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A195 Dwergstern
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 160 paren.
Toelichting Afhankelijk van het aanbod aan geschikte schelpenstrandjes vestigen dwergsterns zich verspreid over het hele Waddengebied. De belangrijkste broedplaatsen in de Waddenzee in recente jaren waren Rottumeroog, Rottumerplaat en het duingebied van Texel. Op het dieptepunt van de populatie in de zestiger jaren broedden in heel Nederland slechts 100 paren, waarvan enkele 10-tallen in het Waddengebied. Daarna trad herstel op met in het afgelopen decennium maxima van circa 200 paren (201 paren in 1997, 212 paren in 2003). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet direct vereist, daar zich in recente jaren een geleidelijke toename aftekent. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A222 Velduil
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 broedparen.
Toelichting Verspreid aan de wadkant van de eilanden of langs de Fries-Groningse kust broeden velduilen. Op de meeste plaatsen gaat het doorgaans om losse paren, met uitzondering van De Boschplaat – Terschelling waar jaarlijks 2-4 paren broeden. De paren maken deel uit van de populatie die thuis is in de duinen van de Waddeneilanden. In de periode 1998-2003 werden jaarlijks 5-7 paren vastgesteld voor het gehele Waddengebied. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet ten doel gesteld, omdat het vooral een overloop betreft van het duingebied. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Waddeneilanden ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

4.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A005 Fuut
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 310 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting Het gebied heeft voor de fuut o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sinds 1990 aanzienlijk hoger dan daarvoor en sindsdien fluctuerend met een licht negatieve tendens. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A017 Aalscholver
Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.200 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting Aantallen aalscholvers zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de beide functies, maar is gebaseerd op hoogwatertellingen. De Waddenzee levert na het IJsselmeer de grootste bijdrage voor de aalscholver binnen

Nederland. De soort is jaarrond aanwezig, maar met verreweg de hoogste aantallen in de nazomer en lage aantallen van november-maart. De populatiegrootte vertoont een doorgaande toename, net als in andere delen van het land, maar sterker, zodat het aandeel van de Nederlandse vogels dat in de Waddenzee verblijft geleidelijk is toegenomen van circa 5% in 1980 naar circa 20% in 2003. Deze ontwikkeling verloopt parallel aan een sterke groei van de broedpopulatie in de Waddenzee. Concentraties vormen zich minder rond hoogwatervluchtplaatsen door beperkte afhankelijkheid van laag water. Aan de andere kant zijn er wel gezamenlijke slaapplekken. Belangrijke concentratiegebieden zijn Richel, Griend, de haven van Den Oever en enkele van de grote Waddeneilanden (moeilijk bereikbare plaatsen vanwege de verstoringgevoeligheid van deze soort). Er wordt zowel in de Waddenzee als op de Noordzee gefoerageerd, veelal op platvis. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A034

Lepelaar

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 520 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen lepelaars zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplek en foerageergebied. De draagkrachtschatting heeft vooral betrekking op de slaapplekfunctie (hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert de grootste bijdrage voor de lepelaar binnen Nederland, tegenwoordig met bijna de helft van het aantal Nederlandse vogels. De lepelaar is een zomervogel, aanwezig van februari-oktober; het aantalverloop is sterk gebonden aan de ontwikkelingen in de kolonies. De verdubbeling van de Nederlandse broedpopulatie in de jaren negentig is nagenoeg volledig toe te schrijven aan toenemend belang van de Waddenregio als broedgebied, die gepaard ging met sterke toename van het aantal niet-broedvogels, met name sinds 1995. Na de broedtijd verspreidt de soort zich vanaf de eilanden over het gehele Waddengebied, o.a. Balgzand. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037

Kleine zwaan

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.600 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting

Aantallen kleine zwanen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplek, het gaat hierbij met name om de Friese en Groningse kust. De Waddenzee levert voor de kleine zwaan één van de grootste bijdragen voor de soort in Nederland. voor de kleine zwaan. De gegevens omtrent aantallen zijn niet toereikend voor een trendanalyse. De kleine zwaan is een wintergast. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A039

Toendrarietgans

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Aantallen toendrarietganzen zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplaats. De Waddenzee (met IJsselmeer en Bargerveen) levert binnen het Natura 2000 netwerk de grootste bijdrage voor de toendrarietgans. De gegevens omtrent aantallen zijn niet toereikend voor een trendanalyse. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 7.000 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grauwe ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De Waddenzee levert voor de grauwe gans buiten de Delta de grootste bijdrage binnen Nederland. De populatiegrootte vertoont een doorgaande toename sinds de jaren zeventig met een versnelling eind jaren negentig. De soort is jaarrond aanwezig, met hoogste aantallen in oktober-februari. Belangrijke concentraties komen vooral voor in Dollard en Groninger Waddenkust, in mindere mate Friese Waddenkust, Schiermonnikoog, Balgzand en Terschelling. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A045 Brandgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 36.800 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen brandganzen zijn van grote internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De Waddenzee levert als foerageergebied voor de brandgans met ongeveer een kwart van de Nederlandse vogels, de grootste bijdrage binnen Nederland en komt als slaapplaats na het Sneekermeergebied en de Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving. De brandgans is een wintergast van oktober-mei. De populatiegrootte vertoont een toename sinds midden jaren tachtig, vergelijkbaar met zoute delta, maar eerder ingezet dan elders in Nederland. De recente afvlakking is ook in de zoute delta zichtbaar, maar is minder duidelijk in de rest van Nederland, waardoor het aandeel dat in de zoute gebieden verblijft weer afneemt. Het belangrijkste gebied is de Friese Waddenkust, vervolgens Dollard en Groningse kust. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A046 Rotgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 26.400 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen rotganzen zijn van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De Waddenzee levert met bijna 80% van de Nederlandse vogels verreweg de grootste bijdrage voor de rotgans binnen Nederland.

De rotgans is een wintergast en doortrekker van september-mei, met een najaarspiek in oktober/november en toenemende aantallen naar het eind van het seizoen in april/mei. De soort vertrekt abrupt en massaal in de tweede helft van mei. In de jaren zeventig en tachtig is de populatie toegenomen, langer en sterker dan in de zoute delta. In de jaren negentig zijn aantallen gestabiliseerd. Belangrijkste gebied is net als bij de brandgans de Friese Waddenkust, met op zekere afstand de Waddeneilanden, de Groninger kust en Balgzand. Overwinterende vogels bevinden zich vooral in de westelijke Waddenzee. De soort foerageert vooral op kwelders en grasland, maar in het najaar ook op zeegras, zeesla en darmwier, en is daarmee gedeeltelijk getij-afhankelijk. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A048

Bergeend

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 38.400 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen bergeenden zijn van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De Waddenzee levert met circa 70% van de Nederlandse vogels verreweg de grootste bijdrage voor de bergeend binnen Nederland. De soort is het hele jaar present, met de hoogste aantallen in september-november, laagste in april/mei en een kleiner minimum in augustus als een deel van de vogels voor de rui tijdelijk naar het Duitse Waddengebied trekt. Een groeiend aantal (10-20.000) ruit echter ook in de Nederlandse Waddenzee, o.a. bij Wieringen en onder Ameland. Buiten de ruitijd zijn de grootste concentraties te vinden langs de kusten van het vasteland. Aantallen waren lange tijd stabiel, recent echter enige toename. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A050

Smient

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 33.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De Waddenzee levert de grootste bijdrage voor de smient binnen Nederland. De smient is een wintergast van oktober-maart. De soort laat in de Waddenzee geen duidelijke toename zien zoals in andere delen van het land. In sommige delen van het gebied is zelfs sprake van een afname, bijvoorbeeld door verandering van de vegetatiesamenstelling op de kwelder van de Dollard en door overschakeling op cultuur(gras)land. De soort is niet zeer gebonden aan het getij, maar foerageert ook op zeegrasvelden en concentreert zich vaak toch rond hoogwatervluchtplaatsen van steltlopers. Smienten vertonen soms nachtelijke voedselvluchten van de kwelders naar het binnenland. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

- A051 Krakeend**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 320 vogels (seizoensgemiddelde).
 Toelichting Het gebied heeft voor de krakeend o.a. een functie als foerageergebied. De betekenis van de Waddenzee is ondergeschikt aan grotere zoetwatergebieden (m.n. Haringvliet, Biesbosch, Lauwersmeer) en Grevelingen. Het Balgzand is één van de meest relevante delen van het Waddengebied. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
- A052 Wintertaling**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5.000 vogels (seizoensgemiddelde).
 Toelichting Aantallen wintertalingen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. De Waddenzee levert de grootste bijdrage voor de wintertaling binnen Nederland. De soort is het hele jaar present, met lage aantallen in mei-juli en de hoogste in september-december. De populatiegrootte toonde lange tijd een afname (met grote fluctuaties) maar recent tekent zich mogelijk een herstel af. Dit patroon lijkt zich te concentreren in het belangrijkste deelgebied voor deze soort: de Dollard, dat recent iets van de nog grotere betekenis van de jaren zeventig lijkt te herwinnen. Het aantalverloop heeft vaak te maken met successie van vegetatie op de kwelders en vertoont vaak overeenkomsten met de ontwikkeling van smient (Dollard) en pijlstaart (rond Lauwersmeer in jaren zeventig). De wintertaling heeft een voorkeur voor beschutte, slikkige delen van de Waddenzee, waar zaden en ongewervelden worden gegeten bij laag water, waarna bij hoog water wordt overgeschakeld op de kwelders. Behalve de Dollard is ook de Friese kust belangrijk. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.
- A053 Wilde eend**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 25.400 vogels (seizoensgemiddelde).
 Toelichting Aantallen wilde eenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. De Waddenzee levert de grootste bijdrage voor de wilde eend binnen Nederland. Aantallen zijn, met de nodige fluctuaties, toegenomen sinds de tweede helft van de jaren tachtig. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
- A054 Pijlstaart**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5.900 vogels (seizoensgemiddelde).
 Toelichting Aantallen pijlstaarten zijn van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. De Waddenzee levert met ongeveer de helft van de Nederlandse vogels verreweg de grootste bijdrage voor de pijlstaart binnen Nederland. De soort is het hele jaar present maar met lage

aantallen in mei-juli, hoogste in oktober-februari, met doortrekpieken in oktober en januari/februari. Aantallen waren lange tijd stabiel/fluctuerend, maar recent is er sprake van beduidend hogere aantallen.

Aantalsontwikkelingen vertonen overeenkomsten met die van andere eendensoorten (wintertaling) en zijn deels gerelateerd aan vegetatiesuccessie en natuurontwikkeling (o.a. hoge aantallen vastelandkust door uitwisseling Lauwersmeer in de jaren zeventig, net als bij wintertaling). Belangrijke gebieden zijn met name Boschplaat en Balgzand. De pijlstaart foerageert o.a. op wadslakjes bij laag water, maar vooral op zaden en andere plantendelen op natte kwelders en grasland. De soort vertoont soms nachtelijke voedselvluchten naar binnendijkse gebieden. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A056

Slobeend

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 750 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen slobeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. De Waddenzee levert na de Oostvaardersplassen en Oosterschelde de grootste bijdrage voor de slobeend binnen Nederland. De soort is jaarrond aanwezig, maar is vooral doortrekker met accent op het najaar. Het aantalsverloop toont sterke fluctuaties en geen duidelijke trend. Relatief belangrijke gebieden zijn de kust van Wieringen, Balgzand en de Fries kust. De slobeend heeft een voorkeur voor ondiep, brak of zoet water en slikkige bodems met veel plankton en zaden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A062

Topper

Doel

Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van 3.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen toppers zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. De Waddenzee levert na het IJsselmeer de grootste bijdrage. De topper is een wintergast van november-april. De soort lijkt in de Waddenzee te zijn afgenomen maar door de grote fluctuaties is deze trend niet significant. De aantallen fluctueren enerzijds door winterafhankelijke reacties op ijsvorming (in de Oostzee), anderzijds door verblijf op open water, waardoor de soort relatief moeilijk telbaar is. De topper is echter gevoelig voor veranderingen in het aanbod van schelpdieren. De landelijke trend is mogelijk een weerspiegeling van veranderingen in voedselaanbod in de Waddenzee, waarbij de aantallen een aantal jaren sterk verhoogd waren in het IJsselmeer. De trend in de Waddenzee vertoonde echter geen toename toen de aantallen in het IJsselmeer weer afnamen. De samenhang tussen deze twee gebieden is echter sterk. Uitwisseling tussen de twee gebieden vindt plaats naar aanleiding van fluctuaties in voedselaanbod of weersomstandigheden (meer op de Waddenzee in strenge winters). Slaap- en foerageerfunctie kunnen aan verschillende zijden van de Afsluitdijk liggen.

A063**Eider**

Doel

Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van 90.000-115.000 vogels (midwinter-aantallen).

Toelichting

Aantallen eiders zijn van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. De Waddenzee levert met circa 94% van de Nederlandse vogels verreweg de grootste bijdrage voor de eider binnen Nederland. De soort is het hele jaar present. In sommige jaren foerageert de totale Nederlandse eiderpopulatie in de Waddenzee. In jaren waarin een verlaagd voedselaanbod in de Waddenzee samen gaat met goede jaren voor andere schelpdieren (spisula) in de Noordzeekustzone, foerageert een deel van de populatie in dat gebied. In de jaren negentig zijn de aantallen in de Waddenzee afgenomen door verhoogde sterfte en het uitwijken van vogels naar de Noordzeekustzone, in verband met slechte broedval en onvoldoende beschikbaarheid van mosselen. Recent (2003) zijn de aantallen in de Waddenzee weer toegenomen ten koste van de aantallen in de Noordzeekustzone. De landelijke trend is daardoor nog niet positief, maar is over de laatste tien jaar ook niet meer significant negatief. De landelijke staat van instandhouding voor de eider als niet-broedvogel is echter nog zeer ongunstig en de internationale populatieomvang neemt af, zodat voor de Waddenzee een herstelopgave is geformuleerd

A067**Brilduiker**

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen brilduikers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren sterk, zonder duidelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A069**Middelste zaagbek**

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 150 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen middelste zaagbekken zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. De soort is een Wintergast van oktober-april. De Waddenzee levert één van de grootste bijdragen in Nederland, maar is ondergeschikt aan de deltawateren. Aantallen fluctueren in de Waddenzee met relatief hoge aantallen in het midden van de jaren negentig. De soort neemt landelijk toe door ontwikkelingen in de zoute delta waar de aantallen veel hoger zijn (Grevelingen). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A070**Grote zaagbek**

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen grote zaagbekken zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. De Waddenzee levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000 netwerk, maar is ruimschoots ondergeschikt aan het IJsselmeer. Aantallen fluctueren,

zonder duidelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A103

Slechtvalk

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting

Aantallen slechtvalken zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied. De Waddenzee is het belangrijkste wetland in Nederland, met ongeveer een kwart van de in de Nederlandse telgebieden aanwezige vogels. De slechtvlak is een wintergast en doortrekker, en recent ook broedvogel (Eemshaven). Sinds de jaren tachtig is de soort in aantal toegenomen als gevolg van internationaal herstel van de pesticidendip in de jaren zestig. In de Waddenzee is de populatie op onverklaarde wijze afgenomen in 1997, maar sindsdien neemt de populatie weer geleidelijk toe. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A130

Scholekster

Doel

Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van 140.000-160.000 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen scholeksters zijn van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). Vanwege onzekerheden met betrekking tot herstel van schelpdierbanken in de westelijke Waddenzee is een range gehanteerd. De Waddenzee levert met ongeveer driekwart van de Nederlandse vogels verreweg de grootste bijdrage voor de scholekster binnen Nederland. De soort is het hele jaar present, met laagste aantallen in mei/juni en hoogste in augustus-februari, zonder duidelijke pieken. De populatiegrootte toonde een toename in de jaren zeventig, een doorgaande afname in de jaren negentig en is recent min of meer stabiel op het laagst bekende niveau. Samen met een afname in de zoute delta zorgt deze trend voor een landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding, zodat voor de Waddenzee een herstelopgave is geformuleerd.

A132

Kluut

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 6.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen kluten zijn van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert verreweg de grootste bijdrage voor de kluut binnen Nederland. De soort is vooral doortrekker en zomergast, met lage aantallen in december-februari en pieken in oktober en april. Hoogste concentraties komen vaak voor aan de vastelandkust, in verband met voorkeur voor slibrijk habitat. Ruiconcentraties komen voor in de nazomer, met name in de Dollard. De

populatie is toegenomen in de jaren tachtig, met daarna enige afname en is recent stabiel op gemiddeld niveau. De soort profiteert mogelijk van de toegenomen dichtheid aan wormen als gevolg van schelpdiervisserij. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A137

Bontbekplevier

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.800 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen bontbekplevieren zijn van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert voor de bontbekplevier de grootste bijdrage binnen Nederland. De bontbekplevier is grotendeels doortrekker, met een piek in augustus/september en één in mei. Deze worden toegeschreven aan de populatie die naar W/Z-Afrika trekt. Een eerdere, nog lagere, maar wel afzonderlijke piek in maart, wordt toegeschreven aan de populatie die in West-Europa en Noord-Afrika overwintert. De soort komt meer voor op en bij de eilanden, dan langs de vastelandkust, maar er zijn geen echte concentratiegebieden. De soort heeft een voorkeur voor zandige plaatsen om te overtuigen. In de jaren negentig zijn de aantallen in het deltagebied toegenomen. De omvang van de populatie die in West- en Zuid-Afrika overwintert neemt internationaal gezien mogelijk af. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A140

Goudplevier

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 19.200 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen goudplevieren zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De Waddenzee levert binnen het Natura 2000 netwerk voor de soort de grootste bijdrage. De goudplevier is vooral doortrekker, met pieken in november en maart, lage aantallen in december/januari en is bijna afwezig in mei-juli. De soort komt verspreid voor langs eiland- en vastelandkusten, met enige concentratie in o.a. de Dollard. De soort is in de jaren tachtig in de Waddenzee in aantal toegenomen en is sindsdien min of meer stabiel, met grote fluctuaties. De toename heeft mogelijk te maken gehad met verslechtering van binnenlandse leefgebied (landbouwgebieden). Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied. Ten gevolge van de voorgenomen ontpolderingen van zomerpolders zal het oppervlak aan foerageergebied afnemen, waardoor mogelijk enige achteruitgang van het aantal goudplevieren zal plaatsvinden.

- A141 Zilverplevier**
- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 22.300 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Aantallen zilverplevieren zijn van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert de grootste bijdrage voor de zilverplevier binnen Nederland. De soort is het hele jaar present, met lage aantallen in juni/juli, sterke doortrekpieken in augustus/september en nog sterker in mei. De zilverplevier komt meer voor langs de eilanden dan langs het vasteland, foeragerend op de platen, relatief veel in het oosten van het gebied. In de jaren zeventig en tachtig fors zijn aantallen toegenomen, sindsdien is de populatiegrootte min of meer stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
- A142 Kievit**
- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10.800 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Aantallen kieviten zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplaats en als foerageergebied. De Waddenzee levert de grootste bijdrage voor de kievit binnen het Natura 2000 netwerk in Nederland. Aantallen vertonen een geleidelijke toename met fluctuaties. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd. Ten gevolge van het ontpolderen van buitendijkse polders zal het oppervlak aan zilte natte graslanden afnemen, waardoor mogelijk enige achteruitgang van het aantal kieviten zal plaatsvinden.
- A143 Kanoet**
- Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van 44.400 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Aantallen kanoeten zijn van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert voor de kanoet de grootste bijdrage binnen Nederland. De soort is het hele jaar present, met lage aantallen in mei-juli, relatief hoge aantallen in augustus-februari en een doortrekpiek in augustus die wordt toegeschreven aan ondersoort *canutus* uit de Siberische broedgebieden. De kanoet komt nauwelijks voor aan de vastelandkust (m.u.v. Balgzand), overtijers hebben de voorkeur voor afgelegen zandvlakten als bijv. Vliehors, Richel en Griend. De soort overtijt in zeer grote groepen maar wisselt sterk tussen de beschikbare plaatsen, met zeer grote actieradius. De overwinteraars behoren tot de Groenlands/Canadese ondersoort *islandica*. Aantallen waren eerst stabiel en zijn daarna fors toegenomen en sinds de eerste helft van de jaren negentig weer fors afgenomen. Deze afname wordt voor een (klein) deel gecompenseerd door toename in de zoute delta en resulteert niet in aantallen die lager zijn dan in de jaren zeventig en tachtig, zodat de

landelijke staat van instandhouding slechts matig ongunstig is. Daarom is uitgegaan van behoud van de huidige aantallen (gemiddelde van de seizoenen 1999/2000 t/m 2003/2004). De afname lijkt echter door te gaan en wordt toegeschreven aan veranderingen in de voedselbeschikbaarheid die verband houden met veranderingen van sedimentsamenstelling en afname van dichtheden en kwaliteit van schelpdieren als het nonnetje *Macoma balthica*. Omdat daardoor ook de andere aspecten van de staat van instandhouding (matig) ongunstig zijn, is verbetering van kwaliteit leefgebied in het doel opgenomen.

A144 Drieteenstrandloper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen drieteenstrandlopers zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De waddenzee levert voor deze soort de grootste bijdrage binnen Nederland. De soort is het hele jaar present, met lage aantallen juni, doortrekpieken in augustus en vooral in mei. De drieteenstrandloper ontbreekt nagenoeg langs de vastelandkust, foerageert deels op stranden (Noordzeekustzone). Voor overtijen heeft de soort de voorkeur voor afgelegen zandplaten als Richel, Noorderhaaks, Engelsmanplaat, Rottumerplaat, Simonszand en Vliehors. In de jaren negentig toonde de populatiegrootte een doorgaande toename, die nog niet lijkt af te vlakken. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig omdat hoge recreatiedruk effect heeft op de verspreiding. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A147 Krombekstrandloper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.000 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen krombekstrandlopers zijn van zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert voor de krombekstrandloper binnen Nederland de grootste bijdrage. De soort is een doortrekker, voornamelijk in de herfst, met hoogste aantallen in juli/augustus (september), eerst vooral adulten en in augustus-september juvenielen. Aantallen fluctueren sterk, vermoedelijk in verband met slechte telbaarheid, en vertonen geen duidelijke trend. De draagkracht is berekend over de periode 1999-2002. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A149 Bonte strandloper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 206.000 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen bonte strandlopers zijn van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert verreweg de grootste bijdrage voor de bonte strandloper binnen Nederland. De soort is het hele jaar present, met lage aantallen in juni (en juli), een breed doortrekpatroon met relatief hoge aantallen in augustus-november en maart-mei. De bonte strandloper foerageert in het intergetijdegebied op relatief slikkige platen en overtijt zowel langs de vastelandkust als op de eilanden, vaak in concentraties van tienduizenden vogels. Belangrijke concentraties komen voor op Griend, Richel, Dollard. Behalve op Vlieland komen relatief hoge dichtheden voor in het oosten van het Waddengebied, waar meer platen liggen. De populatie is afgenomen tot midden jaren tachtig, met daarna een doorgaande toename en recent de hoogst bekende aantallen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A156

Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grutto's zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee is het belangrijkste wetland van Nederland, afgezien van een aantal slaappleaatsen. Belangrijke deelgebieden zijn de kust van Wieringen, Friese kust en Dollard. In de Waddenzee, net als in de zoete delta, toonde de populatiegrootte een doorgaande toename, die de recente afname in het rivierengebied en het IJsselmeergebied enigszins compenseert. Het Waddengebied wordt daardoor de belangrijkste regio voor niet-broedvogels. Toch is de landelijke toename afgevlakt en er is inmiddels een tendens tot afname die de broedvogelindex dreigt te gaan volgen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied. Ten gevolge van de voorgenomen ontpolderingen van zomerpolders zal het oppervlak aan foerageergebied afnemen, waardoor mogelijk enige achteruitgang van het aantal grutto's zal plaatsvinden.

A157

Rosse grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 54.400 vogels (seizoensgemiddelde). Enige afname in relatie tot herstel van schelpdierbanken is aanvaardbaar.

Toelichting Aantallen rosse grutto's zijn van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert verreweg de grootste bijdrage voor deze soort binnen Nederland, met tegenwoordig circa 90% van de Nederlandse vogels. De soort is het hele jaar present, met lage aantallen in juni,

doortrekpieken in augustus en mei. Deze pieken betreffen de Siberische vogels die onderweg zijn naar NW en W-Afrika, de wat lagere aantallen overwinteraars zijn afkomstig uit Scandinavië. De soort overtijt veel meer op de eilanden dan langs de vastelandkust. Grote concentraties komen vooral voor op afgelegen zandplaten als Griend, Richel, Vlieland, samen met kanoet en bonte strandloper. In de jaren tachtig is de populatie licht afgenomen en sindsdien weer toegenomen. In het Deltagebied is van een dergelijke toename nauwelijks sprake, zodat het aandeel van de Waddenzee steeds verder is toegenomen. Net als bij andere wormeneters wordt dit in verband gebracht met veranderde samenstelling van sediment en bodemfauna. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A160

Wulp

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 96.200 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen wulpen zijn van grote internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert met meer dan 85% van de Nederlandse vogels de grootste bijdrage voor de wulp binnen Nederland. De soort is het hele jaar present, met lage aantallen in mei en juni (broedtijd) en relatief hoge tijdens de najaarstrek in augustus-september. De soort komt zeer verspreid over het gebied, Friese kust is daarbij relatief belangrijk. De wulp foerageert in slikkige delen van het wad en op mosselbanken, overtijt op kwelders, liefst afgelegen (Richel, Griend) want de soort is nogal verstoringgevoelig. De doorgaande populatietoename in de Waddenzee, die in de zoute delta pas zeer recent in enige toename weerspiegeld wordt, herinnert aan de trends bij de rosse grutto (A157). Bij de wulp wordt de toename echter in eerste instantie toegeschreven aan het beëindigen van de jacht in het buitenland, met name in Denemarken (1994), ondanks dat de hoge concentraties in Nederland vroeger wel aan deze Deense jacht werden toegeschreven (toename is in Denemarken echter veel sterker geweest). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A161

Zwarte ruiters

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.200 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen zwarte ruiters zijn van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert met meer dan de helft van de Nederlandse vogels verreweg de grootste bijdrage voor de zwarte ruiters binnen Nederland. De soort komt vooral voor in de zomermaanden, met een klein piekje tijdens de voorjaarstrek in mei en een sterke piek tijdens de najaarstrek die al in juli/augustus plaatsvindt. De zwarte ruiters komen sterk geconcentreerd voor in de Dollard en in de rest van het gebied verspreid in kleine aantallen. De

soort foerageert vaak in de directe omgeving van hoogwatervluchtplaatsen. Sinds de jaren zeventig zijn aantallen toegenomen, recent is er sprake van lagere aantallen maar nog geen doorgaande afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A162

Tureluur

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 16.500 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen tureluurs zijn van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert met meer dan 80% van de Nederlandse vogels verreweg de grootste bijdrage voor de tureluur binnen Nederland. De soort is het hele jaar present, met doortrekkieken in mei en vooral juli/augustus, als de populatie van Scandinavische en Baltische broedvogels doortrekken naar Z-Europa en W-Afrika. Aanzienlijk lagere aantallen overwinteraars zijn afkomstig van IJsland en de Faeröer (ondersoort *robusta*). De tureluur komt zeer verspreid voor over het gehele Waddengebied, zowel vastlandkust als de eilanden. Sinds de jaren zeventig vertonen de aantallen geen duidelijke trend. De meest recente aantallen vertonen weer een opgaande tendens na twee dips rond midden jaren tachtig en midden jaren negentig. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A164

Groenpootruiter

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.900 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen groenpootruiters zijn van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert met meer dan drie kwart van de Nederlandse vogels verreweg de grootste bijdrage voor de soort binnen Nederland. De soort is afwezig van november-maart, met doortrekkieken net als de andere ruiters in mei en vooral juli/augustus. De groenpootruiter komt verspreid voor over de gehele Waddenzee, maar veel minder langs de vastlandkust dan op de eilanden. De beste gebieden zijn o.a. kwelders van Schiermonnikoog en Terschelling (Groede), Texel (Schorren) en Balgzand. Aantallen zijn toegenomen rond begin jaren negentig en zijn sindsdien stabiel/fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A169

Steenloper

Doel

Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van 2.300-3.000 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting

Aantallen steenlopers zijn van internationale en zeer grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking

op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De Waddenzee levert met meer dan 80% van de Nederlandse vogels verreweg de grootste bijdrage voor de soort binnen Nederland. De soort komt bijna het hele jaar voor, met lage aantallen in juni, hoogste aantallen rond augustus, als Scandinavische vogels doortrekken naar West-Afrika. Overwintersaars zijn vooral broedvogels uit Groenland en Oost-Canada. Terwijl de aantallen van de Scandinavische vogels min of meer stabiel zijn, is er bij de (in gemiddelde aantallen sterk overheersende) overwinterende populatie duidelijk sprake van afname. Vooral midden jaren negentig was er een forse afname, sindsdien zijn de aantallen (een deel van de meest recente getallen ligt inmiddels binnen de in het doel aangegeven range) toegenomen maar nog niet volledig hersteld. Door het grote belang van de Waddenzee resulteert dit in een landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding, zodat een herstelopgave voor de Waddenzee noodzakelijk is. Dit geldt met name voor de afname in de jaren negentig, die wellicht verband houdt met onder andere slechte broedval. Met betrekking tot de eerdere afname wordt ook klimaatverandering als mogelijke oorzaak genoemd (overwintering dichterbij de broedgebieden). De verwachting is echter dat met het herstel van de droogvallende mosselbanken het leefgebied van de steenloper zich zodanig herstelt dat de aantallen nog wat verder kunnen toenemen.

A197

Zwarte stern

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 23.000 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting

Aantallen zwarte sterns zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaapplek. De slaapplekfunctie betreft vooral het Balgzand en in mindere mate de kust van Wieringen. De Waddenzee vormt binnen Nederland één van de gebieden die voor de zwarte stern de grootste bijdrage leveren. Gegevens omtrent aantallen zijn niet toereikend voor trendanalyse. De vogels foerageren waarschijnlijk grotendeels op het IJsselmeer. De aantallen in de Waddenzee worden daardoor mede bepaald door het voedselaanbod in het IJsselmeer. De oorzaak van de negatieve trend en de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding in Nederland is niet goed bekend maar ligt mogelijk eerder in het IJsselmeergebied dan in de Waddenzee. Het gestelde doel moet daarom worden gezien in samenhang met dat van het IJsselmeer. De draagkracht is berekend over de periode 1999-2004.

4.7 Beschermde natuurmonumenten

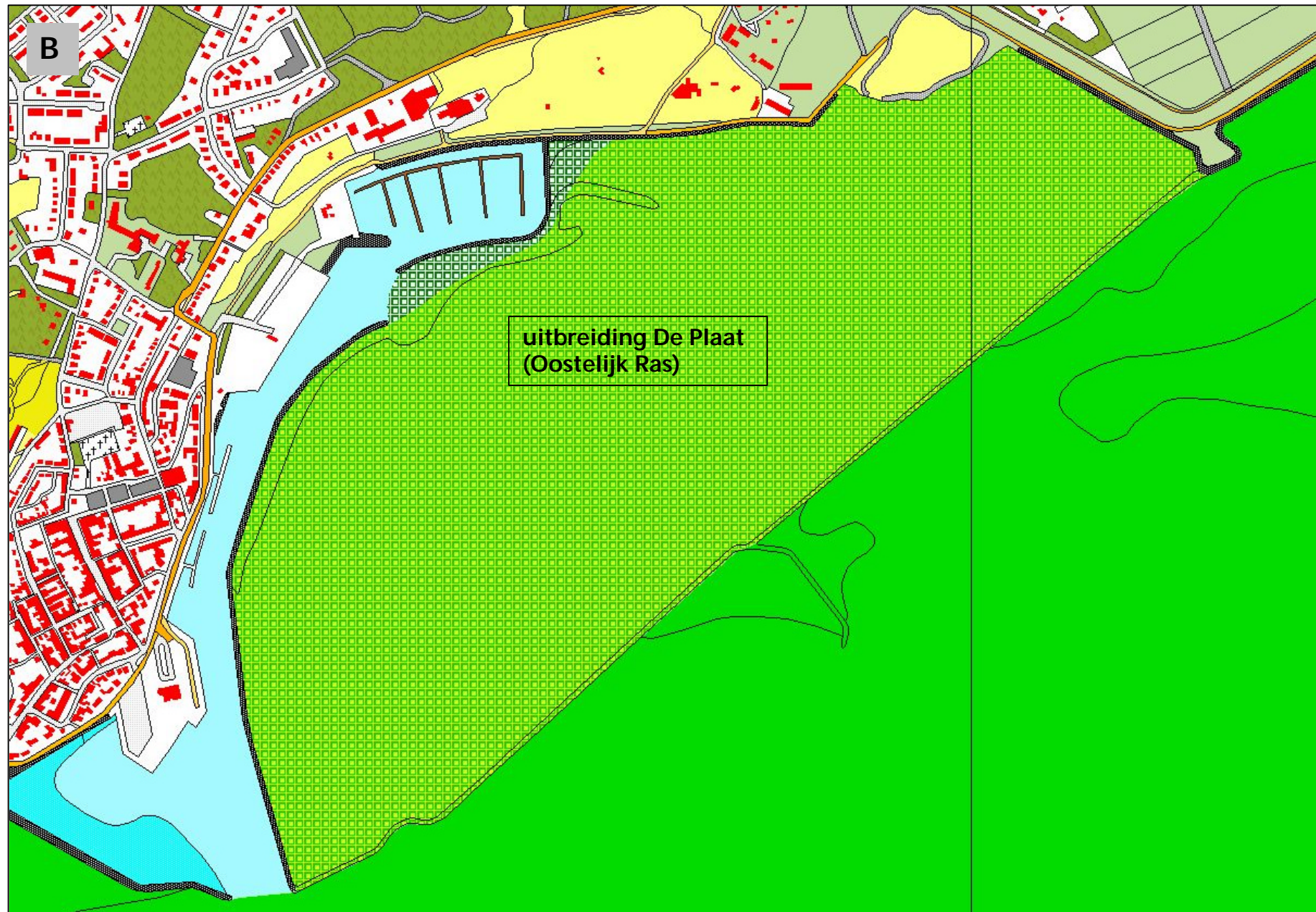
Het Natura 2000-gebied Waddenzee omvat 6 beschermde natuurmonumenten, namelijk Dollard, Schorren van de Eendracht en Vlake van Kerken, Neerlands Reid, Kwelders langs de noordkust van Groningen, Kwelders langs de noordkust van Friesland en Noord-Friesland Buitendijks.

Verder omvat Het Natura 2000-gebied Waddenzee 5 Staatsnatuurmonumenten Boschplaat, Dollard, Waddenzee I, Noord-Friesland Buitendijks en Waddenzee II (zie hoofdstuk 2).

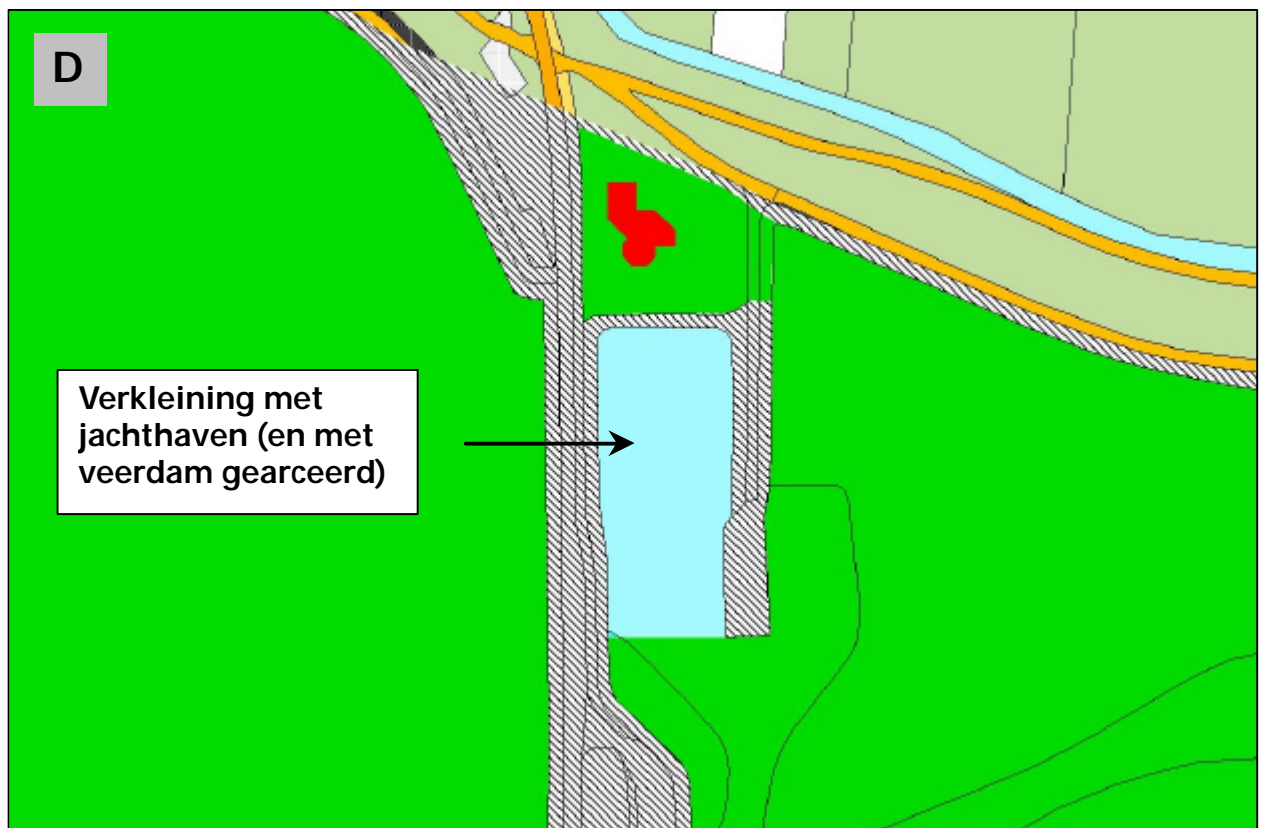
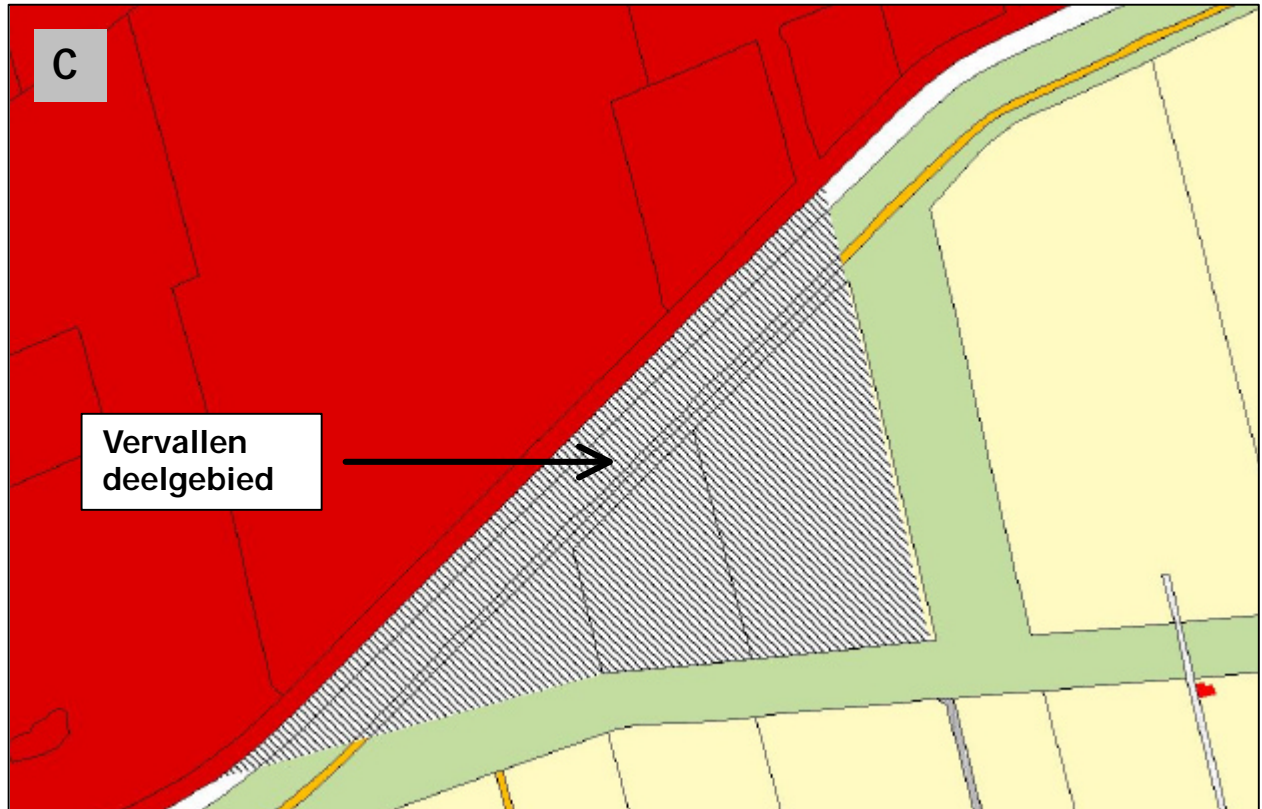
Ingevolge artikel 15a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 heeft de instandhoudingsdoelstelling voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit (verder: de "oude doelen"). Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen, zijn deze begrepen in de in de voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. In een aantal gevallen is het onmogelijk om zowel de oude doelen als de Natura 2000-doelen te bereiken, bijvoorbeeld omdat die doelen tegenstrijdig beheer vragen. In deze gevallen gaan de Natura 2000-doelen vóór om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In het beheerplan zullen de oude doelen net als de overige instandhoudingdoelen worden uitgewerkt in ruimte en tijd. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis met betrekking tot oude doelen is toegestaan ten gunste van Natura 2000-doelen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie bij dit besluit gevoegd (bijlage B).

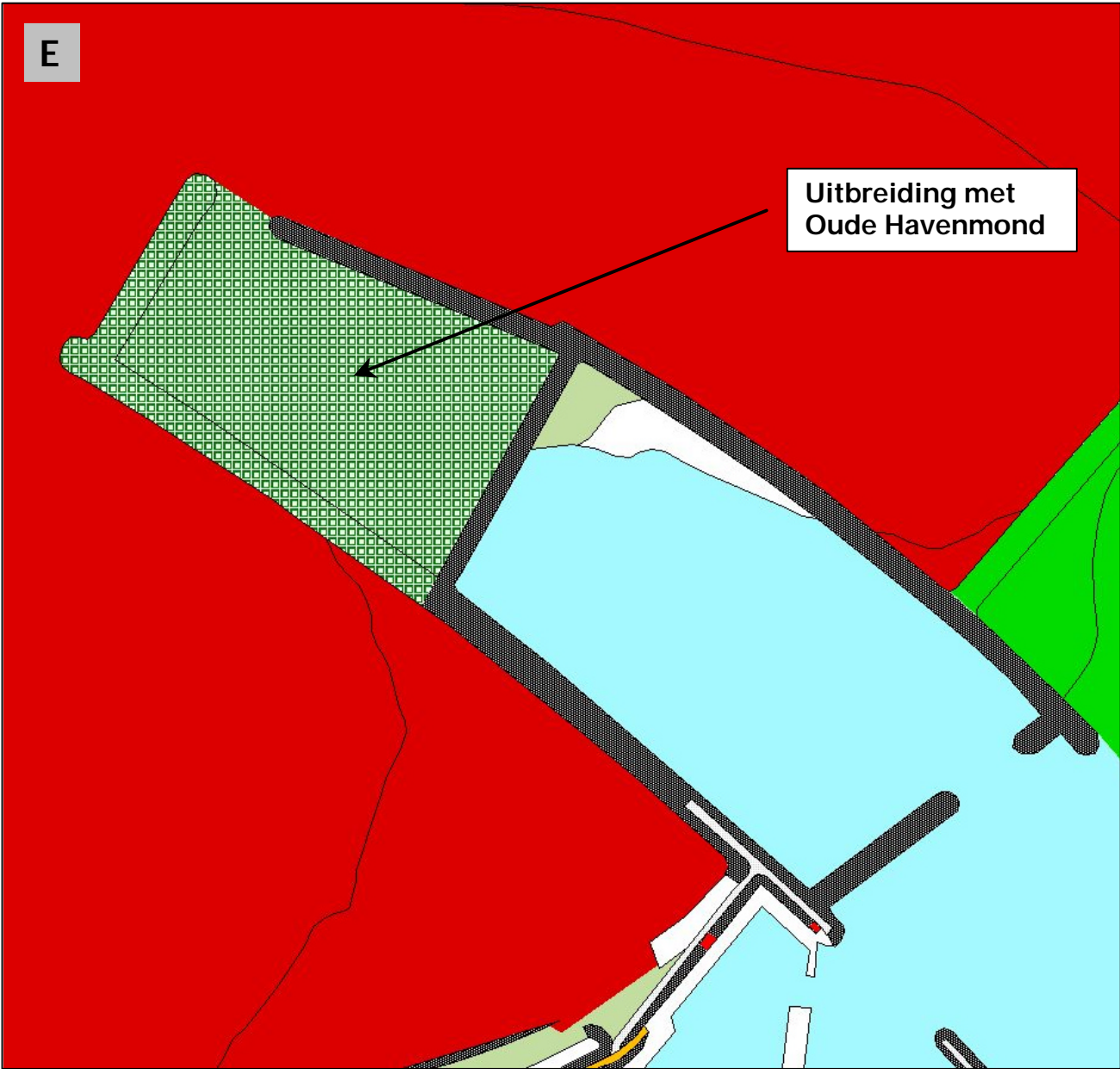
1. Waddenzee

1. Waddenzee

1. Waddenzee

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende dat het hierna kadastraal omschreven gebied, deel uitmakende van het Nederlandse gedeelte van de Dollard, van algemeen belang is zowel uit een oogpunt van natuurschoon als om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het onderhavige gebied tezamen met het aan de Staat toebehorende gedeelte van de Dollard een onderdeel is van de Waddenzee, die als een van de meest belangwekkende natuurgebieden in Noordwest-Europa kan worden beschouwd;

dat door de kenmerkende milieu-omstandigheden van de Dollard deze niet alleen binnen de Waddenzee een zeer specifiek karakter heeft, maar bovendien een geheel eigen plaats inneemt in de geografische reeks van kustgebieden van Noord- naar Zuid-Europa;

dat de Dollard, tezamen met de in Duitsland gelegen Jadebusen, het enig overgebleven brakwater-getijdegebied van de Noordwest-Europese Wadden is, terwijl gebieden met soortgelijke milieu-omstandigheden in Zuidwest-Europa zeldzaam geworden zijn;

dat de grondslag voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument wordt bepaald door zijn ingesloten ligging, de vlakke kwelder- en slikkenstructuur, het vrij grote getijdeverschil, het brakwaterkarakter (mede veroorzaakt door de aanvoer van zoet water bij Nieuw Statenzijl) en de aanwezigheid van zeer fijn slib met een hoog gehalte aan organische stof;

dat als gevolg van de verscheidenheid aan milieumomstandigheden in het natuurmonument een samenhangende opeenvolging van plantengemeenschappen is ontstaan, waarin minder algemene soorten massaal voorkomen;

dat de Dollard mede als gevolg van de massale aanwezigheid van lagere organismen, de heersende grote rust en de functie van de kwelders als hoogwatervluchtplaats, voedselgebied en pleisterplaats is voor honderdduizenden trekvogels en een onmisbare schakel in de keten van pleisterplaatsen voor aan de kustgebieden gebonden trekvogels;

dat het natuurmonument voorts een zeer belangrijk broedgebied is voor steltlopers en voor andere minder algemene tot zeldzame vogelsoorten;

dat het natuurschoon van het natuurmonument in het bijzonder wordt bepaald door de gaafheid van het kwelderlandschap, de grote uitgestrektheid, het grillige patroon van de krekken en de door het ritme van eb en vloed veroorzaakte voortdurend wisselende aanblik;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de genoemde biologische waarden, maar ook de bodemopbouw, de geomorfologische structuur, het brakke karakter van het water, het onderhevig zijn aan getijdewerking en de in het algemeen voor de avifauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 21 mei 1976, nr. 20948, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is van een gedeelte van de Dollard;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Groningen ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

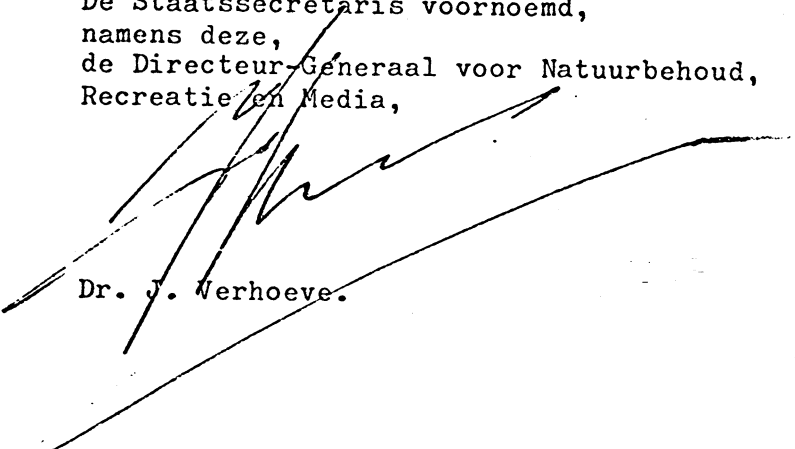
Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gedeelte van de Dollard, dat wordt gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Beerta, sectie A, nrs. 438, 517 en 566;
gemeente Finsterwolde, sectie A, nrs. 752, 765 t/m 767, 1154, 1203, 1204 en 1268;
gemeente Nieuwolda, sectie E, nrs. 546, 558 en 559;
gemeente Termunten, sectie D, nrs. 688, 689, 735, 736 en 763(ged),
een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 23/SN 34.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor Natuurbehoud,
Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve.

Toelichting

Op 18 januari 1973 verklaarde de toenmalige Minister van Verkeer en Waterstaat, naar aanleiding van het bekend worden van nieuwe inzichten en nieuwe kennis omtrent de ecologische betekenis van de Dollard, dat hij de verlening van een concessie op grond van de Wet van 14 juli 1904, houdende bepalingen omtrent het ondernemen van droogmakerijen en indijkingen, ten behoeve van de uitvoering van het dijk- en kanaalplan in de Dollard, aan de uitvoering van welk plan in 1966 door de Regering medewerking was toegezegd, voorshands niet zou bevorderen. De uitvoering van bedoeld dijk- en kanaalplan zou de inpoldering van ca. 1000 ha buitendijkse gronden met zich brengen.

Bij brief van 11 juli 1974 maakte de Minister van Verkeer en Waterstaat aan Gedeputeerde Staten van Groningen kenbaar, dat het Kabinet een afwijzend standpunt innam met betrekking tot de door genoemd college aangevraagde concessie. In een brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 12 juli 1974 (Zitting 1973-1974-12997, nr. 1) deelde genoemde bewindsman als standpunt van de Regering onder meer mede: "Zij is de mening toegedaan, dat aan de Dollard een uitzonderlijke natuurwetenschappelijke waarde moet worden toegekend en dat dit gebied in feite moet worden gekwalificeerd als onvervangbaar. Bij het behoud hiervan zijn nationale en zelfs internationale belangen betrokken. Aantasting van dit gebied moet dan ook zo mogelijk worden voorkomen". Bij Koninklijk besluit van 3 september 1974 werd de concessie voor het ondernemen van een indijking in de Dollard in verband met de aanleg van een buitendijks kanaal geweigerd, waarbij de Kroon overwoog "dat Wij, na afweging van de verschillende in het geding zijnde factoren, van oordeel zijn dat noch de voordelen verbonden aan de uitvoering van de door de provincie voorgenomen werken volgens de bestaande plannen dan wel volgens de geheel of grotendeels buitendijks gesitueerde varianten daarvan, noch de nadelen verbonden aan de grotendeels binnendijks gesitueerde uitvoering van de betreffende werken als bovenomschreven, opwegen tegen het belang, dat moet worden gehecht aan het in stand houden van de hierboven aangegeven natuurwetenschappelijke waarden van de Dollard".

Tegen deze beslissing werd op grond van de Wet beroep administratieve beschikkingen van verschillende zijden om voorziening gevraagd. Bij Koninklijk besluit van 7 mei 1975 verklaarde de Kroon deze verzoeken om voorziening ongegrond, ten vervolge waarop de aanwijzing van het Nederlands gedeelte van de Dollard als beschermd natuurmonument onderscheidenlijk staatsnatuurmonument in voorbereiding is genomen.

De Dollard neemt door zijn gesteldheid en ligging een geheel eigen plaats in binnen een geografische reeks van kustgebieden in een zone van duizenden kilometers van Noord- naar Zuid-Europa.

Getijdegebieden van grote omvang zijn steeds minder voorhanden. Gewezen zij op de afsluiting van de Zuiderzee en de Lauwerszee, alsmede van estuaria in Zuidwest-Nederland. Ook in het buitenland, met name in Noordwest-Duitsland, in Frankrijk en in Engeland worden in toenemende mate estuaria aangetast door inpolderingen, industrialisatie en havenontwikkelingen.

De Dollard is niet alleen hoogst waardevol als representant van een bedreigd en schaars wordend milieutype, hij heeft bovendien een specifieke waarde welke bepaald wordt door de bijzondere en gevarieerde combinaties van abiotische milieufactoren. Als zodanig worden in de beschikking genoemd de ingesloten ligging, de vlakke kwelder- en slikkenstructuur, het vrij grote getijdeverschil, het brakwaterkarakter (mede veroorzaakt door de aanvoer van zoet water bij Nieuw Statenzijl) en de aanwezigheid van zeer fijn slib met een hoog gehalte aan organische stof. Dat deze

omstandigheden de voorwaarde scheppen voor een bijzonder milieu wordt onmiskenbaar bevestigd door het voorkomen van onder andere een rijke en gevarieerde samenstelling in vogelsoorten en minder algemene vegetatietypen.

Estuaria als de Dollard, zijn voor het voortbestaan van populaties van vele diersoorten onmisbaar, met name voor vogels vanwege de essentiële rol die deze estuaria spelen als fourageer- en pleisterplaatsen op de trekweg.

In dit verband gaat het om populaties uit een zeer groot broedgebied in Noord-Europa en West-Siberië, die zich tijdens hun trek naar en van het zuiden concentreren in een betrekkelijk gering aantal gebieden in de gematigde luchtstreken (waaronder de Dollard).

In deze fourageer- en rustgebieden lopen de concentraties zo hoog op, dat zij van levensbelang moeten worden geacht voor het voortbestaan van grote delen van de broedpopulaties in verschillende landen. Afname van populaties van vogelsoorten in landen van herkomst kan leiden tot versterking van de daar aanwezige ecosystemen. De Dollard dient als pleisterplaats en voedselgebied voor honderdduizenden trekvogels. De concentraties van de in de Dollard pleisterende en fouragerende vogels, met name steltlopers, ganzen en eenden, kunnen tot zeer grote hoogte oplopen. Tenminste veertien soorten verblijven er op gezette tijden in aantallen welke zeer ver uitstijgen boven de internationale norm waaraan de kwalificatie water- of moerasgebied van internationaal formaat wordt verbonden. Deze soorten zijn : grauwe gans, kolgans, wintertaling, wilde eend, smient, pijlstaart, bergeend, slobend, zilverplevier, wulp, rosse grutto, tureluur, zwarte ruiter en kluut.

Factoren die bijdragen tot de betekenis van de Dollard als concentratiegebied voor vele trekvogels zijn, naast de voedselrijkdom, de grote mate van rust die in het gebied heerst en de functie van kwelders als hoog-watervluchtplaats. Bovendien is door het zeldzamer worden van die soort milieu's elders in Noordwest-Europa de Dollard vanzelfsprekend belangrijker geworden.

Als schakel in de - reeds zwak geworden - keten van pleisterplaatsen voor trekvogels moet de Dollard dan ook als onmisbaar worden beschouwd.

Niet alleen voor trekvogels is de Dollard van groot belang, maar tevens is het een broedgebied met zeer hoge dichtheden van onder andere kluut en tureluur. De totale broedvogelbezetting van alle broedende steltlopers tezamen bereikt een dichtheid van 2,5 paar/ha, vergelijkbaar met de allerbeste weidevogelgebieden van ons land. Het totale aantal soorten broedvogels bedraagt bijna 40, waaronder schaarse en bedreigde soorten als de bruine kiekendief; de aangetroffen soortencombinatie is karakteristiek voor de Dollard.

Ook in botanisch opzicht is de Dollard van betekenis. De botanische waarde van de Dollard is gelegen in het voorkomen van bijzondere vegetaties. Bepalend is hiervoor de variatie in milieufactoren, zoals de gradiënten zout-zoet, hoog-laag, slib-zand en combinaties hiervan. Het voorkomen van deze overgangen maakt de Dollard tot een uitgesproken brakwaterlevensgemeenschap. Na het verloren gaan van de Lauwerszee en de afsluiting van de zeegaten in het Deltagebied blijven alleen de Dollard en het Verdronken Land van Saeftinge over als brakwatergebieden van enige omvang.

Door het grote verschil tussen eb en vloed en de ligging langs de Westerschelde heeft het Verdronken Land van Saeftinge echter een ander karakter. De in West-Duitsland gelegen brakwatergebieden, de Jadebusen en de Leybucht, verschillen eveneens in sterke mate van de Dollard. Ze zijn minder slikkig, hun kwelders zijn veel smaller en er is meer golfslag. Ook in de rest van Europa kan men een dergelijk gebied niet meer vinden.

De botanische waarde van het onderhavige gebied wordt bepaald door het brakwatergetijdekarakter, tengevolge waarvan zeldzame plantengemeenschappen aanwezig zijn. De in het Dollardgebied aanwezige diversiteit in de vegetatie wordt in het gebied in de omgeving van de monding van de Westerwoldse Aa nog aanzienlijk vergroot door de aanvoer van zoet water. Ten gevolge van deze aanvoer komt in dit gebied een gradiënt van zoetere naar zoutere milieu's voor, met de daarvoor kenmerkende vegetaties, die in West-Europa maar weinig meer voorkomen.

Door het hoge stikstofgehalte van de bodem vindt de zeeaster-vegetatie in de Dollard zijn optimum voor wat betreft de bedekte oppervlakte, de hoogte, de dichtheid en de mate waarin deze soort bloeit. De zogenoemde "zeeasterbossen" zijn zeer dicht en op sommige plaatsen meer dan manshoog. Uniek is het optreden van zeebies als pionier bij het vastleggen van het slik in de Dollard.

De noordelijke grens van het natuurmonument wordt gevormd door de lijn tussen de punten met de Nederlandse geografische coördinaten $53^{\circ}18'58.20''$ N.B. en $7^{\circ}11'37.32''$ O.L. enerzijds en $53^{\circ}18'38.20''$ N.B. en $7^{\circ}05'52.32''$ O.L. anderzijds, overeenkomstig de punten G' en H' op de kaart, die als bijlage dient van de aanvullende overeenkomst van 14 mei 1962 bij het Eems-Dollardverdrag van 8 april 1960. Het Nederlands grondgebied strekt zich verder noordwaarts uit, maar deze begrenzing is gekozen opdat niet getreden wordt in het gebied, waarop de bovengenoemde aanvullende overeenkomst betrekking heeft. Aan de westkant is de grens van het natuurmonument gelegd langs de buitenzijde van de bestaande en de aan te leggen zeedijk. De Punt van Reide zelf en het ten zuiden daaraan grenzende gebied is buiten de aanwijzing gehouden, aangezien dit gebied staats eigendom is; het ligt in het voornemen dit gebied binnen afzienbare tijd aan te wijzen als staatsnatuurmonument. De zuidgrens wordt gevormd door de bestaande dijk, terwijl de Nederlands-Duitse grens de oostgrens van het natuurmonument vormt.

In verband met zowel het op Deltahoogte brengen van de dijken als het aanleggen van kanaal en dijk aan de westkant van het natuurmonument volgens het op de bijbehorende kaart aangeduide tracé zullen met betrekking tot de begrenzing geringe correcties nodig kunnen zijn.

Bovendien zal de aanwijzing nog aanpassing kunnen ondergaan als gevolg van beslissingen die in nationaal en internationaal kader nog genomen moeten worden.

Teneinde enig denkbeeld te geven van handelingen of voortgezette handelingen die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument kunnen aantasten dan wel overigens schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of het natuurschoon, dan wel ontsierend kunnen zijn, worden hieronder voorbeelden gegeven van handelingen of voortgezette handelingen ten aanzien waarvan het in ieder geval raadzaam is een vergunning te vragen, hetgeen krachtens artikel 13, eerste lid, van de wet dient te geschieden bij aangetekende brief.

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voertuigen, caravans, living-vans of tenten;
- ontgronden; aanleggen van waterlossingen, plassen of vijvers; ophogen; egaliseren; ontginnen; ploegen; scheuren van grasland;
- handelingen, welke wijziging van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, van groei- en stoorstoffen en van kunstmeststoffen;
- handelingen welke wijziging van de waterhuishouding of de waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;

- aanleggen of verharden van wegen, paden of parkeergelegenheden; tot stand brengen van recreatieve voorzieningen zoals caravan- en kampeerterreinen, lig- en speelweiden, picknickplaatsen, dagcampings enz.;
- planten van bomen of andere houtgewassen;
- rooien van bomen of ander houtgewassen;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- aanleggen van kaden;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen.

In geval van twijfel zal het dienstig zijn zich te wenden tot de natuurbeschermingsconsulent van het Staatsbosbeheer te Groningen.

Handelingen die noodzakelijk zijn voor het onderhoud van de zeewering zullen, gelet op het gestelde in de Memorie van Toelichting bij de Natuurbeschermingswet, ter zake van artikel 12, zonder voorafgaande vergunning mogelijk zijn.

Directie Natuur- en
Landschapsbescherming

DE MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gebied "Schorren van de Eendracht", tevens omfattende de "Vlakte van kerken", voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen en gelegen in de gemeente Texel, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument deel uitmaakt van het Waddenzeegebied;

dat de verschillende gedeelten van het Waddenzeegebied, nader te onderscheiden in kwelders, slikken, platen en wateren, uit een oogpunt van natuurschoon en in natuurwetenschappelijk opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat het Waddenzeegebied vanwege de ecologische functies die het vervult en de waarde van deze functies van zeer grote nationale en internationale betekenis is;

dat het onderhavige natuurmonument bestaat uit schorren, kwelders en slikken;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een verscheidenheid aan milieuomstandigheden;

dat zich in samenhang met en tengevolge van deze verscheidenheid in milieuomstandigheden een aantal typen levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene min of meer zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument fungeert als broed-, fourageer- en pleisterplaats voor een groot aantal vogelsoorten, waaronder voor ons land minder algemene tot zeldzame soorten;

dat sommige van deze vogelsoorten in grote aantallen worden aangetroffen;

dat het gebied van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon door zijn weidse en ongerepte karakter, mede in samenhang met de aangrenzende delen van het Waddenzeegebied;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de aan de vorming van het gebied ten grondslag liggende hydrologische en sedimentologische processen en de geomorfologische en bodemkundige structuur;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het onderhavige natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 24 juli 1981, nr. NLB-46403, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Schorren van de Eendracht", tevens omfattende de "Vlakte van Kerken";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Schorren van de Eendracht", tevens omfattende "Vlakte van Kerken", voor zover gevormd door al dan niet gedeeltelijke percelen, kadastraal bekend gemeente Texel, sectie A, nrs. 4020, 4021, 4022; een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN94;
- II. Deze beschikking moet worden gezien in samenhang met de toelichting en met de toelichting bij de aanwijzing als staatsnatuurmonument van delen van de Waddenzee.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

De Minister voornoemd,
namens deze,
de Directeur-Generaal
voor Natuurbehoud, Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

TOELICHTING

Algemeen

In deze toelichting wordt nader ingegaan op de specifieke kenmerken van het gebied "Schorren van de Eendracht", dat wordt gevormd door een begroeid deel "Schorren van de Eendracht" en een onbegroeid deel "Vlakte van Kerken". Zij moet worden gelezen in samenhang met de toelichting bij de aanwijzing als staatsnatuurmonument van delen van het Waddenzeegebied, waarvan de algemene beschrijving, relevant voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet in het Waddenzeegebied, eveneens voor het gebied "Schorren van de Eendracht" geldig is. Het beschermd natuurmonument "Schorren van de Eendracht" is gelegen in de gemeente Texel en heeft een oppervlakte van ca 970 ha.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Het natuurmonument is een belangrijk onderdeel van het Waddenzeegebied. Door de samenhang met de overige delen van het Waddenzeegebied moet de betekenis van dit gebied niet alleen worden gezien vanuit de eigen natuurwetenschappelijke waarde, maar ook vanuit de functie en plaats die het in het geheel van het Waddenzeegebied inneemt. De natuurwetenschappelijke betekenis van de buitendijkse terreinen wordt in belangrijke mate bepaald door de ornithologische en vegetatiekundige aspecten. Niettemin bepalen ook andere aspecten tegelijkertijd de grote natuurwetenschappelijke betekenis van dit gebied. Hierbij moet in de eerste plaats gewezen worden op het grote aantal soorten kleinere organismen die in grote massa's worden aangetroffen in de onbegroeide wadbodem. Deze vormen de basis voor een groot deel van het overige leven in het gebied.

Ook de relaties tussen de buitendijkse gronden en de aangrenzende polders zijn van betekenis.

Flora en vegetatie

De vegetatie en flora van het natuurmonument hebben een natuurlijk karakter. Alleen al omdat dergelijke kweldervegetaties relatief zeldzaam zijn - ze komen nog op slechts enkele plaatsen in het Waddenzeegebied voor - is er sprake van een bijzondere situatie.

Daarnaast wordt de betekenis van flora en vegetatie nog versterkt door de verscheidenheid in milieumomstandigheden in het gebied. Vooral de verschillen in vocht- en zoutgehalte zijn wat dit betreft van invloed.

Kenmerkende soorten zijn: Lamsoor, Obione, Zeealsem en Kweldergras.

Fauna

Wat de fauna betreft zijn vooral de in het gebied voorkomende vogels van belang.

Het natuurmonument "Schorren van de Eendracht" is onder andere van grote betekenis voor doortrekkende en overwinterende eenden, ganzen en steltlopers. Ook als rust-, rui-, broed- en voedselgebied is het samen met andere kustgebieden van zeer grote ecologische betekenis.

Het natuurmonument biedt uitstekende hoogwatervluchtplaatsen voor de diverse vogelsoorten, mede door de geringe vliegafstand tot de voedselgronden (weinig energieverlies). Doordat het aangrenzende binnendijkse gebied dunbevolkt en weinig ontsloten is, heerst er in het buitendijkse gebied in het algemeen een hoge mate van rust, die vooral voor ruiende vogels bijzonder belangrijk is, aangezien in de ruiperiode het vliegvermogen van deze vogels sterk afneemt. Af en toe wordt deze rust verstoord doordat tijdens hoogwater zeilplanken en andere kleine vaartuigen (te) dicht onder de kust door varen.

Als broedgebied is het natuurmonument vooral van belang voor Visdief, Noordse stern, Kluut, Tureluur en Kokmeeuw. Het natuurmonument is van bijzondere betekenis als voedselgebied voor de Rotgans. Periodiek fourageren er duizenden exemplaren van deze vogelsoort.

Van bijzondere betekenis is de zich uitbreidende broedkolonie van de Grote stern; van deze kolonies zijn er slechts enkele in Nederland.

Ten slotte is het natuurmonument van belang voor de Lepelaar, die hier in relatief grote aantallen voedsel vindt en er bovendien na de broedperiode bij hoog water dikwijls vertoeft.

Natuurschoon

Het gebied is uit een oogpunt van natuurschoon van betekenis door zijn weidse en ongerepte karakter. Deze betekenis is onlosmakelijk verbonden met het natuurschoon van de aangrenzende delen van het Waddenzeegebied, waarbij het onderhavige gebied een bijdrage levert aan het natuurschoon van het aangrenzende Waddenzeegebied. Voorts wordt de schoonheid van het gebied "Schorren van de Eendracht" mede bepaald door de weidsheid en ongerepteheid van zijn omgeving. Met nadruk moet er op gewezen worden dat de beleving van het natuurschoon kan worden beïnvloed door activiteiten die zich tot ver buiten de grenzen van het in deze toelichting bedoelde gebied afspelen.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke hoedanigheden van het natuurmonument en op de eigendomssituatie. Aan de kant van de Waddenzee grenst het natuurmonument aan het staatsnatuurmonument Waddenzee. Aan de eilandzijde wordt de grens bepaald door de buitenteen van de zeedijk.

Huidig gebruik en gewenst beheer

Het huidige gebruik en beheer van het natuurmonument, zoals dit sinds jaar en dag plaats vindt, kan worden voortgezet. Zo kan het vangen van kokkels, het pierensteken en het recreatief zeevissen in de huidige omvang en intensiteit worden gecontinueerd.

Werkzaamheden aan zeeverende dijken, behorend tot het geregeld onderhoud, kunnen op de daarvoor sinds jaar en dag gebruikelijke wijze worden voortgezet. Deze werkzaamheden zijn niet gebonden aan een vergunning ex artikel 12 van de Natuurbeschermingswet.

Vergunningen

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet dient voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn en die niet voorzien zijn in een op grond van artikel 14 tot stand gekomen beheersplan, vergunning worden aangevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Er wordt op gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat in concrete gevallen wel en wat niet zal zijn toegestaan. Dit hangt samen met de gevariëerde opbouw van het natuurmonument en met het feit dat handelingen in aard en intensiteit kunnen verschillen. Van geval tot geval zal moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is.

De consultant Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer zal hierover uitsluitend kunnen geven.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties of apparatuur;
- aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverharding van enige omvang;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- beoefenen van vormen van gemotoriseerde buitensport (motorsport, modelvliegtuigsport e.d.);
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen en organische meststoffen, zowel op het land als in het water.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over handelingen als bovenbedoeld en handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor handelingen, welke zijn voorzien in het beheersplan, géén vergunning vereist.

Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

Bevorderd zal worden dat voor het onderhavige natuurmonument beheersplannen worden opgesteld. Vooruitlopend hierop verricht thans het Rijksinstituut voor Natuurbeheer onderzoek naar het voor het natuurmonument gewenste beheer. Beheersplannen dienen aan te sluiten op de doelstellingen en beleidslijnen, zoals neergelegd in de Nota over de Hoofdlijnen van de Ontwikkeling van de Waddenzee, welke de procedure van de Planologische Kernbeslissing heeft doorlopen, alsmede op de beheersplannen die voor delen van het staatsnatuurmonument Waddenzee worden ontwikkeld, in aansluiting op de toelichting bij de aanwijzingsbeschikking van dit staatsnatuurmonument. Het ligt in de bedoeling om in deze beheersplannen de omvang en intensiteit van kokkelvisserij, pierensteken, recreatieve zeevisserij en jacht nader te regelen, vooruitlopend op een op te stellen beheersplan aansluitend op het beheersprogramma Flora en Fauna, dat door het Coördinatie-college Waddengebied wordt voorbereid.

Tevens ligt het in de bedoeling om in een convenant tussen het Waterschap Texel, Rijkswaterstaat en CRM het dijkbeheer nader te regelen.

De consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consulent in de provincie Noord-Holland is gevestigd te Haarlem, Klein Heiligland 84. Het telefoonnummer is 023-319021.

Kenmerk

RIJSWIJK

Sector Gebiedsbescherming
en Soortenbehoud
Nr. NLB/GS/GA-52346

23 juli 1982

Directie Natuur- en
Landschapsbescherming

DE MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gebied "Neerlands Reid", voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen en gelegen in de gemeente Ameland, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument deel uitmaakt van het Waddenzeegebied;

dat de verschillende gedeelten van het Waddenzeegebied, nader te onderscheiden in kwelders, slikken, platen en wateren, uit een oogpunt van natuurschoon en in natuurwetenschappelijk opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat het Waddenzeegebied vanwege de ecologische functies die het vervult en de waarde van deze functies van zeer grote nationale en internationale betekenis is;

dat het onderhavige natuurmonument bestaat uit kwelders, lage duintjes en slenken;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan milieuomstandigheden;

dat zich in samenhang met en tengevolge van deze verscheidenheid in milieuomstandigheden een aantal typen levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene min of meer zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument fungeert als broed-, fourageer- en pleisterplaats voor een groot aantal vogelsoorten, waaronder voor ons land minder algemene tot zeldzame soorten;

dat sommige van deze vogelsoorten in grote aantallen worden aangetroffen;

dat het gebied van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon door zijn weidheid en ongereptheid, alsmede zijn karakter als natuurlijke laagte, dit mede in samenhang met de aangrenzende delen van het Waddenzeegebied;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de aan de vorming van het gebied ten grondslag liggende hydrologische en sedimentologische processen en de geomorfologische en bodemkundige structuur;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het onderhavige natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 24 juli 1981, nr. NLB-46404, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Neerlands Reid";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Friesland ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie ingebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Neerlands Reid", voor zover gevormd door al dan niet gedeeltelijke percelen, kadastraal bekend gemeente Nes (Ameland), sectie C, nrs. 262, 264, 272, 275, 294, 295, 296, 303, 304, 305, 332 t/m 339, 416, 433, 434; een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN95.
- II. Deze beschikking moet worden gelezen in samenhang met de toelichting en in samenhang met de toelichting bij de aanwijzing als staatsnatuurmonument van delen van de Waddenzee.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

De Minister voornoemd,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

TOELICHTING

Algemeen

In deze toelichting wordt ingegaan op de specifieke kenmerken van het "Neerlands Reid" (ook wel genaamd "Nieuwlands Reid").

Zij moet worden gelezen in samenhang met de toelichting bij de aanwijzing als staatsnatuurmonument van delen van het Waddenzeegebied, waarvan de algemene beschrijving, relevant voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet in het Waddenzeegebied, eveneens voor het gebied "Neerlands Reid" geldig is.

Het beschermd natuurmonument "Neerlands Reid" is gelegen in de gemeente Ameland en heeft een oppervlakte van ca 265 ha.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Het natuurmonument is een belangrijk onderdeel van het Waddenzeegebied. Door de samenhang met de overige delen van het Waddenzeegebied moet de betekenis van dit gebied niet alleen worden gezien vanuit de eigen natuurwetenschappelijke waarde, maar ook vanuit de functie en plaats die het in het geheel van het Waddenzeegebied inneemt.

Het Neerlands Reid ontleent zijn natuurwetenschappelijke waarde vooral aan de grote verscheidenheid in milieuomstandigheden. Door het reliëf en de invloed van de zee ontstaan verschillen in duur en frequentie van de periodes, dat delen van het gebied onder water staan en van het zout- en vochtgehalte van de bodem en de samenstelling daarvan. Deze verscheidenheid wordt nog versterkt door de variatie in beweidingsintensiteit. De biologische rijkdom ten gevolge van de in het Neerlands Reid aanwezige milieugradiënten is groot en komt vooral tot uiting in de ornithologische, vegetatiekundige en floristische waarde van het gebied.

Flora en vegetatie

Door de eerder genoemde verschillen in milieuomstandigheden wordt de vegetatie in het natuurmonument gekenmerkt door duidelijke zoneringen.

Ten gevolge hiervan vertonen de flora en vegetatie een grote verscheidenheid.

Een aantal van de aanwezige plantengemeenschappen en plantesoorten is minder algemeen tot zeldzaam.

De belangrijkste begroeiing van de kwelder wordt gevormd door de associatie van Zilte rus. Hier worden soorten aangetroffen als Engels gras, Zilte schijnspurrie, Rood zwenkgras, Ronde rus, Zeeaster, Melkkruid, Zilte zegge, Aardbleiklaver en Fraai duizendguldenkruid.

Rond de monding komt de Kweldergras-gemeenschap voor met Kweldergras, Lepelblad, Engels lepelblad, Lamsoor, Gesteelde obione, Zeeweegbree, Zeekraal en Strandzoutgras.

Langs de slenken groeien als vertegenwoordigers van de Schorrekruidgemeenschap o.a. Schorrekruid en Obione.

Op iets hogere en zandige gedeelten komt de Zeealsem-associatie voor met Zeealsem en Fioringras..

Langs de lage duintjes in de kwelder is een begroeiing van de associatie van Zeevetmuur en Deens lepelblad met soorten als Zeevetmuur, Deens lepelblad, Hertshoornweegbree en Zeeweegbree..

Op deze lage duintjes groeien elementen van de Duinschapegras-associatie met Zandblauwtje, Zandzegge, Schermhavikskruid en Echt walstro.

Op wat hogere duintoppen in het noordwestelijke gedeelte van de kwelder groeien Tandjesgras, Blauwe zegge, Gewone veldbies, Kruiwilg, Beemdgras, Witbol, Madeliefje, Kale jonker, Rode klaver en Koekoeksbloem.

In de komvormige laagte aan de noordzijde van de kwelder komen aan zilt slik en detritus gebonden vegetaties van het Zeekraal-verbond voor met Zeekraal als dominerende soort.

In het overgangsgebied tussen kwelder en omringende duinen worden storingsgemeenschappen uit het Zilverschoon-verbond aangetroffen met onder anderen Strandkweek, Spiesbladmelde en Hertschoornweegbree dicht bij de Waddenzee; bij de overgang naar Buurder- en Kooiduinen soorten als Zilte zegge, Waterbies, Slanke waterbies, Zilverschoon, Herfstleeuwetand, Kattedoorn, Witte klaver, Aardbeiklaver, Fioringras, Waternavel, Zeegroene zegge, Addertong, Armbloemige waterbies en Kweek.

In het overgangsgebied naar Buurder- en Kooiduinen worden eveneens soorten uit het Knopbies-verbond gevonden: Knopbies, Vleeskleurige orchis, Parnassia en Duinriet.

Fauna

Wat de fauna betreft zijn vooral de in het gebied voorkomende vogels van belang.

Het gebied vervult een belangrijke functie als broedgebied voor veel soorten vogels, waaronder Noordse stern, Visdief, Bontbekplevier en Strandplevier.

Daarnaast is het Neerlands Reid een belangrijke hoogwatervluchtplaats. Vooral Groenpootruiter, Zwarte ruiter en Goudplevier maken van dit gebied gebruik. Bovendien is het gebied van betekenis voor een groot aantal andere trekvogels (vooral roof- en zangvogels). 's-Winters vertoeven er grote aantallen Rotganzen. Een voorwaarde voor het behoud van de functies die het gebied thans vervult voor de vogels (broed-, fourageer- en ruigebied en hoogwatervluchtplaats) is een zo groot mogelijke rust.

Natuurschoon

Het gebied is van betekenis uit een oogpunt van natuurschoon. Deze betekenis ontleent het aan zijn karakter van natuurlijke laagte met hier en daar lage duinpartijtjes, aan drie zijden omsloten door hoge duinen (Kooiduinen, Oerderduinen en de Kooioerdstuifdijk). Aan de zuidzijde gaat deze laagte over in het vad. Het gebied wordt door enige natuurlijke slenken, die nog in open relatie met de Waddenzee staan, doorsneden. Hiervan is de Oerdersloot de grootste.

Met nadruk moet erop gewezen worden dat de beleving van het natuurschoon kan worden beïnvloed door activiteiten die zich tot ver buiten de grenzen van het in deze beschikking bedoelde gebied afspelen.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke hoedanigheden van het natuurmonument en op de eigendomssituatie.

Aan de noordzijde en aan de kant van de Waddenzee grenst het natuurmonument aan het staatsnatuurmonument Waddenzee, aan de oostzijde aan de Oerderduinen en de westzijde aan de Kooiduinen.

Huidig gebruik en gewenst beheer

Het huidige gebruik en beheer van het natuurmonument, het extensief beweiden met schapen en jongvee, zoals dit sinds jaar en dag plaats vindt, kan worden voortgezet op dezelfde wijze en in dezelfde mate als dit thans gebruikelijk is.

Werkzaamheden aan de zeeverende dijken, behorend tot het geregeld onderhoud, kunnen op de daarvoor sinds jaar en dag gebruikelijke wijze worden voortgezet. Deze werkzaamheden zijn niet gebonden aan een vergunning ex artikel 12 van de Natuurbeschermingswet. Ook een dijkverzwaring, voorzover vallend binnen perceel, kadastraal bekend gemeente Nes, sectie C, nr. 416, is niet vergunningplichtig. Goed overleg over de uitvoering van deze dijk-

verzwaring met de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer is echter gewenst om aantasting van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument zoveel als mogelijk is te vermijden.

Vergunningen

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet dient voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn en die niet voorzien zijn in een op grond van artikel 14 tot stand gekomen beheersplan, vergunning te worden aangevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren.

Er wordt op gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat in concrete gevallen wel en wat niet zal zijn toegestaan. Dit hangt samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument en met het feit dat handelingen in aard en intensiteit kunnen verschillen. Van geval tot geval zal moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is. De consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer zal hierover uitsluitel kunnen geven.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen;
- aanleggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties of apparatuur;
- aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverharding van enige omvang;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- beoefenen van vormen van gemotoriseerde buitensport (motorsport, modelvliegtuigsport e.d.);
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over handelingen als bovenbedoeld en handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor handelingen, welke zijn voorzien in het beheersplan, géén vergunning vereist.

Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

Bevorderd zal worden dat voor het onderhavige natuurmonument beheersplannen worden opgesteld.

Vooruitlopend hierop verricht thans het Rijksinstituut voor Natuurbeheer onderzoek naar het voor het natuurmonument gewenste beheer.

Beheersplannen dienen aan te sluiten op de doelstellingen en beleidslijnen, zoals neergelegd in de Nota over de Hoofdlijnen van de Ontwikkeling van de Waddenzee, welke de procedure van de Planologische Kernbeslissing heeft doorlopen, alsmede op de beheersplannen die voor delen van het staatsnatuurmonument Waddenzee worden ontwikkeld, in aansluiting op de toelichting bij de aanwijzingsbeschikking van het staatsnatuurmonument.

Het ligt in de bedoeling om het agrarisch gebruik van het natuurmonument in een beheersplan nader te regelen.

In aansluiting op een algemene regeling van gebruik en beheer van natuurmonumenten waar belangen van de waterstaat spelen, zal een nadere regeling van het te voeren beheer in het onderhavige natuurmonument worden opgesteld tussen de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer en de HID van de Rijkswaterstaat.

Ten aanzien van de jacht zal bezien worden of een nadere beheersregeling kan worden getroffen, vooruitlopend op een op te stellen beheersplan aansluitend op het beheersprogramma Flora en Fauna, dat door het Coördinatiecollege Waddengebied wordt voorbereid.

De consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan.

Het kantoor van de consulent in de provincie Friesland is gevestigd te Leeuwarden, Tesselschadestraat 7. Het telefoonnummer is 05100-43313.

Kenmerk

Sector Gebiedsbescherming
en Soortenbehoud
Nr. NLB/GS/GA-52389

RIJSWIJK

23 juli 1982

Directie Natuur- en
Landschapsbescherming

DE MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gebied "Kwelders langs de noordkust van Groningen" voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen en gelegen in de gemeenten Ulrum, Kloosterburen, Eenrum, Baflo, Warffum, Usquert en Hefshuizen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument deel uitmaakt van het Waddenzeegebied;

dat de verschillende gedeelten van het Waddenzeegebied, nader te onderscheiden in kwelders, slikken, platen en wateren, uit een oogpunt van natuurschoon en in natuurwetenschappelijk opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat het Waddenzeegebied vanwege de ecologische functies die het vervult en de waarde van deze functies van zeer grote nationale en internationale betekenis is;

dat het onderhavige natuurmonument bestaat uit kwelders en slikken;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een verscheidenheid aan milieumomstandigheden;

dat zich in samenhang met en tengevolge van deze verscheidenheid in milieumomstandigheden een aantal typen levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene min of meer zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument fungeert als broed-, fourageer- en pleisterplaats voor een groot aantal vogelsoorten, waaronder voor ons land minder algemene tot zeldzame soorten;

dat sommige van deze vogelsoorten in grote aantallen worden aangetroffen;

dat het gebied van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon door zijn weidse en ongerepte karakter, mede in samenhang met de aangrenzende delen van het Waddenzeegebied;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de aan de vorming van het gebied ten grondslag liggende hydrologische en sedimentologische processen en de geomorfologische en bodemkundige structuur;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het onderhavige natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 27 juli 1981, nr. NLB-46406, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Kwelders langs de noordkust van Groningen";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Groningen ingezonden en van hun beschouwingen vergezeld schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Kwelders langs de noordkust van Groningen", voor zover gevormd door de al dan niet gedeeltelijke percelen, kadastraal bekend gemeente Ulrum, sectie G, nr. 431; gemeente Kloosterburen, sectie B, nrs. 1433 t/m 1437, 1440, 1448, 1449, 1451, 1452, 1454, 1455; sectie C, nrs. 810 t/m 819; sectie D, nrs. 1024 t/m 1029, 1031 t/m 1038, 1103, 1105, 1164, 1165, 1171, 1172; gemeente Eenrum, sectie A, nrs. 1513 t/m 1519; sectie C, nrs. 427 t/m 430, 433 t/m 437, 439; sectie D, nrs. 1341, 1343, 1347, 1349, 1352, 1354, 1358, 1360, 1371, 1373, 1375, 1387, 1391, 1395, 1399, 1403, 1407, 1411, 1415, 1419, 1423, 1427, 1431, 1473; gemeente Baflo, sectie A, nrs. 373 t/m 384, 395, 396, 435 t/m 438; gemeente Warffum, sectie A, nrs. 230, 231, 233, 234, 236, 237; gemeente Usquert, sectie A, nrs. 1066, 1068, 1070, 1072, 1074, 1076, 1078, 1080, 1082, 1086 t/m 1097, 1099, 1101, 1103, 1105, 1106, 1107, 1112, 1115 t/m 1118, 1120, 1121, 1123, 1126, 1127, 1129, 1130, 1133, 1173, 1174; gemeente Uithuizen, sectie A, nrs. 1625, 1627, 1629, 1631, 1633, 1635, 1637, 1639, 1641, 1643, 1646, 1648, 1650, 1652, 1654; een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN97;
- II. Deze beschikking moet worden gezien in samenhang met de toelichting en in samenhang met de toelichting bij de aanwijzing als staatsnatuurmonument van delen van de Waddenzee.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

De Minister voornoemd,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

TOELICHTING

Algemeen

In deze toelichting wordt ingegaan op de specifieke kenmerken van het gebied "Kwelders langs de noordkust van Groningen". Zij moet worden gelezen in samenhang met de toelichting bij de aanwijzing als staatsnatuurmonument van delen van het Waddenzeegebied, waarvan de algemene beschrijving, relevant voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet in het Waddenzeegebied eveneens voor het gebied "Kwelders van de noordkust van Groningen" geldig is. Het beschermd natuurmonument "Kwelders van de noordkust van Groningen" is gelegen in de gemeenten Ulrum, Kloosterburen, Eenrum, Baflo, Warffum, Usquert en Hefshuizen en heeft een oppervlakte van 1220 ha.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Het natuurmonument is een belangrijk onderdeel van het Waddenzeegebied. Door de samenhang met de overige delen van het Waddenzeegebied moet de betekenis van dit gebied niet alleen worden gezien vanuit de eigen natuurwetenschappelijke waarde, maar ook vanuit de functie en plaats die het in het geheel van het Waddenzeegebied inneemt. Deze betekenis wordt in belangrijke mate bepaald door de ornithologische en vegetatiekundige aspecten.

Ook de relaties tussen de buitendijkse gronden en de aangrenzende polder zijn van betekenis.

Voorts zij gewezen op de aanwezigheid van een "kwelderklif" (afslagrand), die de overgang vormt tussen de hoge groene kwelders en de lager gelegen landaanwinningskwelders. Dit is een in geomorfologisch opzicht bijzonder verschijnsel en als zodanig een van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument.

Flora en vegetatie

Er is een duidelijke relatie tussen de vegetatie van de Groninger kwelders en het daarop gevoerde beheer. De beweiding met schapen, jongvee en paarden en de begrazing in de wintermaanden door bijvoorbeeld Brandganzen zorgen voor een grote verscheidenheid aan vegetatietypen en geven een grote ruimtelijke variatie. Door deze beweiding, de goede ontwatering van deze zware gronden en het evenwijdig aan de kust verlopende patroon van het reliëf en de bodemsamenstelling, ontstaan door de kunstmatige bevordering van de kwelderaanwas, onderscheiden de Groninger kwelders zich van verschillende andere kwelders, zoals die van de kust van Friesland of de Waddeneilanden. Hierdoor kenmerkt de overgang tussen de begroeide en onbegroeide gedeelten van de landaanwinningswerken en de kwelders zich door een duidelijke zoning die tot uitdrukking komt in een grote variatie aan zoutplantengemeenschappen.

Slikpest-associatie komt in de laagste delen van de landaanwinningen voor in verspreide pollen, die vrijwel uitsluitend bestaan uit Engels slijkgras. Zeekraal-associatie. Het aspect van deze soortenarme, éénjarige pioniervegetatie wordt volledig bepaald door de langjarige ondersoort van de Zeekraal. Soms komt hier Zeegrass voor. De associatie vestigt zich in het bovenste deel van de getijdenzone op de akkers van de landaanwinningen met gegraven greppels.

Kweldergras-associatie. Met toenemende hoogte maakt de Langjarige zeekraal plaats voor de Kortjarige zeekraal en verschijnen achtereenvolgens Gewoon kweldergras, Schorrekruid, Zeeaster, Gewone zoutmelde en Gerande schijnspurrie. Hier wordt de vegetatie mede door beweiding beïnvloed. In de

hogere delen van de Kweldergraszone komen Spiesmelde, Zeeweegbree en Engels lepelblad naast de bovengenoemde zoutplanten voor en sporadisch ook Lamsoor en Schorrezoutgras.

Zoutmelde-associatie. Op goed ontwaterde, extensief beweide terreinen in de Kweldergras-zone wordt de Gewone zoutmelde mede aspectbepalend. Uiteindelijk kan een zeer soortenarme vegetatie ontstaan die volledig door de Gewone zoutmelde wordt gedomineerd. Deze vegetatie wordt voor het Waddenzeegebied als zeldzaam beschouwd, maar is in de hoge landaanwinningen langs de Groninger Waddenkust algemeen.

Op de hogere delen - met name de gronddammen, oeverwallen langs de uitwateringen, de hoge landaanwinningen - komt de Zeealsem-associatie voor. De kenmerkende soorten zijn Rood zwenkgras, Melkkruid en bij extensieve of geen beweiding Zeealsem. Plaatselijk is Strandkweek dominant.

In een strook langs de kwelderklif, waar vaak vloedmerk wordt gedeponeed, ontwikkeld zich een vegetatie langs Engels lepelblad en Zeeweegbree.

Vegetaties van Rood zwenkgras en Fioringras. Deze zilte graslanden komen op het merendeel van de kwelders voor en worden gedomineerd door Rood zwenkgras en Fioringras. Plaatselijk wordt Engels gras aangetroffen.

Zeeaster, Spiesmelde, Melkkruid, Zeealsem, Gerande schijnspurrie, Zeeweegbree en enkele soorten van het hoger voorkomende Zilver schoonverbond zijn vaak aanwezig. Soms komen ook Hertshoornweegbree en Zeevetmuur voor.

Zilver schoonverbond. Daartoe behoren onder meer de nagenoeg natuurlijke graslanden in de grenssituatie tussen zoet en zout, die hier gekenmerkt worden door Engels raaigras, Rood zwenkgras en Witte klaver. Een aantal andere soorten zijn Fioringras, Zilver schoon, Akkerdistel, Speerdistel, Spiesmelde, Herfstleeuwetand, Zachte dravik, Hoornbloem, Madeliefje, Engels gras, Zeealsem, Zeeaster, Aardbeiklaver, Kruijpende boterbloem, Rode ogentroost, Veldgerst, Kweek, Krulzuring, Strandmelde en Vogelmuur.

Fauna

Wat de fauna betreft zijn vooral de in het gebied voorkomende vogels van belang. In dit verband zij vermeld, dat de in het gebied massaal voorkomende lagere organismen een bestaansvoorwaarde voor de vogels vormen en hierdoor mede bepalend zijn voor de ecologische betekenis van het gebied in zijn totaliteit.

De buitendijkse terreinen langs de Groninger Waddenzee kust zijn onder andere van grote betekenis voor doortrekkende en overwinterende eenden, ganzen en steltlopers. Ook als rust-, rui-, broed- en voedselgebied is het samen met andere kustgebieden van zeer grote ecologische betekenis. Alleen al in het in particuliere eigendom zijnde gedeelte van het Groninger kustgebied worden de zogenaamde "Wetlands"-normen (1% van de wereldpopulatie of van de Noord-Europese trekbaanpopulatie) door de daar regelmatig aanwezige vogels ruimschoots overschreden. Tien tot twaalf maal door bijvoorbeeld de Brandgans, de Wulp, de Tureluur en de Kluut, twintig maal door de Zilverplevier en de Scholekster en zelfs meer dan dertig maal door de Bergeend.

De landaanwinningsgebieden en de kwelders zijn, mede door de geringe vliegafstand tot de voedselgronden (weinig energieverlies) uitstekende hoogwatervluchtplaatsen voor diverse vogelsoorten. Doordat het aangrenzende binnendijkse gebied dunbevolkt en weinig ontsloten is, heerst er in het buitendijkse gebied een hoge mate van rust, die vooral voor ruijende vogels bijzonder belangrijk is, aangezien in de ruijperiode het vliegvermogen van deze vogels sterk afneemt. De buitendijkse gronden zijn belangrijk als broedgebied voor weidevogelsoorten, zoals Grutto, Tureluur, Kievit, Scholekster en Patrijs. Verspreid komen grote kolonies voor van Visdieven, van Noordse sterns, van Kluten en van Kokmeeuwen. De Groninger kust vormt een belangrijk fourageergebied voor de ganzen en in het bijzonder voor de Brandgans. Vanaf eind november komen tienduizenden ganzen op de Groninger kwelders voor.

Natuurschoon

Het gebied is uit een oogpunt van natuurschoon van betekenis door zijn weidse en ongerepte karakter. Deze betekenis is onlosmakelijk verbonden met het natuurschoon van de aangrenzende delen van het Waddenzeegebied, waarbij het onderhavige gebied een bijdrage levert aan het natuurschoon van het aangrenzende Waddenzeegebied. Voorts wordt de schoonheid van het gebied "Kwelders langs de noordkust van Groningen" mede bepaald door de weidsheid en ongerepteheid van zijn omgeving. Met nadruk moet erop gewezen worden dat de beleving van het natuurschoon kan worden beïnvloed door activiteiten die zich tot ver buiten de grenzen van het in deze toelichting bedoelde gebied afspelen.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke hoedanigheden van het natuurmonument en op de eigendomssituatie. Aan de landzijde van het gebied wordt de grens gevormd door de buitenteen van de zeedijk. Als westelijke grens is de buitenteen van de afsluitdijk van de voormalige Lauwerszee aangehouden. Aan de kant van de Waddenzee en aan de oostzijde grenst het natuurmonument aan het staatsnatuurmonument Waddenzee.

Huidig gebruik en gewenst beheer

Het huidige gebruik en beheer van het natuurmonument, waaronder extensieve beweiding met jongvee en schapen zoals dat sinds jaar en dag plaatsvindt, kan worden voortgezet op dezelfde wijze en in dezelfde mate als dit thans gebruikelijk is.

Werkzaamheden aan zeeverende dijken, behorend tot het geregeld onderhoud kunnen op de daarvoor sinds jaar en dag gebruikelijke wijze worden voortgezet. Ook het onderhoud van de reeds bestaande landaanwinningswerken kan op de gebruikelijke wijze worden voortgezet. De werkzaamheden zoals sinds jaar en dag uitgevoerd zijn niet gebonden aan een vergunning ex artikel 12 van de Natuurbeschermingswet. Deze aanwijzing zal verdere dijkverzwaring in beginsel niet in de weg staan of aan een vergunning binden tenzij deze werken de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument in ernstige mate aantasten. Voorts is bij bovenstaande werken goed overleg met de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer in de provincie Groningen gewenst. Ook de winning van de benodigde kleigrond uit de twee ingedijkte kwelders volgens het daartoe met het Groninger Landschap opgestelde plan, is niet aan een vergunning gebonden.

Het wadlopen is aan een vergunning gebonden in combinatie met de benodigde ontheffing voor het betreden van het staatsnatuurmonument Waddenzee. Dit in afwachting van een nadere beheersregeling terzake.

De aanwijzing zal de verdere behandeling van uitvoering van het F3-project in beginsel (N.A.M. leiding) niet stagneren of onmogelijk maken.

Om de aantasting van de wezenlijke kenmerken zoveel mogelijk te vermijden is het gewenst dat over de aanleg van dit leidingtrace, voorzover niet behandeld in de P.W.C., overleg plaatsvindt met de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer.

Vergunningen

Wanneer het onderhavige gebied is aangewezen als beschermd natuurmonument, zal volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn en die niet voorzien zijn in een op grond van artikel 14 tot stand gekomen beheersplan, vergunning moeten worden aangevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Er wordt op gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn. Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat

in concrete gevallen wel en wat niet zal zijn toegestaan. Dit hangt samen met de gevariëerde opbouw van het natuurmonument en met het feit dat handelingen in aard en intensiteit kunnen verschillen. Van geval tot geval zal moeten worden vastgesteld of een vergunning al of niet vereist is. De consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer zal hierover uitsluitel kunnen geven.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachten te bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor, wanneer het gebied als beschermd natuurmonument is aangewezen, een vergunning vereist kan zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen, niet zijnde landaanwinningswerken;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties of apparatuur;
- aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverharding van enige omvang;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- beoefenen van vormen van gemotoriseerde buitensport (motorsport, modelvliegtuigsport e.d.);
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, kunstmeststoffen en organische meststoffen, zowel op het land als in het water.

Enkele bijzondere kwesties vragen in dit verband nog de aandacht. Het betreft de afwateringsgeul nabij Usquert, de dijkverhoging van de Noordpolder en de delimitatiecontracten.

Afwateringsgeul nabij Usquert

De kadastrale percelen Usquert A 1132 en 1133 vormen de afwateringsgeul, via welke water van de achtergelegen polder wordt gespuid. Tevens dient deze geul als ligplaats voor een aantal vissersschepen en andere vaartuigen. Ten behoeve van deze schepen is langs de oostzijde van de geul een kade met beschoeiing aangebracht. Deze functies en bijbehorende voorzieningen zullen in de huidige omvang kunnen worden gehandhaafd.

Dijkverhoging Noordpolder

Aan de west- en oostzijde van de kwelder van de Noordpolder zullen bij het op deltahoogte brengen van de zeedijk enige hectaren worden afgesneden en ingedijkt. In verband met het feit dat de daaruit voortvloeiende kadastrale wijzigingen nog niet hebben plaatsgevonden is hiermee op de bijgevoegde kaart BN97 nog geen rekening gehouden. Deze aanwijzing als beschermd natuurmonument zal de uitvoering van deze werken niet in de weg staan. Na realisering zal het dijklichaam met de daarachter gelegen onderhoudsweg geen deel meer uitmaken van het beschermde natuurmonument. Het ingedijkte deel van de kwelder zal echter beschermd natuurmonument blijven. Zodra de relevante kadastrale gegevens bekend zijn zal de beschikking in deze zin worden gewijzigd.

Delimitatiecontracten

De privaatrechtelijke overeenkomsten tussen de Staat der Nederlanden en de delimitanten worden door deze beschikking niet gewijzigd. De landaanwinningwerken die door of vanwege de Rijkswaterstaat worden uitgevoerd, voortvloeiend uit de reeds bestaande delimitatiecontracten, zullen normaal doorgang kunnen vinden.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen.

Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis.

Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd.

Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over handelingen als bovenbedoeld en handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor handelingen, welke zijn voorzien in het beheersplan, géén vergunning vereist.

Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding verkrijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

Bevordert zal worden dat voor het onderhavige natuurmonument beheersplannen worden opgesteld. Vooruitlopend hierop verricht thans het Rijksinstituut voor Natuurbeheer onderzoek naar het voor het natuurmonument gewenste beheer.

Beheersplannen dienen aan te sluiten op de doelstellingen en beleidslijnen zoals neergelegd in de Nota over de hoofdlijnen van de Ontwikkeling van de Waddenzee, welke de procedure van de Planologische Kernbeslissing heeft doorlopen, alsmede op de beheersplannen die voor delen van het staatsnatuurmonument Waddenzee worden ontwikkeld in aansluiting op de toelichting bij de aanwijzingsbeschikking van dit staatsnatuurmonument.

- Het ligt in de bedoeling het agrarisch gebruik van het natuurmonument in een beheersplan nader te regelen. Tevens ligt het in de bedoeling om in een convenant tussen het waterschap Ommelanderzeedijk, Rijkswaterstaat en CRM het dijkbeheer nader te regelen.
- Ten aanzien van de jacht zal bezien worden of een nadere beheersregeling kan worden getroffen vooruitlopend op een op te stellen beheersplan aansluitend op het beheersprogramma Flora en Fauna dat door het Coördinatiecollege Waddengebied wordt voorbereid.

De consultant Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consultant in de provincie Groningen is gevestigd te Groningen, Engelse Kamp 6.

Het telefoonnummer is 050-232341.

Kenmerk

Sector Gebiedsbescherming
en Soortenbehoud
Nr. NLB/GS/GA-52345

RIJSWIJK

23 juli 1982

Directie Natuur- en
Landschapsbescherming

DE MINISTER VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het gebied "Kwelders langs de noordkust van Friesland I", voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen en gelegen in de gemeenten Westdongeradeel en Oostdongeradeel, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument deel uitmaakt van het Waddenzeegebied;

dat de verschillende gedeelten van het Waddenzeegebied, nader te onderscheiden in kwelders, slikken, platen en wateren, uit een oogpunt van natuurschoon en in natuurwetenschappelijk opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat het Waddenzeegebied vanwege de ecologische functies die het vervult en de waarde van deze functies van zeer grote nationale en internationale betekenis is;

dat het onderhavige natuurmonument bestaat uit zomerpolders, kwelders en slikken;

dat het natuurmonument wordt gekenmerkt door een verscheidenheid in milieuomstandigheden;

dat zich in samenhang met en tengevolge van deze verscheidenheid in milieuomstandigheden een aantal typen levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat in het natuurmonument minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen voorkomen, waarvan verscheidene min of meer zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het natuurmonument fungeert als broed-, fourageer- en pleisterplaats voor een groot aantal vogelsoorten, waaronder voor ons land minder algemene tot zeldzame soorten;

dat sommige van deze vogelsoorten in grote aantallen worden aangetroffen;

dat het gebied van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon door zijn weidse en ongerepte karakter, mede in samenhang met de aangrenzende delen van het Waddenzeegebied;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument dat hieronder niet alleen moet worden begrepen het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis, maar ook de voor de avifauna noodzakelijke rust, de aan de vorming van het gebied ten grondslag liggende hydrologische en sedimentologische processen en de geomorfologische en bodenkundige structuur;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het onderhavige natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 24 juli 1981, nr. NLB-46405, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Kwelders langs de noordkust van Friesland I";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Friesland ingezonden beschouwingen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;

B E S L U I T :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Kwelders langs de noordkust van Friesland I", voor zover gevormd door de al dan niet gedeeltelijke percelen, kadastraal bekend gemeente Nes, sectie A, nrs. 1158, 1184; sectie B, nrs. 2343, 2398; gemeente Nijkerk, sectie A, nrs. 1544, 1593; gemeente Anjum, sectie A, nrs. 470, 479; een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN96;
- II. Deze beschikking moet worden gezien in samenhang met de toelichting en in samenhang met de toelichting bij de aanwijzing als staatsnatuurmonument van delen van de Waddenzee.
Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

De Minister voornoemd,
namens deze,
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

Dr. J. Verhoeve

TOELICHTING

Algemeen

In deze toelichting wordt ingegaan op de specifieke kenmerken van het gebied "Kwelders langs de noordkust van Friesland I". Zij moet worden gelezen in samenhang met de toelichting bij de aanwijzing als staatsnatuurmonument van delen van het Waddenzeegebied, waarvan de algemene beschrijving, relevant voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet in het Waddenzeegebied, eveneens voor het gebied "Kwelders van de noordkust van Friesland I" geldig is.

Het beschermd natuurmonument "Kwelders langs de noordkust van Friesland I" is gelegen in de gemeenten Westdongeradeel en de Oostdongeradeel en heeft een oppervlakte van 670 ha.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Het natuurmonument is een belangrijk onderdeel van het Waddenzeegebied. Door de samenhang met de overige delen van het Waddenzeegebied moet de betekenis van dit gebied niet alleen worden gezien vanuit de eigen natuurwetenschappelijke waarde, maar ook vanuit de functie en plaats die het in het geheel van het Waddenzeegebied inneemt.

De natuurwetenschappelijke waarde van de buitendijkse terreinen, waartoe ook de onderhavige terreinen behoren, wordt in belangrijke mate bepaald door de ornithologische en vegetatiekundige aspecten. Ook andere aspecten dragen echter bij aan het grote natuurwetenschappelijke belang van dit gebied. Hierbij moet in de eerste plaats gewezen worden op het grote aantal soorten kleinere organismen die in grote massa's worden aangetroffen in de onbegroeide slikgebieden. Deze vormen de basis voor een groot deel van het overige leven in het gebied.

Ook de relaties tussen de buitendijkse gronden en de aangrenzende polders zijn van betekenis.

Voorts zij gewezen op de aanwezigheid van een "kwelderklif" (afslagrand), die plaatselijk de overgang vormt tussen de hoge groene kwelders en de lager gelegen landaanwinningskwelders. Dit is een in geomorfologisch opzich bijzonder verschijnsel en als zodanig een van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument.

De Schoorsterpollen, gelegen ten noorden van Schoor, zijn gedeeltelijk omkaad. Een basaltdam, het Schoorsterhoofd, welke in noordelijke richting in zee steekt, bepaalt in belangrijke mate de natuurlijke kweldervorming. Het kweldergedeelte ten oosten van de zomerpolder heeft een klinkerbeschoeiing. De ten oosten van Wierum gelegen buitendijkse gronden zijn gedeeltelijk omkaad. Aan de westzijde van dit gebied is een palenscherm gedeeltelijk van invloed op de kweldervorming/afslag. De ter plaatse aanwezige landaanwinningswerken zijn verlaten. Er is een duidelijke kwelderklif aanwezig welke een zeer grillig verloop heeft.

De voormalige kwelder ten noorden van Moddergat is omkaad. De zomerkade heeft een klinkerbeschoeiing.

In de Paesenserpolder is zich na een aantal dijkdoorbraken weer een proces van "natuurlijke" kweldervorming aan het ontwikkelen.

Aansluitend op de in zee strekkende basaltdijk ontwikkelt zich een oorspronkelijke kwelder. De landaanwinningswerken zijn verlaten.

Het overige deel van de Paesenserpolder is ontzilt tot brak. Er is een duidelijk herkenbaar reliëf (oude kwelderruggen) aanwezig.

De bovenbedoelde buitenpolders, omgeven door een zomerkade, zijn brak tot ontzilt. De uit geomorfologisch oogpunt interessante oude kwelderruggen geven veelal een reliëfrijk aanzien (Schoorsterpollen, Paesenserpolder).

Flora en vegetatie

In de zomerpolders wordt het botanisch aspect onder andere bepaald door Kamgras, Zachte dravik, Engels raaigras en Paardebloem, op de zilte plaatsen worden onder andere Kweldergras en Zilt rood zwenkgras aangetroffen. De hierop aansluitende kwelders zijn nog oorspronkelijk en hoger gelegen dan de zomerpolders (Schoor, Wierum). Er is een uitgesproken zoutminnende vegetatie. Kweldergras is veelal aspectbepalend. Vaak treden daarbij soorten op als Zeeweegbree en Strandzoutgras. Langs de kwelderklif bij Wierum komen Spartinapollen voor.

In de Paesenserpolder wordt een zeer reliëfrijke zich ontwikkelende kwelder aangetroffen waarvan de vegetatie is aangepast aan het zoutgehalte en het reliëf. Kweldergras is op de laagste delen veelal aspectbepalend; op de hoogste delen zijn dat Fioringras en Zeekweek met als begeleidende soorten onder andere Spiesbladmelde en Zeaalsem.

Fauna

Wat de fauna betreft zijn vooral de in het gebied voorkomende vogels van belang. In dit verband zij vermeld, dat de in het gebied massaal voorkomende lagere organismen een bestaansvoorwaarde voor een aantal vogelsoorten vormen en hierdoor mede bepalend zijn voor de ecologische betekenis van het gebied in zijn totaliteit.

De "Kwelders langs de noordkust van Friesland I" zijn onder andere van grote betekenis voor doortrekkende en overwinterende eenden, ganzen en steltlopers. Ook als rust-, rui-, broed- en voedselgebied is het samen met andere kustgebieden van zeer grote ecologische betekenis. Alleen al in het onderhavige gebied worden de zogenaamde "Wetlands"-normen (1% van de wereldpopulatie of de Noord-Europese trekbaanpopulatie) ruimschoots overschreden. De zomerpolders en de aanliggende kwelders vormen uitstekende hoogwatervluchtplaatsen voor diverse vogelsoorten zoals, Groenpootruiter, Zwarte Ruiter, Kanoetstrandloper, Rosse grutto, Kluut, Tureluur, Eidereend, Bergeend, Toppereend, Rotgans en Brandgans.

Tevens zijn zij als voedselgebied voor eendachtigen en ganzen (Brandgans en Rotgans) van grote betekenis. De onbegroeide aanliggende slikken zijn belangrijke fourageergebieden voor de eerder genoemde steltlopers. Hierbij is van belang dat deze voedselgronden op geringe vliegafstand van de hoogwatervluchtplaatsen zijn gelegen. Zomerpolders en kwelders zijn vervolgens, voorzover niet intensief beweid, van belang als broedgebied voor weidevogels (onder andere Grutto, Kievit en Tureluur), en Noordse stern. Doordat plaatselijk het aangrenzende binnendijkse gebied dunbevolkt en weinig ontsloten is, heerst er in het buitendijkse gebied een hoge mate van rust, die vooral voor ruiende vogels bijzonder belangrijk is, aangezien in de ruiperiode het vliegvermogen van deze vogels sterk afneemt.

Natuurschoon

Het gebied is uit een oogpunt van natuurschoon van betekenis door zijn weidse en ongerepte karakter. Deze betekenis is onlosmakelijk verbonden met het natuurschoon van de aangrenzende delen van het Waddenzeegebied, waarbij het onderhavige gebied een bijdrage levert aan het natuurschoon van het aangrenzende Waddenzeegebied. Voorts wordt de schoonheid van het gebied "Kwelders langs de noordkust van Friesland I" mede bepaald door de weidheid en ongerepteheid van zijn omgeving. Met nadruk moet er op gewezen worden dat de beleving van het natuurschoon kan worden beïnvloed door activiteiten die zich tot ver buiten de grenzen van het in deze toelichting bedoelde gebied afspelen.

Begrenzing

De begrenzing is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke hoedanigheid van het natuurmonument en op de eigendomssituatie. Aan de landzijde van het gebied wordt de grens gevormd door de buitenteen van de zeedijk. Aan de kant van de Waddenzee wordt de begrenzing gevormd door het staatsnatuurmonument Waddenzee.

Huidig gebruik en gewenst beheer

Het huidige gebruik en beheer van het natuurmonument, waaronder extensieve beweiding, zoals dat sinds jaar en dag plaats vindt, kan worden voortgezet op dezelfde wijze en in dezelfde mate als dit thans gebruikelijk is. Werkzaamheden aan zeeverende dijken, behorend tot het geregeld onderhoud, kunnen op de daarvoor sinds jaar en dag gebruikelijke wijze worden voortgezet, inclusief het onderhoud aan zomerkaden. Deze werkzaamheden zijn niet gebonden aan een vergunning ex artikel 12 van de Natuurbeschermingswet. Goed overleg met de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer in de provincie Friesland is gewenst. Het normale onderhoud, zoals dit sinds jaar en dag plaats vindt, aan de leidingenstrook in de percelen, kadastraal bekend gemeente Anjum, sectie A, nrs. 470 en 479, kan doorgang vinden en is niet aan vergunning gebonden. De uitbreiding van deze leidingenstrook in westelijke richting over 300 meter is evenmin aan een vergunning gebonden. Om de aantasting van de wezenlijke kenmerken zoveel mogelijk te vermijden, is het gewenst dat over de aanleg van nieuwe leidingen voor zover niet in de Planologische Werkcommissie behandeld overleg plaats vindt met de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer.

Vergunningen

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet dient voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn en die niet voorzien zijn in een op grond van artikel 14 tot stand gekomen beheersplan, vergunning te worden gevraagd. Dit dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren.

Er wordt op gewezen, dat de in artikel 12 van de Natuurbeschermingswet bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand aan te geven wat in concreto wel en wat niet zal zijn toegestaan. Dit hangt samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument en met het feit dat handelingen in aard en intensiteit kunnen verschillen. Van geval tot geval zal moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is. De consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer zal hierover uitsluitel kunnen geven.

Teneinde wat betreft het voorgaande de gedachte bepalen, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, waarvoor een vergunning vereist kan zijn:

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- aanbrengen of aanleggen van oeverbeschoeiingen;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties of apparatuur;
- aanleggen of verharden van wegen, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverharding van enige omgang;

- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen;
- ontgronden, bodem verlagen, aanleggen van waterlossingen, ophogen, egaliseren, ontginnen enz.;
- scheuren van grasland;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- beoefenen van vormen van gemotoriseerde buitensport (motorsport, modelvliegtuigsport en dergelijke);
- verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- verrichten van handelingen die wijziging van de waterhuishouding of waterstand beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- aanwenden van bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, zowel op het land als in het water.

Beheersplan

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid met de eigenaar en gebruiker een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis. Met het beheersplan wordt allereerst beoogd, dat het voor het natuurmonument gewenste beheer zal worden uitgevoerd. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over handelingen als vorenbedoeld en handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor handelingen, welke zijn voorzien in het beheersplan, géén vergunning vereist.

Op grond van de wet kunnen de betrokkenen een vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet voor hun rekening behoren te komen.

Bevorderd zal worden dat voor het onderhavige natuurmonument beheersplannen worden opgesteld.

Vooruitlopend hierop verricht thans het Rijksinstituut voor Natuurbeheer onderzoek naar het voor het natuurmonument gewenste beheer.

Beheersplannen dienen aan te sluiten op de doelstellingen en beleidslijnen, zoals neergelegd in de Nota over de Hoofdlijnen van de Ontwikkeling van de Waddenzee, welke de procedure van de Planologische Kernbeslissing heeft doorlopen, alsmede op de beheersplannen die voor delen van het staatsnatuurmonument Waddenzee worden ontwikkeld, in aansluiting op de toelichting bij de aanwijzingsbeschikking van het staatsnatuurmonument.

Het ligt in de bedoeling om het agrarisch gebruik van het natuurmonument in een beheersplan nader te regelen.

In aansluiting op een algemene regeling van het gebruik van natuurmonumenten waar belangen van de waterstaat spelen, zal een nadere regeling van het te voeren beheer in het onderhavige natuurmonument worden opgesteld tussen de consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer en de HID van de Rijkswaterstaat.

Ten aanzien van de jacht zal bezien worden of een nadere beheersregeling kan worden getroffen, vooruitlopend op een op te stellen beheersplan aansluitend op het beheersprogramma Flora en Fauna, dat door het Coördinatiecollege Waddengebied wordt voorbereid.

De consulent Natuurbehoud van het Staatsbosbeheer is gaarne bereid inlichtingen te verschaffen over de mogelijkheden van een beheersplan. Het kantoor van de consulent in de provincie Friesland is gevestigd te Leeuwarden, Tesselschadestraat 7. Het telefoonnummer is 05100-43313.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

13 september 1988

No. NMF/N 88-9432

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied "Noord-Friesland Buitendijks" één samenhangend geheel vormt, bestaande uit platen, slikken, bezinkvelden, kwelders, drinkdobben en zomerpolders;

dat dit gehele gebied een integrerend onderdeel vormt van het Waddenzeegebied en in ecologisch opzicht van nationale en internationale betekenis is;

dat zich in dit gebied ten gevolge van de verscheidenheid in milieuumstandigheden een aantal waardevolle levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat daartoe minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen behoren, waarvan weer verscheidene zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat dit gebied van internationaal belang is als broedgebied, als fourageergebied, als pleisterplaats en als hoogwatervluchtplaats voor een groot aantal vogelsoorten, van sommige waarvan zeer veel exemplaren worden aangetroffen;

dat dit gebied uit een oogpunt van natuurschoon van betekenis is vanwege zijn weidse karakter, hetwelk wordt versterkt door de samenhang met de aangrenzende delen van het Waddengebied;

dat een deel van dit gebied bij besluit van de Minister van Landbouw en Visserij, d.d. 24 juli 1986, nummer NMF/N 86-9187 is aangewezen als staatsnatuurmonument;

dat bij deze beschikking een deel van de gronden die niet het eigendom zijn van de Staat worden aangewezen als beschermd natuurmonument;

dat dit deel wordt gevormd door bezinkveld, kwelder en een tweetal drinkdobben;

dat dit deel zowel als onderdeel van het gehele gebied "Noord-Friesland Buitendijks", als op zichzelf terreinen en wateren bevat die van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb.1967, 572);

Overwegende, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument van laatstbedoeld deel reeds in overweging is genomen bij besluit van 16 september 1985, nr. NMF/N85-3771, bij besluit van 15 september 1986, nr. NMF/N86-10.024 en bij besluit van 14 september 1987, nr. NMF/N87-11682;

dat daarbij als zuidelijke begrenzing is genomen het tracé van de zeedijk overeenkomstig het regeringsbesluit d.d. 20 februari 1984 en het daarop volgende koninklijk besluit van 4 april 1985, nr. 52, inzake de verlening van de concessie aan de provincie Friesland voor het indijken van gronden buiten de zeedijk langs de noordkust van Friesland in de gemeenten Ferwerderadeel en Dongeradeel;

dat het bovengenoemde koninklijk besluit op 11 augustus 1986 vernietigd is door de Afdeling rechtspraak van de Raad van State;

dat in het licht van deze uitspraak in de ministerraad van 19 september 1986 is geconcludeerd dat geen nieuw besluit houdende verlening van een concessie tot indijking kan worden bevorderd;

dat tegen de brief van de Minister van Verkeer en Waterstaat van 12 november 1986 waarin dit standpunt is verwoord, beroep is ingesteld bij de Afdeling rechtspraak van de Raad van State;

dat de Afdeling rechtspraak van de Raad van State deze beroepen in haar uitspraak van 6 april 1988 heeft verworpen danwel niet-ontvankelijk heeft verklaard;

dat het, nu er duidelijkheid bestaat over het tracé van de zeedijk, in de rede ligt thans tot aanwijzing als beschermd natuurmonument van de onderhavige terreinen en wateren over te gaan; in zoverre dat in afwachting van de resultaten van het terzake met betrokken instanties te voeren overleg de aanwijzing als beschermd natuurmonument van de in het natuurmonument aanwezige zomerpolder voorshands achterwege is gebleven;

Overwegende, ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van de terreinen en wateren welke thans worden aangewezen als beschermd natuurmonument dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen het natuurschoon en de biologische betekenis, maar ook de geomorfologische en bodemkundige structuur en de voor de avifauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van de terreinen en wateren welke thans worden aangewezen als beschermd natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Friesland ingezonden beschouwingen en schrifturen alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

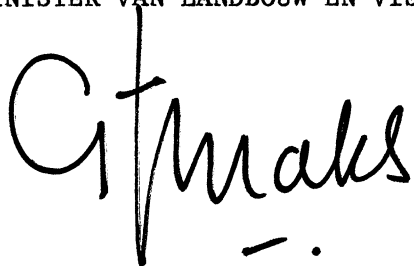
Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

B E S L U I T :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het deel van het gebied "Noord-Friesland Buitendijks" dat wordt gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeenten St. Jacobiparochie, sectie B, nrs. 1126 ged.; nrs. 2085 ged.; St. Annaparochie, sectie B, nrs. 1400 ged.; 1401 ged.; Lieve Vrouwenparochie, sectie A, nrs. 427, 428, 429, 430 ged., 434, 435, 436, 437, 502, 503, 552, 553, 554; Hallum, sectie A, nrs. 336, 344, 425, 438, 439, 498, 499, Ferwerd, sectie A, nr. 2389 ged.; Ferwerd, sectie C, nrs. 105, 111, 116, 121 ged., 124 ged., 244 ged., 254 ged., 255 ged., 260 ged., 297, 314, 315, 316 ged., 327 ged., 328, 329, 330 ged., 341 ged., 342, 344, 345, 346 ged., 358, 359, 360, 362, 363, 364, 365, 366 ged., 378 ged., 379, 380, 381, 382 ged., 395 ged., 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 417 ged., 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425 ged., 436 ged., 437, 438, 439, 440, 441; Blija, sectie I, nrs. 540, 555, 564, 571, 578, 576, 589, 592, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN 117/ SN 96.
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met de beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,

Behoort bij beschikking NMF/N88-9432

TOELICHTING

1. Inleiding

Het gebied "Noord-Friesland Buitendijks" vormt in ecologisch opzicht één geheel dat van algemeen belang is om zijn natuurschoon en zijn natuurwetenschappelijke betekenis. Het bestaat uit platen, slikken, bezinkvelden, kwelders, zomerpolders en drinkdobben.

Het is deels in eigendom bij particulieren en deels bij de Staat.

Het deel van het gebied, dat eigendom is van de Staat is inmiddels aangewezen als staatsnatuurmonument. Met deze beschikking wordt een gedeelte van het gebied dat niet in eigendom is bij de Staat aangewezen als beschermd natuurmonument.

In 1981 zijn grote delen van de Waddenzee aangewezen als staatsnatuurmonument. In de toelichting bij die aanwijzing staat dat de terreinen en wateren van Noord-Friesland Buitendijks onder de Natuurbeschermingswet zullen worden gebracht zodra het tracé van de te realiseren deltadijk bekend is.

Op 20 februari 1984 werd door de Regering een beslissing genomen over het tracé van de deltadijk. Hierop werd de voorbereiding van de toepassing van de Natuurbeschermingswet op het buitendijks blijvende gebied ter hand genomen. De zuidelijke begrenzing van het natuurmonument Noord-Friesland Buitendijks werd daarbij gevormd door het toenmalige tracé van de deltadijk.

Het gebied dat eigendom is van de Staat is op 24 juli 1986 aangewezen als staatsnatuurmonument. Op 16 september 1985 werd de aanwijzing als beschermd natuurmonument van gronden die niet het eigendom zijn van de Staat voor de eerste maal in overweging genomen.

Aangezien er echter gedurende een aantal jaren onduidelijkheid bleef bestaan over het uiteindelijke tracé, is de aanwijzing als beschermd natuurmonument nog tweemaal in overweging genomen, voor het laatst op 14 september 1987. Inmiddels is die duidelijkheid er, en kan dit deel van Noord-Friesland Buitendijks aangewezen worden als beschermd natuurmonument. In het verlengde van de uitspraak in 1981 en in overeenstemming met de hoofddoelstelling van het regeringsbeleid ten aanzien van de Waddenzee, bestaat het voornemen het resterende gedeelte van Noord-Friesland Buitendijks na overleg met betrokkenen instanties eveneens onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen.

Teneinde op dit overleg niet vooruit te lopen, wordt het gedeelte van de zomerpolder dat was begrepen in de overwegingsbeschikking van 14 september 1987 thans uitgezonderd van de aanwijzing als beschermd natuurmonument.

Het gedeelte van Noord-Friesland Buitendijks dat thans wordt aangewezen als beschermd natuurmonument, is gelegen in de gemeenten Het Bildt en Ferwerderadeel en heeft een oppervlakte van ca 700 ha.

Dit gedeelte bestaat uit bezinkveld, hoge en lage kwelder, en drinkdobben. Gezien het feit, dat Noord-Friesland Buitendijks een samenhangend geheel vormt, wordt in paragraaf 2 en 3 ingegaan op de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon van dit gebied als geheel, waarbij de daarbinnen te onderscheiden terreintypen aandacht krijgen.

Het in deze aanwijzingsbeschikking begrepen gebied vormt een integrerend en substantieel onderdeel van Noord-Friesland Buitendijks als geheel en is ook op zichzelf vanwege zijn natuurschoon en natuurwetenschappelijke betekenis van algemeen belang. De in paragraaf 2 en m.b.t. de terreintypen bezinkveld, hoge en lage kwelder en dobbe beschreven kenmerken hebben derhalve ook betrekking op het gebied dat nu wordt aangewezen als beschermd natuurmonument. Vanaf paragraaf 3 is deze toelichting alleen van toepassing op de delen van het natuurmonument die zijn aangewezen als beschermd natuurmonument.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon

Het gehele gebied bestaat uit platen, slikken, bezinkvelden, hoge en lage kwelders, zomerpolders en drinkdobben.

Het gebied, de slikken en platen uitgezonderd, is in de loop der tijden geleidelijk aan gevormd door dichtslibbing, welke tot in de dertiger jaren is bevorderd door begreppeling, en daarna door systematisch uitgevoerde landaanwinningswerken. Evenwijdig aan de kuststrook zijn een aantal kwelderwallen zichtbaar. Naar het wad toe wordt het gebied lager. Het loopt af van ca. 1.50 meter boven NAP bij de teen van de zeedijk en ongeveer 50 cm boven NAP in de bezinkvelden van de landaanwinningswerken tot ongeveer 50 cm beneden NAP op de slikken en platen. De slikken en de platen hebben nog een natuurlijk geomorfologisch karakter.

De betekenis van het gehele gebied moet niet alleen worden gezien vanuit de eigen natuurwetenschappelijke waarden, maar ook vanuit de functie en de plaats die het in het geheel van het Waddenzeegebied inneemt. Het gedeelte waarvan de aanwijzing als beschermd natuurmonument opnieuw in overweging wordt genomen, bestaat uit zomerpolders, drinkdobben, kwelders en bezinkvelden.

Flora en Vegetatie

Door de verscheidenheid in milieu-omstandigheden wordt de vegetatie in het natuurmonument gekenmerkt door duidelijke zoneringen.

Ten gevolge hiervan vertonen de flora en vegetatie grote verscheidenheid.

In de vegetatie van de zomerpolders die in particulier eigendom zijn, domineert het Engels raaigras. Langs de slootkanten komen nog wat zoutplanten voor. De vegetatie van de zomerpolder, die het eigendom is van de Staat heeft nog ten dele een zilt karakter, met o.a. Kweldergras en veel Rood zwenkgras. De vegetatie van de dobben heeft een enigszins brak karakter met o.a. Zeebies.

De kwelders hebben een zoutminnende vegetatie. Tussen het kweldergras staan plantesoorten als Zeeweegbree, Strandzoutgras, Gerande schijnspurrie, Zeeaster en Stomp Kweldergras.

Op relatief hoge plaatsen staat Zilt rood zwenkgras. De vegetatie van de kwelderwallen is ruiger en bezit soorten als Strandkweek, Zee-alsem en Strandmelde. De niet begraasde kwelder langs de veerdam van Holwerd heeft een afwijkende vegetatie. Hier staat vooral Zee-aster en Rood zwenkgras en maar weinig Kweldergras.

De pioniervegetatie in de overgangszone tussen kwelder en bezinkvelden bestaat uit Zeekraal, Schorrekruid en Engels slijkgras. Buiten de pionierszone staat hier en daar in de bezinkvelden van de buitenste landaanwinningswerken Klein zee gras, een inmiddels zeldzaam geworden plant in het nederlands waddegebied. Andere hogere planten ontbreken in de bezinkvelden, evenals op het open wad ten noorden ervan. Wel komen er verschillende wiersoorten voor: bruinwieren op de rijdsdammen en groenwieren als Zeesla en Klein darmwier op het wad. Verder bestaat de vegetatie van het wad en de bezinkvelden van de landaanwinningswerken grotendeels uit eencellige kiezelwieren. Deze kleuren de bodem bij rustig weer groenachtig bruin; bij rustig weer zinken ze weg in de bovenste millimeters van het sediment.

Fauna

Ornithologisch is het gehele gebied van internationaal belang en wel als broedgebied, als fourageergebied, als pleisterplaats en als hoogwatervluchtplaats.

In het gehele gebied broeden onder meer Kluut, Tureluur, Visdief, Noordse Stern, Scholekster en Kievit. In de kwelders liggen de meeste nesten op de noordelijkste kwelderwal en op de hoge kwelders direct ten zuiden daarvan. In 1983 broedden op de gezamenlijke buitendijkse gronden langs de noordfriese kust ongeveer 2400 kluten, ofwel bijna 50% van de nederlandse broedvogelpopulatie, waarvan naar schatting 1200 in het onderhavige gebied. De zomerpolders zijn als weidevogelgebied van belang, met name voor Kievit, Tureluur en Scholekster.

Als fourageergebied zijn het kweldergebied en de zomerpolders van grote betekenis voor Rotganzen en Brandganzen. Het aantal fouragerende Rotganzen is het hoogste in de maanden maart, april en mei. Het kweldergebied tussen Holwerd en Zwarte Haan herbergt dan gemiddeld 11.000 Zwartbuik rotganzen. Dat is 6 à 7% van de wereldpopulatie van deze ondersoort.

Het gebied van Noord-Friesland Buitendijks is samen met de kwelders tussen de veerdam bij Holwerd en Ternaard één van de belangrijkste hoogwatervluchtplaatsen langs de groningse en friese kust.

Gemiddeld overtijden er per dag tussen de 40.000 en 50.000 steltlopers, eenden en meeuwen. De piek-aantallen gedurende de voor- en najaarstrek zijn enkele malen hoger. Ruim de helft daarvan overtijdt in Noord-Friesland Buitendijks. Van 18 soorten o.a. Bergeend, Smient, Kluut, Zilverplevier, Bonte strandloper, Rose grutto, Wulp, Zwarte ruiter en Tureluur, overtijdt hier meer dan 1% van de noordwest Europese populatie. Naast de kwelders - die in dit opzicht van zeer veel belang zijn - hebben in Noord-Friesland Buitendijks óók gedeelten van de zomerpolders een functie als hoogwatervluchtplaats.

De bezinkvelden, slikken en platen bezitten een rijke bodemfauna, die van groot belang is voor vogels.

De dobben bevatten brakwaterlevensgemeenschappen die, wat betreft de soortensamenstelling, afhankelijk zijn van de zoutconcentratie.

Doordat dit per dobbe verschilt is een grote verscheidenheid aan organismen aanwezig.

Natuurschoon

Het gehele gebied heeft een weids en open karakter, met terreintypen als zomerpolders met kaden en drinkdobben, kwelders met kwelderwallen, slikvelden en open wad. Dankzij deze eigenschappen, zomede dankzij zijn ligging aan de rand van de Waddenzee, is het gebied van grote betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.

3. Begrenzing

De zuidgrens van het thans als beschermd natuurmonument aangewezen deel van Noord-Friesland Buitendijks wordt gevormd door het tracé dat op 20-02-1984 door de Regering werd bepaald; de zomerpolder is evenwel van de aanwijzing uitgezonderd.

De verklaring hiervoor is in de inleiding gegeven.

In het noorden wordt de grens van de kadastrale eigendommen gevolgd dwars over de landaanwinningswerken en over de kwelders. Voor deze begrenzing wordt verwezen naar de bij deze beschikking behorende kaart BN117/SN96. Voor wat betreft de Oude Dobbe valt de grens samen met de grens van het perceel, kadastraal bekend gemeente Hallum, sectie A, nr. 425, voor wat betreft de Westerdobbe met de grens van het perceel, kadastraal bekend gemeente Hallum, sectie A, nr. 344.

4. Bescherming krachtens andere instrumenten

In de gemeente Ferwerderadeel vigeert voor het aangewezen gebied vanaf 1 juni 1987 het bestemmingsplan Buitendijks-Waddenzee. De gronden hebben hierin de bestemming 'Waddenzee (natuurgebied)'.

Voor wat betreft het deel van het gebied dat in de gemeente Het Bildt is gelegen, is een partiëel bestemmingsplan buitengebied van kracht, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten op 16 maart 1972. Het gebied heeft daarin de bestemming natuurgebied B. Dat wil zeggen dat door middel van een aantal vrijstellingsbepalingen agrarisch medegebruik van dit natuurgebied mogelijk is.

Bovengenoemde bestemmingsplannen bieden bescherming uit een oogpunt van ruimtelijke ordening, maar deze bescherming heeft een beperkt karakter, onder meer omdat niet overal een stelsel van aanlegvergunningen is opgenomen. Door middel van een bestemmingsplan kunnen vervolgens niet-ruimtelijke handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke waarden, niet worden gereguleerd.

Bovendien biedt een bestemmingsplan geen mogelijkheden om een actief beheer te regelen. Artikel 14 van de Natuurbeschermingswet opent de mogelijkheid tot het vaststellen van een beheersplan.

5. Gebruik en rechtsgevolgen

Het sinds jaar en dag bestaande agrarische medegebruik leidt niet tot (verdere) achteruitgang van de op dit moment aanwezige waarden. Aan de andere kant is het huidige medegebruik zo intensief, dat de waarden van het natuurgebied niet volop tot ontwikkeling kunnen komen. Het is dan ook uit natuurwetenschappelijk oogpunt gewenst tot een extensiever gebruik te komen, gericht op een verhoging van de waarden van het gebied. Het huidige agrarische gebruik van de particuliere gronden kan, zo men dat wenst, worden voortgezet.

Extensivering van het gebruik zal voor wat betreft de particuliere gronden niet worden opgelegd. Wel kan hierover in overleg en overeenstemming met de grondgebruikers een regeling zal worden getroffen, in de vorm van beheersplannen. Van de zijde van het Ministerie van Landbouw en Visserij zullen hiervoor initiatieven worden ontplooid.

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet is het verboden zonder vergunning handelingen te verrichten of te gedogen die schadelijk zijn voor het natuurschoon of voor de natuurwetenschappelijke betekenis van een beschermd natuurmonument. Dit geldt niet alleen voor handelingen die binnen een natuurmonument worden uitgevoerd, maar ook voor handelingen daarbuiten, indien deze een negatieve werking op de in het natuurmonument aanwezige waarden hebben.

Voor bezoekers is artikel 16 van kracht. Volgens dit artikel is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen schade aan de natuur toe te brengen.

Hieronder zal worden beschreven hoe het huidig en gewenst gebruik en beheer zijn. Daarna zal een lijst met voorbeelden worden gegeven van handelingen, die schadelijk kunnen zijn en waarvoor derhalve een vergunning verplicht is. Tenslotte worden de mogelijkheden van een beheersplan uiteengezet.

Huidig gebruik en beheer

De kwelders van het gebied dat nu wordt aangewezen als beschermd natuurmonument worden beweid. De beweiding vindt afhankelijk van de beschikbaarheid plaats met wisselende aantallen jongvee en schapen en incidenteel met paarden. De beweidingsintensiteit is natuurwetenschappelijk gezien over het algemeen hoog. Elk jaar gaat het gebied geheel afgegraasd de winter in. Een verhoging van de veedichtheid is schadelijk voor de bestaande natuurwetenschappelijke waarden.

De greppels en sloten worden door de eigenaren onderhouden, behalve in het landaanwinningsgebied dat krachtens de delimitatie-contracten door Rijkswaterstaat wordt onderhouden.

Bij deze contracten is bepaald dat een strook buitendijkse slikgrond door het Rijk zal worden onderhouden totdat deze een beweidbare kwelder is geworden, waarna de aangewonnen grond opgeleverd zal worden aan de eigenaren. De grotere afwateringen die lopen vanaf de dijk tot de bezinkvelden worden regelmatig op diepte gehouden. Het stelsel van greppels in de hoge kwelders wordt eens in de 4 jaar schoongefreesd; in de wat lagere kwelder eens per 2 jaar. Het slib dat er is bezonken, wordt daarbij fijn verdeeld over de tussenliggende akkers, zodat de aanwezige vegetatie in leven blijft.

In het gebied met pioniersvegetatie worden de greppels eens per 2 jaar uitgebaggerd met behulp van een kraan, of waar nodig, een graafponton. Het uitgebaggerde materiaal wordt verspreid over de tussenliggende akkers. Doordat in dit gebied veel meer slib bezinkt dan in de geulen van de hogere landaanwinningskwelder en door de andere techniek, komt de uitgebaggerde grond in een dikke laag op de akkers.

Een eventueel aanwezige pioniersvegetatie wordt daarbij bedolven om zich in het jaar daarop weer opnieuw te ontwikkelen.

Gewenst gebruik en beheer

De veedichtheid in het gebied is thans zo hoog dat zij de ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke waarden belemmert en nadelige invloed heeft op met name de functie als broedgebied voor weidevogels. Weliswaar is beweiding van kwelders een voorwaarde voor een goed natuurbeheer, maar deze dient dan extensiever dan de huidige te zijn.

In het kader van het gewenste beheer zal dientengevolge vermindering van de huidige beweidingsdruk worden nagestreefd. Eén en ander zal op de particuliere gronden in overeenstemming met eigenaren en gebruikers gerealiseerd moeten worden.

Het gewenste beheer wordt gekenmerkt door de volgende beheersvoorwaarden:

In de kwelders is het gewenst een zodanig beweidingspatroon tot stand te brengen dat binnen het kweldergebied als geheel een afwisseling ontstaat van meer en minder begraasde delen. Uit onderzoek van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer is gebleken dat op deze wijze een gevarieerde vegetatie wordt verkregen. Meer variatie in de vegetatie vergroot de mogelijkheden van broedvogels.

De begrazing van de gronden rondom de Westerdobbe en de Oude Dobbe incl. de hellingen met schapen of (jong)vee kan worden voortgezet. Wel dient bemesting hier achterwege te blijven.

Het ligt in het voornemen het in elkaar overlopen van het gebruik van particuliere gronden en staatsgronden te laten voortbestaan, mede met het oog op het verkrijgen van eerder genoemde variatie in begrazing.

Zoals boven reeds is gesteld is het de bedoeling dat het uit natuurwetenschappelijke oogpunt gewenste beheer in het als beschermd natuurmonument aan te wijzen deel middels beheersplannen ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet zal worden gerealiseerd.

Zoals ook in de toelichting bij de aanwijzing als staatsnatuurmonument d.d. 24 juli 1986 is vermeld zal beweiding van de staatsgronden die niet in erfpacht zijn uitgegeven maar waarop beweiding door particulieren thans wordt gedoogd, in de toekomst en wel met ingang van het beweidingsseizoen 1989 slechts op basis van een privaatrechtelijke vergunning zijn toegestaan. Hierbij zal, nadat eigenaren en gebruikers zijn gehoord worden gekozen voor een mate en wijze van beweiden die recht doen aan het beoogde natuurbeheer.

Momenteel verricht het Rijksinstituut voor Natuurbeheer samen met de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders en Rijkswaterstaat gedurende enkele jaren een uitgebreid onderzoek naar een uit natuurwetenschappelijk oogpunt gewenst beheer van de landaanwinningswerken. Mede aan de hand van de resultaten van dit onderzoek zullen bovengenoemde hoofdlijnen nader worden uitgewerkt en zonodig worden bijgesteld.

Vergunningplicht

Het grote aantal mogelijke handelingen die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarden van het gebied dat thans wordt aangewezen als beschermd natuurmonument maken het moeilijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn.

Van geval tot geval zal moeten worden vastgesteld of een vergunning vereist is. Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen, wordt overigens aangeraden daarbij de hulp van de consulent Natuur, Milieu en Faunabeheer in te roepen. Deze zal uitsluitel kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is vergunning aan te vragen. Geen vergunning is vereist voor handelingen welke zijn voorzien in een beheersplan op grond van artikel 14 van de Natuurbeschermingswet. Het aanvragen van een vergunning dient, krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief aan de Minister van Landbouw en Visserij te geschieden. Om de gedachten enigszins te bepalen, wordt hierna een aantal handelingen opgesomd die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, naar alle waarschijnlijkheid en afhankelijk van het op die plaats bestaande agrarische gebruik aan een vergunning gebonden zullen zijn. De opsomming is niet volledig.

Vergunningplichtige handelingen

- handelingen welke wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben, zoals bijvoorbeeld het indijken of het verhogen van kaden;
- ontgronden, bodem verlagen, ophogen, egaliseren of anderszins wijzigen van het bodemprofiel, met uitzondering van de werkzaamheden die in de landaanwinning door Rijkswaterstaat worden verricht;
- graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, met uitzondering van werkzaamheden die in de landaanwinning door Rijkswaterstaat worden verricht;
- greppelen tijdens de broedtijd;
- scheuren, frezen of doorzaaien van grasland;
- maaien van zeekraal;
- gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden, aanbrengen van oppervlakteverharding, leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur;
- bouwen in de zin van de Woningwet;
- aanbrengen van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van sport en andere vormen van recreatie;
- uitoefenen van jacht;

In principe zal voor de jacht welke in het kader van nog lopende jachtcontracten plaatsvindt een vergunning worden verleend. Ook nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot beheer en onderhoud kunnen nadelige gevolgen hebben voor de natuurwetenschappelijke waarden en kunnen diensgevolge vergunningplichtig zijn.

Beheersplan

De Minister kan, de Natuurbeschermingsraad gehoord, en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen.

Een beheersplan heeft het behoud en herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis ten doel (zie gewenst beheer).

Een beheersplan wordt in overleg en in overeenstemming met eigenaar en gebruiker vastgesteld. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist.

Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteit van het natuurmonument. Betrokkenen kunnen vergoeding krijgen voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

Bevorderd zal worden dat in de toekomst voor het deel dat thans wordt aangewezen als beschermd natuurmonument beheersplannen worden opgesteld.

6. Inlichtingen

De consulent Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verschaffen. Het kantoor van de consulent in de provincie Friesland is gevestigd te Leeuwarden, Tesselschadestraat 7. Het telefoonnummer is 058-955255.

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het op bijbehorende kaart aangegeven gebied "de Boschplaat" van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien op tweeërlei grond een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Overwegende, dat het wenselijk is dit natuurmonument, dat eigendom is van de Staat, aan te wijzen als staatsnatuurmonument in de zin van voornoemde wet;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, burgemeester en wethouders van Terschelling en gedeputeerde staten van Friesland;

Gezien de heden in werking tredende regeling omtrent het beheer van dit natuurmonument, vastgesteld bij gemeenschappelijke beschikking van de Minister van Landbouw en Visserij, de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Landbouw en Visserij, de betrokken Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Verkeer en Waterstaat;

B E S L U I T:

Het op bijbehorende kaart aangegeven gebied "de Boschplaat" wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,

(W. Meijer).

19 OKT. 1978

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat het op bijbehorende kaart BN23/SN34 aangegeven gebied, deel uitmakende van het Nederlandse gedeelte van de Dollard, een natuurmonument is, dat eigendom is van de Staat;

dat het onderhavige gebied, tezamen met het niet aan de Staat toebehorende gedeelte van de Dollard een onderdeel is van de Waddenzee, die als een van de meest belangwekkende natuurgebieden in noordwest-Europa kan worden beschouwd;

dat met betrekking tot het beheer van het gebied een overeenkomst tussen de Ministers van Verkeer en Waterstaat en van Financiën en de ondergetekende zal worden gesloten;

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, burgemeester en wethouders van Termunten en gedeputeerde staten van Groningen;

Handelende in overeenstemming met de Ministers van Verkeer en Waterstaat en van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

B E S L U I T :

Het op bijbehorende kaart BN23/SN34 aangegeven natuurmonument, dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Cultuur,
Recreatie en Maatschappelijk Werk
G.C. Wallis de Vries
namens deze
de Directeur-Generaal voor
Natuurbehoud, Recreatie en Media,

(Dr. J. Verhoeve)

Toelichting

Het in de beschikking genoemde gedeelte van de Dollard ligt in de gemeente Termunten in noordoost-Groningen. Dit uitgestrekte gebied bestaat uit schorren en slikken, doorsneden door getijdegeulen.

Op 18 januari 1973 verklaarde de toenmalige Minister van Verkeer en Waterstaat, naar aanleiding van het bekend worden van nieuwe inzichten en nieuwe kennis omtrent de ecologische betekenis van de Dollard, dat hij de verlening van een concessie op grond van de Wet van 14 juli 1904, houdende bepalingen omtrent het ondernemen van droogmakerijen en indijkingen ten behoeve van de uitvoering van het dijk- en kanaalplan in de Dollard, aan de uitvoering van welk plan in 1966 door de Regering medewerking was toegezegd, voorshands niet zou bevorderen. De uitvoering van bedoeld dijk- en kanaalplan zou de inpoldering van ca 1000 ha buitendijkse gronden met zich brengen.

Bij brief van 11 juli 1974 maakte de Minister van Verkeer en Waterstaat aan Gedeputeerde Staten van Groningen kenbaar, dat het Kabinet een afwijzend standpunt innam met betrekking tot de door genoemd college aangevraagde concessie. In een brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 12 juli 1974 (Zitting 1973-1974-12997, nr. 1) deelde genoemd bewindsman als standpunt van de Regering onder meer mede:

"Zij is de mening toegedaan, dat aan de Dollard een uitzonderlijke natuurwetenschappelijke waarde moet worden toegekend en dat dit gebied in feite moet worden gekwalificeerd als onvervangbaar. Bij het behoud hiervan zijn nationale en zelfs internationale belangen betrokken. Aantasting van dit gebied moet dan ook zo mogelijk worden voorkomen".

Bij Koninklijk besluit van 3 september 1974 werd de concessie voor het ondernemen van een indijking in de Dollard in verband met de aanleg van een buitendijks kanaal geweigerd, waarbij de Kroon overwoog "dat Wij, na afweging van verschillende in het geding zijnde factoren, van oordeel zijn dat noch de voordelen verbonden aan de uitvoering van de door de provincie voorgenomen werken volgens de bestaande plannen dan wel volgens de geheel of grotendeels buitendijks gesitueerde varianten daarvan, noch de nadelen verbonden aan de grotendeels binnendijks gesitueerde uitvoering van de betreffende werken als bovenomschreven, opwegen tegen het belang, dat moet worden gehecht aan het in stand houden van de hierboven aangegeven natuurwetenschappelijke waarden van de Dollard".

Tegen deze beslissing werd op grond van de Wet beroep administratieve beschikkingen van verschillende zijden om voorziening gevraagd. Bij Koninklijk besluit van 7 mei 1975 verklaarde de Kroon deze verzoeken om voorziening ongegrond, ten gevolge waarop de aanwijzing van het Nederlandse gedeelte van de Dollard als beschermd natuurmonument onderscheidenlijk staatsnatuurmonument in voorbereiding is genomen.

De Dollard neemt door zijn gesteldheid en ligging een geheel eigen plaats in binnen een geografische reeks van kustgebieden in een zone van duizenden kilometers van noord naar zuid Europa.

Getijdegebieden van grote omvang zijn steeds minder voorhanden. Gewezen zijn op de afsluiting van de Zuiderzee en de Lauwerszee, alsmede van estuaria in zuidwest Nederland. Ook in het buitenland, met name in noordwest Duitsland, in Frankrijk en in Engeland worden in toenemende mate estuaria aangetast door inpolderingen, industrialisatie en havenontwikkelingen.

De Dollard is niet alleen hoogst waardevol als representant van een bedreigd en schaars wordend milieutype, hij heeft bovendien een specifieke waarde welke bepaald wordt door de bijzondere en gevarieerde combinaties van abiotische milieufactoren. Genoemd kunnen worden de ingesloten ligging, de vlakke kwelder- en slikkenstructuur, het vrij grote getijdeverschil en de aanwezigheid van zeer fijn slib met een hoog gehalte aan organische stof. Deze omstandigheden scheppen de voorwaarden voor een bijzonder milieu met onder andere een rijke en gevarieerde samenstelling in vogelsoorten en minder algemene vegetatietypen.

Estuaria als de Dollard zijn voor het voortbestaan van populaties van vele diersoorten onmisbaar, met name voor vogels vanwege de essentiële rol die deze estuaria als fourageer- en pleisterplaatsen op de trekweg spelen. In dit verband gaat het om populaties uit een zeer groot broedgebied in noord-Europa en west-Siberië, die zich tijdens hun trek naar en van het zuiden concentreren in de gematigde luchtstreken (waaronder de Dollard). In deze fourageer- en rustgebieden lopen de concentraties zo hoog op, dat zij van levensbelang moeten worden geacht voor het voortbestaan van grote delen van de broedpopulaties in verschillende landen. Afname van populaties van vogelsoorten in landen van herkomst kan leiden tot verstoring van de daar aanwezige ecosystemen. De Dollard dient als pleisterplaats en voedselgebied voor honderdduizenden trekvogels. De concentraties van de in de Dollard pleisterende en fouragerende vogels, met name steltlopers, ganzen en eenden, kunnen tot zeer grote hoogte oplopen. Tenminste veertien soorten verblijven er op gezette tijden in aantallen die zeer ver uitstijgen boven de internationale norm waaraan de kwalificatie van water- of moerasgebied van internationaal formaat wordt verbonden. Deze soorten zijn: grauwe gans, kolgans, wintertaling, wilde eend, smient, pijlstaart, bergeend, slobeend, zilverplevier, wulp, rosse grutto, tureluur, zwarte ruiter en kluut. Factoren die bijdragen tot de betekenis van de Dollard als concentratiegebied voor vele trekvogels zijn, naast de voedselrijkdom, de grote mate van rust die in het gebied heerst en de functie van kwelders als hoogwater-vluchtplaats. Bovendien is door het zeldzamer worden van die soort milieus elders in noordwest-Europa de Dollard vanzelfsprekend belangrijker geworden. Als schakel in de - reeds zwak geworden - keten van pleisterplaatsen voor trekvogels moet de Dollard dan ook als onmisbaar worden beschouwd. In het gedeelte van de Dollard dat eigendom is van de Staat handhaaft zich een zeehondenpopulatie van ongeveer 20 dieren. Gezien de achteruitgang van de zeehondenstand in het Waddengebied als geheel moet ook in dit opzicht aan de Dollard een bijzondere betekenis worden toegekend. Ook in botanisch opzicht is de Dollard van betekenis. De botanische waarde van de Dollard is gelegen in het voorkomen van bijzonder vegetaties. Bepalend is hiervoor de variatie in milieufactoren, zoals de gradiënten zout-zoet, hoog-laag, slib-zand en combinaties hiervan. Het voorkomen van deze overgangen maakt de Dollard tot een uitgesproken brakwaterlevensgemeenschap. Na het verloren gaan van de Lauwerszee en de afsluiting van de zeegaten in het Deltagebied blijven alleen de Dollard en het Verdronken Land van Saef-tinge over als brakwatergebieden van enige omvang. Door het grote verschil tussen eb en vloed en de ligging langs de Westerschelde heeft het Verdronken Land van Saef-tinge echter een ander karakter. De in West-Duitsland gelegen brakwatergebieden, de Jadebusen en de Leybucht, verschillen eveneens in sterke mate van de Dollard. Ze zijn minder slikkig, hun kwelders zijn veel smaller en er is meer golfslag. Ook in de rest van Europa kan men een dergelijk gebied niet meer vinden.

Aan de westkant is de grens van het staatsnatuurmonument gelegd langs de buitenzijde van de aan te leggen zeedijk en het sluizencomplex op de Punt van Reide. Aan de andere zijden wordt het staatsnatuurmonument omsloten door het op 20 mei 1977 als beschermd natuurmonument aangewezen gedeelte van de Dollard.

In verband met zowel het op Deltahoogte brengen van de dijken als het aanleggen van kanaal en dijk aan de westkant van het staatsnatuurmonument volgens het op bijbehorende kaart aangeduide tracé zullen met betrekking tot de begrenzing geringe correcties nodig kunnen zijn. Bovendien zal de aanwijzing nog aanpassing kunnen ondergaan als gevolg van beslissingen die in nationaal en internationaal kader nog genomen moeten worden.

Kenmerk
NLB-46323/46569

RIJSWIJK (ZH)
18 mei 1981

DE STAATSSECRETARIS VAN CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

Overwegende, dat de gedeelten van de Waddenzee, die op de bijbehorende kaarten SN 75 zijn aangeduid met een verticale arcering, afzonderlijk en in hun onderlinge samenhang van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis;

Overwegende, dat deze gedeelten van de Waddenzee mitsdien een natuurmonument zijn in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, de Colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Ameland, Anna Paulowna, Hefshuizen, Oostdongeradeel, Schiermonnikoog, Terschelling, Texel, Ulrum, Vlieland, Warffum, Westdongeradeel en Wieringen, en de Colleges van Gedeputeerde Staten van Friesland, Groningen en Noord-Holland;

Handelende in overeenstemming met de Ministers van Binnenlandse Zaken, van Defensie, van Economische Zaken, van Financiën, van Landbouw en Visserij, van Onderwijs en Wetenschappen, van Verkeer en Waterstaat, van Volksgezondheid en Milieuhygiëne en van Volkshuisvesting en Ruimelijke Ordening;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

B E S L U I T :

Het op de bij deze beschikking behorende kaarten SN 75 met een verticale arcering aangegeven gedeelte van het Nederlandse Waddenzegebied wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

De toelichting bij deze beschikking maakt onlosmakelijk deel uit van deze aanwijzing.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

De Staatssecretaris voornoemd,

G.C. Wallis de Vries

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

31 augustus 1987

No. NMF/N 87-10390

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Gelezen het verzoek van de Minister van Verkeer en Waterstaat van 10 december 1986 om ten behoeve van de herinrichting van het parkeerterrein en verbreding van de veerdam bij Holwerd, het daarop betrekking hebbende gedeelte van de aanwijzing als staatsnatuurmonument Waddenzee te onttrekken (Beschikking van de Staatssecretaris van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, 18 mei 1981, NLB-46323/46569, Stcrt. 19 mei 1981, nr. 93);

Overwegende dat bij belangenafweging is gebleken dat er geen betere alternatieven voorhanden zijn, en dat de herinrichting en verbreding uit een oogpunt van capaciteitstekort en verkeersveiligheid van zodanig belang zijn dat de in het geding zijnde natuurbelangen moeten wijken;

Overwegende dat de planologische kernbeslissing over de Nota Waddenzee (Tweede Kamer zitting 1979-1980, 13933 nr. 53) ruimte laat voor een dergelijke afweging;

Overwegende dat dit gedeelte van het staatsnatuurmonument Waddenzee, door deze herinrichting en verbreding van de veerdam bij Holwerd, zijn natuurwetenschappelijke betekenis verliest en derhalve niet langer kan worden aangemerkt als een Natuurmonument in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Dongeradeel en het College van Gedeputeerde Staten van Friesland;

Handelende in overeenstemming met de Ministers van Financiën en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

B E S L U I T :

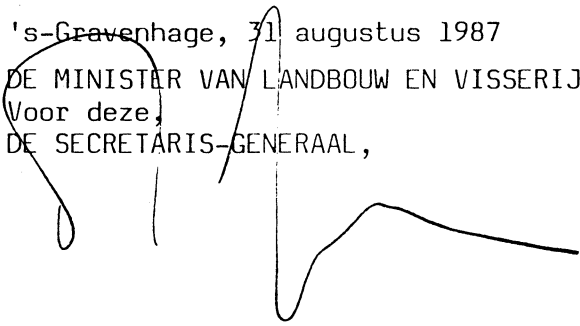
- I. De aanwijzing als staatsnatuurmonument van het op de bij deze beschikking behorende kaart SN 75.A. met rood aangegeven gedeelte wordt ingetrokken.
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

- Van -

Van deze beschikking zal mededeling gedaan worden in de Nederlandse
Staatscourant.

's-Gravenhage, 31 augustus 1987

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

24 juli 1986

No. NMF/N 86-9187

Dir.-Gen. Landelijke
Gebieden en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu
en Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied te noemen "Noord-Friesland Buitendijks", bestaat uit terreinen en wateren welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Ameland, Het Bildt, Ferwerderadeel en Dongeradeel en Gedeputeerde Staten van Friesland;

Handelende in overeenstemming met de Staatssecretaris van Financiën, de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

BESLUIT:

Het op de bij deze beschikking behorende kaart BN 117/SN96 met een grijs raster aangegeven gedeelte van "Noord-Friesland Buitendijks" wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Nederlandse Staatscourant.

's-Gravenhage, 24 juli 1986

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE PLV. SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING

Inleiding

Het gebied "Noord-Friesland Buitendijks" vormt in ecologisch opzicht één geheel. Het is deels in eigendom bij particulieren en deels bij de Staat.

Met deze beschikking wordt het gedeelte dat eigendom is van de Staat aangewezen als staatsnatuurmonument. Voor het gedeelte dat niet eigendom is van de Staat, is de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging genomen bij beschikking van 16-9-1985, nr. NMF/N -3771. In 1981 zijn grote delen van het Waddenzeegebied onder de Natuurbeschermingswet gebracht. Aanwijzing van het onderhavige gebied was echter niet mogelijk, aangezien nog onduidelijkheid bestond over het tracé van de nieuwe zeedijk. Nu op 20 februari 1984 door de regering, na overleg met de lagere overheden over dat tracé een beslissing is genomen, wordt in overeenstemming met die beslissing het buitendijks blijvende gebied, alsmede een belangrijke dobbe, die straks binnendijks ten zuiden van de zeedijk zal zijn gelegen, aangewezen als beschermd resp. staatsnatuurmonument in de zin van artikel 7 resp. artikel 21 van de Natuurbeschermingswet.

Het als staatsnatuurmonument aangewezen gedeelte is gelegen in de gemeenten Ameland, Het Bildt, Ferwederadeel en Dongeradeel en heeft een oppervlakte van ca. 4800 ha. Met de aanwijzing als beschermd natuurmonument is een oppervlakte van ca. 800 ha gemoeid.

Gezien de nauwe samenhang tussen het beschermd en het staatsnatuurmonument wordt in paragraaf 2 en 3 ingegaan op de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van het gehele gebied.

Vanaf paragraaf 4 is deze toelichting alleen van toepassing op het als staatsnatuurmonument aangewezen deel van het gebied.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

Het gehele gebied bestaat uit zomerpolders, twee drinkdobben, kwelders, bezinkvelden, slikken en platen.

Het gebied, de slikken en platen uitgezonderd, is in de loop der tijden geleidelijk aan gevormd door aanslibbing, welke tot in de dertiger jaren is bevorderd door begreppeling, en daarna door systematisch uitgevoerde landaanwinningswerken. Evenwijdig aan de kuststrook zijn een aantal kwelderwallen zichtbaar. Naar het wad toe wordt het gebied lager. Het loopt af van ca. 1.50 m boven NAP bij de teen van de zeedijk en ongeveer 50 cm boven NAP in de bezinkvelden van de landaanwinningswerken tot ongeveer 50 cm beneden NAP op de slikken en platen. De slikken en de platen hebben nog een natuurlijk geomorfologisch karakter.

De betekenis van het gehele gebied moet niet alleen worden gezien vanuit de eigen natuurwetenschappelijke waarden, maar ook vanuit de functie en de plaats die het in het geheel van het Waddenzeegebied inneemt.

Het als staatsnatuurmonument aangewezen gebied, bestaat uit een zomerpolder, kwelders, bezinkvelden, slikken en platen.

Flora en vegetatie

In de zomerpolder, die eigendom is van de Staat heeft de vegetatie nog ten dele een zilt karakter, met onder andere Kweldergras en veel Rood zwenkgras.

In de vegetatie van de zomerpolders die in particulier eigendom zijn, domineert het Engels raaigras. Langs de slootkanten staan nog wat zoutplanten.

De kwelders hebben een zoutminnende vegetatie. Tussen het Kweldergras staan plantesoorten als Zeeweegbree, Strandzoutgras, Gerande schijnspurrie, Zeeaster en Stomp kweldergras. Op relatief hoge plaatsen staat Zilt rood zwenkgras. De vegetatie van de kwelderwallen is ruiger en bezit soorten als Strandkweek, Zee-alsem en Strandmelde. De niet begraasde kwelder langs de veerdam van Holwerd heeft een afwijkende vegetatie. Hier staat vooral Strandkweek, Zee-aster en Rood zwenkgras en maar weinig Kweldergras.

De pioniervegetatie in de overgangszone tussen kwelder en bezinkvelden bestaat uit Zeekraal, Schorrekruid en Engels slijkgras. Buiten de pionierzone staat hier en daar in de bezinkvelden van de buitenste landaanwinningswerken Klein zee gras, een inmiddels zeldzaam geworden plant in het nederlandse waddengebied. Andere hogere planten ontbreken in de bezinkvelden, evenals op het open wad ten noorden ervan. Wel komen er verschillende wiersoorten voor: bruinwieren op de rijdsdammen en groenwieren als Zeesla en Klein darmwier op het wad. Verder bestaat de vegetatie van het wad en de bezinkvelden van de landaanwinningswerken grotendeels uit eencellige kiezelwieren. Deze kleuren de bodem bij rustig weer groenachtig bruin; bij ruw weer zinken ze weg in de bovenste millimeters van het sediment.

Fauna

Ornithologisch is het gehele gebied van internationaal belang en wel als broedgebied, als fourageergebied, als pleisterplaats en als hoogwatervluchtplaats.

In dit gebied broeden onder meer Scholekster, Kluut, Tureluur, Visdief en Noordse stern. De meeste nesten liggen op de noordelijkste kwelderwal en op de hoge kwelders direct ten zuiden daarvan. In 1983 broedden op de gezamenlijke buitendijkse gronden langs de noordfriesse kust ongeveer 2400 kluten Dat is bijna 50% van de nederlandse broedvogelpopulatie. Naar schatting 1200 daarvan broeden in het onderhavige gebied.

Als fourageergebied is het gebied van grote betekenis voor ganzen. Het aantal fouragerende Rotganzen is het grootste in de maanden maart, april en mei. Het kweldergebied tussen Holwerd en Zwarte Haan herbergt dan gemiddeld 11.000 Zwartbuik rotganzen. Dat is 6 à 7% van de wereldpopulatie van deze ondersoort.

Het gebied is samen met de kwelders tussen de veerdam bij Holwerd en het dorp Ternaard één van de belangrijkste hoogwatervluchtplaatsen langs de groningse en friese kust

Gemiddeld overtijden er per dag tussen de 40.000 en 50.000 steltlopers, meeuwen en eenden. De piek-aantallen gedurende de voor- en najaarstrek zijn enkele malen hoger. Ruim de helft daarvan overtijdt in het onderhavige gebied. De 1% norm van de Ramsar-conventie wordt voor 18 hier overtijende vogelsoorten overschreden. Genoemd kunnen worden soorten als Bergeend, Smient, Kluut, Zilverplevier, Bonte strandloper, Rosse grutto, Wulp, Zwarte ruiters en Tureluur.

De bodemfauna van de bezinkvelden in de landaanwinningswerken wordt gedomineerd door het Nonnetje en de Zeeduizendpoot. Deze velden fungeren voor het Nonnetje als opgroeigebied. Verder komen vooral voor: Slijkgarnaal, de worm Heteromastus filiformis, het Wadslakje en de Platte slijkgaper.

De bodemfauna van het wad ten noorden van de landaanwinningswerken is karakteristiek voor het Waddenzeengebied en qua biomassa zeer rijk. Deze strook, die zich langs de gehele kust van Noord-Friesland en Groningen uitstrekt, is niet alleen een belangrijk fourageergebied, maar tevens de meest belangrijke kinderkamer van jonge platvis.

Kenmerkend voor de overgangszone van kwelder naar slik is de kortschildkever *Bledius spectabilis*, die in de bodem leeft.

3. Natuurschoon

Het gehele gebied heeft een weids en open karakter, met terreintypen als zomerpolders met kaden en drinkdobben, kwelders met kwelderwallen, slikvelden en open wad. Dankzij deze eigenschappen, zomede dankzij haar ligging aan de rand van de waddenzee, is het gebied van grote betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.

4. Begrenzing

Het gehele gebied ligt, globaal gezien, tussen de nieuwe zeedijk en het als staatsnatuurmonument "Waddenzee" aangewezen gebied. De grens van het staatsnatuurmonument loopt bij de meest westelijke punt van de kwelders bij Zwarte Haan recht naar het noorden, totaan de betoning van het "Vaarwater van de Zwarte Haan". Vanaf hier loopt de grens eerst langs de vaargeul naar het oosten, en vervolgens sluit hij aan bij het als staatsnatuurmonument aangewezen gebied en verder langs het betonde Dantziggat. Aan de oostzijde loopt de grens langs de teen van de pier van Holwerd, zodanig dat de pier buiten de aanwijzing valt. In het zuiden loopt de grens eerst langs de buitenteen van de nieuwe zeedijk. Het traject van deze nieuwe zeedijk is vastgesteld in de Ministerraad van 17 februari 1984 en goedgekeurd door het parlement. Vanaf de gemeentegrens van de gemeente Dongeradeel loopt de grens vervolgens dwars over de kwelders en slikken totaan Zwarte Haan. Met betrekking tot laatstbedoelde begrenzing wordt verwezen naar de bij deze beschikking behorende kaart BN117/SN96.

5. Beheer en rechtsgevolgen

Volgens artikel 21, lid 3, van de Natuurbeschermingswet is het beheer van een staatsnatuurmonument gericht op het behoud of het herstel van natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Alle handelingen die in het natuurmonument plaatsvinden moeten hierop worden afgestemd. De aanwijzing heeft tevens rechtsgevolgen voor de burger. Voor deze geldt het verbod van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet, om het natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te proberen, of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen.

Gebruik

De in de gemeente Dongeradeel gelegen zomerpolders zijn in erfpacht uitgegeven, en worden natuurwetenschappelijk gezien, intensief beweid. Op de kwelders in de gemeenten Dongeradeel en Ferwerderadeel wordt de beweiding thans gedoogd. In Ferwerderadeel vindt deze beweiding plaats vanuit de particuliere of in erfpacht uitgegeven gronden en in Dongeradeel vanuit de reeds genoemde zomerpolders. Een strook van 150 meter langs de pier van Holwerd is niet begraasd. Op de kwelders in de gemeente Het Bildt is begrazing slechts incidenteel en op speciaal verzoek toegestaan.

De veedichtheid in het gebied is thans zo hoog dat zij de ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke waarden belemmert en nadelige invloed heeft op met name de functie als broedgebied voor weidevogels. Weliswaar is beweiding van zomerpolders en kwelders een voorwaarde voor een goed natuurbeheer, maar deze dient dan extensiever dan de huidige te zijn. In het kader van het gewenste beheer zal dientengevolge voor het gehele staatsnatuurmonument vermindering van de huidige beweidingsdruk worden nagestreefd. Verder zijn de volgende beheersvoorwaarden van toepassing:
In de zomerpolders is weidevogelbeheer en/of beheer gericht op het gebruik door ganzen gewenst. Weidevogelbeheer komt in grote lijnen neer op niet of

weinig gebruiken van kunstmest, laat maaien en/of extensieve beweiding. Bij de noodzakelijke handelingen moeten de nog niet vliegvlugge jongen worden ontzien, terwijl terreinwerkzaamheden buiten de broedtijd dienen plaats te vinden. Bij de in- en uitscharingsdata van vee dient voorts rekening te worden gehouden met de komst of aanwezigheid van ganzen.

In de kwelders is het gewenst een zodanig beweidingspatroon tot stand te brengen dat binnen het kweldergebied als geheel een afwisseling ontstaat van meer en minder begraasde delen. Uit onderzoek van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer is gebleken dat op deze wijze een gevarieerde vegetatie wordt verkregen. Meer variatie in de vegetatie vergroot de mogelijkheden voor broedvogels en ganzen.

De wijze waarop het hiervoor beschreven gewenste beheer zal worden gerealiseerd loopt voor de verschillende onderdelen van het gebied uiteen.

Op de gronden die in erfpacht zijn uitgegeven, zal het gewenste beheer - zolang de erfpachtcontracten nog van kracht zijn - slechts in overeenstemming met de gebruikers kunnen worden gerealiseerd door middel van beheerscontracten. Daarin zal naar analogie van beheersplannen ex artikel 14 van de wet nader kunnen worden bepaald hoe het beheer plaats zal vinden.

Mocht in de toekomst tot hernieuwd afsluiten van (erfpacht)contracten worden overgegaan dan zal de inhoud daarvan afgestemd zijn op het doel van de aanwijzing. Tot op het moment dat de erfpachtcontracten zijn geëxpireerd kan het huidige gebruik worden voortgezet; intensivering van het gebruik is evenwel niet toegestaan.

Het ligt in het voornemen het in elkaar overlopen van het gebruik van particuliere gronden of aan particulieren in erfpacht uitgegeven gronden en staatsgronden te laten voortbestaan, mede met het oog op het verkrijgen van de eerder genoemde variatie in begrazing.

Beweiding van de staatsgronden die niet in erfpacht zijn uitgegeven, maar waarop beweiding door particulieren thans wordt gedoogd, zal m.i.v. het beweidingsseizoen van 1987 slechts op basis van vergunning zijn toegestaan.

Hierbij zal nadat eigenaren en gebruikers zijn gehoord, worden gekozen voor een mate en wijze van beweiden die recht doen aan het beoogde natuurbeheer.

Door de aanleg van de nieuwe zeedijk zal een aantal dobben met een belangwekkend brakwatermilieu verloren gaan. Het is gewenst ter compensatie voor dat verlies enkele dobben aan te leggen. Dit zal zoveel mogelijk geconcentreerd, in de nabijheid van de zeedijk geschieden. Er zal slechts een beperkt aantal overgangen over de nieuwe zeedijk worden gemaakt. Deze zijn met name bedoeld voor het vee en voor het verkeer ten behoeve van de landaanwinningswerken.

In het onderhavige gebied vinden de volgende visserij-activiteiten plaats: mosselvisserij, kokkelvisserij, garnalenvisserij en visserijen met vaste vistuigen. Deze laatste hebben ten dele een recreatief karakter. Gezien het feit dat bij de huidige en te verwachten intensiteit en vangstmethoden voorschans niet is gebleken dat de diverse vormen van visserij in dit gebied onevenredige schade doen aan de natuur, blijven deze toegestaan. Mocht alsnog blijken van een zodanige negatieve beïnvloeding van een aquatisch ecosysteem dat een meer stringente regulatie noodzakelijk is, dan zullen met betrekking tot de Natuurbeschermingswet en de Visserijwet te nemen maatregelen zo goed mogelijk op elkaar afgestemd worden.

Het beleid is gericht op het bevorderen van de rust. Activiteiten welke verstoring teweeg kunnen brengen, zoals bepaalde vormen van recreatie en jacht, zijn niet toegestaan. Met betrekking tot de overige hier niet genoemde activiteiten kan gesteld worden dat, aangezien het onderhavige gebied van groot belang is voor vogels en om zijn vegetatie in beginsel geen toestemming zal worden verleend voor activiteiten die verstoring of schade aan bodem en vegetatie kunnen veroorzaken.

Landaanwinning

Het onderhoud van de landaanwinningswerken, inclusief de gebieden waar een onderhoudscontract van kracht is, berust bij Rijkswaterstaat. De landaanwinningswerken zijn oorspronkelijk aangelegd met het doel het areaal landbouwgrond uit te breiden. Tegenwoordig worden door of vanwege Rijkswaterstaat nog werkzaamheden uitgevoerd teneinde de bestaande landaanwinningswerken in stand te houden in het belang van de kustbescherming, waarbij mede als uitgangspunt wordt aangehouden de bescherming en het behoud van de buitendijkse gebieden als natuurgebied.

De grote afwateringen in die gebieden, die tot buiten de bezinkvelden lopen, worden regelmatig op diepte gehouden. Het stelsel van greppels in de hoge kwelders wordt eens in de vier jaar schoongefreesd, in wat lagere kwelders eens per twee jaar. Het slib wordt daarbij fijn verdeeld over de tussenliggende velden.

In het gebied met pioniervegetatie worden de greppels eens per twee jaar uitgebaggerd met behulp van een kraan, of waar nodig, met een graafpon-ton. Het uitgebaggerde materiaal wordt verspreid over de tussenliggende velden. Doordat in dit gebied veel meer slib bezinkt dan in de geulen van de hogere landaanwinningskwelder en doordat een andere techniek wordt toegepast, komt de uitgebaggerde grond in een dikke laag op de velden. Eventueel aanwezige pioniervegetatie wordt daarbij bedolven, maar ontwikkelt zich weer in het jaar daarop.

In de buitenste vakken van de landaanwinning wordt in de laatste jaren niet meer gegreppeld. Het beheer bestaat hier voornamelijk uit het openhouden van de hoofd-wateringen en het zo nodig onderhouden van de rijdsdammen.

Welk niveau van onderhoudsactiviteiten vanuit natuurbehoudsoverwegingen optimaal moet worden geacht, is nog onderwerp van studie, uitgevoerd door Rijkswaterstaat, de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Eén en ander zal nader worden uitgewerkt in de desbetreffende beheersplannen voor het gehele Waddengebied.

6. Inlichtingen

De consulent Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verschaffen.

Het kantoor van de consulent in de provincie Friesland is gevestigd te Leeuwardem, Tesselschadestraat 7. Het telefoonnummer is 058-443313.

NATUURBESCHERMINGSWET

**AANWIJZING
STAATSNATUURMONUMENT
"WADDENZEE II"**

NOVEMBER 1993

Directie Natuur, Bos,
Landschap en Fauna

NBLF-93-6831

17 november 1993

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat sedert 1974 de Natuurbeschermingswet is toegepast op grote delen van het Waddengebied, als bedoeld in de in 1980 vastgestelde Planologische Kernbeslissing over de Waddenzee (Tweede Kamer, 1980-1981, 13933, nr. 53), hierna als "pkb Waddenzee" aan te duiden;

dat het gewenst is het toepassingsbereik van de Natuurbeschermingswet in het pkb-gebied Waddenzee uit te breiden en daarbij een koppeling aan te brengen tussen het vergunningen- en ontheffingenbeleid op grond van deze wet met het beleid zoals neergelegd in de pkb Waddenzee;

dat het gedeelte van het pkb-gebied Waddenzee, waarvoor uitbreiding van het toepassingsbereik van de Natuurbeschermingswet wenselijk wordt geacht, hierna te noemen "Waddenzee II", bestaat uit gronden en wateren welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat "Waddenzee II" onlosmakelijk samenhangt met het op 18 mei 1981 aangewezen staatsnatuurmonument "Waddenzee" (Stcrt. 1981, 93), hierna te noemen "Waddenzee I";

dat het gelet op de samenhang van "Waddenzee I" met "Waddenzee II" en de relatie tot de pkb Waddenzee gewenst is de toelichtingen van beide aanwijzingen gelijkkluidend te doen zijn;

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, de Waddenadviesraad, het Coördinatiecollege Waddengebied, gedeputeerde staten van Groningen, Friesland en Noord-Holland en burgemeester en wethouders van Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog, Reiderland, Delfzijl, Eemmond, De Marne, Dongeradeel, Ferwerderadeel, het Bildt, Franekeradeel, Harlingen, Wûnseradiel, Wieringen en Den Helder;

Handelende in overeenstemming met de Ministers van Defensie,
Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat en Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en de Staatssecretaris van
Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van de
Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Artikel 1

Het op de bij deze beschikking behorende kaart SN 112 als zodanig
aangegeven gebied "Waddenzee II" wordt aangewezen als
staatsnatuurmonument.

Artikel 2

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van
deze beschikking.

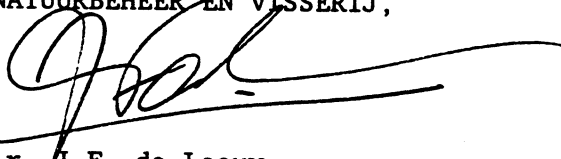
Artikel 3

De bij deze beschikking behorende toelichting vervangt de
toelichting bij de beschikking van 18 mei 1981 (Stcrt. 1981, 93)
houdende aanwijzing als staatsnatuurmonument van gedeelten van het
Nederlandse Waddenzeegebied en maakt deel uit van die beschikking.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ,

voor deze:

DE DIRECTEUR-GENERAAL LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ,

ir. J.F. de Leeuw

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
1.1.	<u>EERDERE TOEPASSING VAN DE NATUURBESCHERMINGSWET IN DE WADDENZEE</u>	2
1.2.	<u>ACHTERGRONDEN BIJ DE AANWIJZING VAN "WADDENZEE II"</u>	3
2.	BEGRENZING	5
3.	NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON	8
3.1.	<u>GEOMORFOLOGIE EN HYDROGRAFIE</u>	8
3.2.	<u>HET WATER</u>	9
	1. SLIB	
	2. ALGEN	
	3. DOOD ORGANISCH MATERIAAL	
	4. BACTERIËN	
	5. DIERLIJK PLANKTON	
	6. VISSSEN	
	7. VOEDSELKETENS IN HET WATER	
3.3	<u>DE ONDERWATERBODEMS</u>	12
	1. BODEMFAUNA	
	2. VISSSEN EN KREEFTACHTIGEN	
	3. VOGELS	
3.4.	<u>WADPLATEN</u>	14
	1. BODEMFAUNA	
	2. VOGELS	
	3. ZEEHONDEN	
3.5	<u>KWELDERS EN ZANDPLATEN</u>	19
	1. VEGETATIE	
	2. VOGELS	
	3. ZANDPLATEN EN JONGE DUINFOMATIES	
3.6	<u>NATUURSCHOON</u>	22
4.	RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING	23
4.1	<u>KOPPELING MET DE PKB</u>	23
4.2	<u>VERGUNNINGPLICHT</u>	25
4.3	<u>ONTHEFFINGPLICHT</u>	26
4.4	<u>AFSLUITEN VAN GEBIEDEN</u>	28
	1. ONDER WATER STAANDE GEBIEDEN	
	2. DROOGVALLENDE GEBIEDEN	
4.5	<u>RELATIE MET ANDERE INSTRUMENTEN</u>	30
	1. WET GELUIDHINDER	
	2. GEMEENTELIJKE VERORDENING WADDENZEEGEBIED	
5.	GEBRUIK EN BEHEER	31
5.1	<u>NATUURBEHEER</u>	31
5.2	<u>SCHEEPVAART EN VERVOER</u>	32
	1. SCHEEPVAART IN HET NATUURMONUMENT	
	2. SCHEEPVAART BUITEN HET NATUURMONUMENT	
	3. OVERIG VERVOER	
5.3	<u>RECREATIE</u>	33
	1. HET ZICH BEVINDEN IN HET NATUURMONUMENT	
	2. WADLOPEN	

	3. PLANKZEILEN EN ZEEKANOËN	
	4. SPORTVISSERIJ	
5.4	<u>JACHT</u>	36
5.5	<u>BEROEPSVISSERIJ</u>	36
	1. BEROEPSVISSERIJ OP VIS EN KREEFTACHTIGEN	
	2. VISSERIJ OP KOKKELS EN MOSSELZAAD	
	3. AANLEG MOSSELPERCELEN	
5.6	<u>HET WINNEN VAN WADPIEREN EN ANDERE BODEMDIEREN</u>	40
5.7	<u>ZAND- EN SCHELPEWINNING EN ONTGRONDINGEN</u>	40
5.8	<u>BAGGERSPECIE</u>	41
5.9	<u>LOZINGEN</u>	41
5.10	<u>KABELS, BUISLEIDINGEN EN DERGELIJKE</u>	41
5.11	<u>SEISMISCH ONDERZOEK, EXPLORATIE- EN EXPLOITATIEBORINGEN</u>	42
5.12	<u>BURGERLUCHTVAART</u>	43
5.13	<u>MILITAIR GEBRUIK</u>	43
6.	HANDHAVING EN TOEZICHT	45
7.	INLICHTINGEN	46

TOELICHTING

BEHORENDE BIJ DE BESCHIKKING NBLF-93-6831 TOT AANWIJZING VAN HET STAATSNATUURMONUMENT "WADDENZEE II" INGEVOLGE DE NATUURBESCHERMINGSWET

1. INLEIDING

De Waddenzee is het grootste en meest natuurlijke natuurgebied van Nederland. De Waddenzee is ons grootste zoutwater getijdegebied en behoort tot de belangrijkste watergebieden langs de gehele Atlantische kust van Europa en Afrika. Het vormt een onvervangbare schakel in een internationale keten van vergelijkbare gebieden.

In nationaal opzicht vormt de Waddenzee in feite één van de laatste (en daarvan de grootste) werkelijk grootschalige ecosystemen waar de menselijke invloed gering is en de natuurlijke processen (binnen zekere grenzen) vrij spel hebben. De invloed van het getij, de golfwerking en de wind zijn bepalend voor de belevingswaarde. De Waddenzee wordt ervaren als een gebied van bijzondere landschappelijke schoonheid.

Het gebied is van groot belang door de aanwezigheid van twee soorten zeehonden en uitgestrekte kwelders met zoutminnende vegetatie. Het gebied is als kraamkamer, paai- en opgroeigebied voor tal van vissoorten en bijvoorbeeld garnalen van vitale betekenis voor het functioneren van het Noordzee-ecosysteem. De bodemfauna, de vissen en de vegetatie van de buitendijkse gebieden vormen de voedselbron voor een zeer grote hoeveelheid steltlopers en andere watervogels, die de Waddenzee tevens gebruiken als rustgebied en soms ook als rui- en broedgebied.

De Waddenzee is een onmisbare schakel in de jaarlijkse trekbewegingen van tal van vogels die tot in Siberië en Groenland hun broedgebieden hebben en tot in Afrika en het Zuidpoolgebied overwinteren. De Waddenzee is hiermee van groot internationaal belang. Zelfs wanneer de aantallen per moment worden genomen worden de Ramsar-normen (de normen voor kwalificatie als wetland van internationaal belang) voor bijna alle vogelsoorten ver overschreden. De Waddenzee is daarom in 1984 als wetland (op grond van de Wetlands-Conventionie) aangewezen. In 1991 is het gebied voorts als speciale beschermingszone (ingevolge de EG-Vogelrichtlijn) aangewezen.

Internationale afspraken over de bescherming van de Waddenzee zijn gemaakt bij de Zesde Trilaterale Regeringsconferentie over de Bescherming van de Waddenzee (Esbjerg, november 1991).

Ter bescherming van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon zijn eerder grote delen van de Waddenzee aangewezen als staats- en beschermd natuurmonument ingevolge de

Natuurbeschermingswet (zie 1.1). Deze toelichting hoort bij de aanwijzing van het staatsnatuurmonument "Waddenzee II", waarmee het grootste deel van de nog niet eerder aangewezen delen onder de werking van de Natuurbeschermingswet worden gebracht. "Waddenzee II" bestaat voor een deel uit wadplaten, maar het grootste deel ervan bestaat uit gebieden die permanent onder water staan: watervlaktes, geulranden en geulen. De oppervlakte van "Waddenzee II" bedraagt circa 80.000 hectare. De achtergronden bij deze aanwijzing zijn beschreven in 1.2.

Vervolgens komen in deze toelichting achtereenvolgens aan de orde de begrenzing, de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon, de rechtsgevolgen van de aanwijzing en het gebruik en beheer.

De aanwijzing "Waddenzee II" is onlosmakelijk verbonden met de andere Natuurbeschermingswet-aanwijzingen in de Waddenzee, met name met de aanwijzing van grote delen van de Waddenzee als staatsnatuurmonument op 18 mei 1981 (hierna te noemen "Waddenzee I"). "Waddenzee I" behelst samenhangende complexen van broed-, fourageer- en rustgebieden voor vogels en verblijfplaatsen van zehonden met een oppervlakte van circa 125.000 hectare. Deze toelichting heeft tevens betrekking op "Waddenzee I" en vervangt daarmee de oorspronkelijke toelichting uit 1981. De aanwijzing van "Waddenzee I" als zodanig en de kaart SN 75 uit 1981 blijven van kracht. Het spreekt vanzelf dat geldige vergunningen en ontheffingen, die betrekking hebben op "Waddenzee I", eveneens van kracht blijven (zie hoofdstuk 4). Duidelijkshalve zij vermeld dat deze toelichting géén betrekking heeft op andere aanwijzingen in het Waddengebied (zie 1.1). De andere aanwijzingen worden na herziening van de Natuurbeschermingswet met elkaar in overeenstemming gebracht.

1.1 EERDERE TOEPASSING VAN DE NATUURBESCHERMINGSWET IN DE WADDENZEE

De aanwijzing van "Waddenzee I" gebeurde naar aanleiding van de vaststelling van de planologische kernbeslissing over de "Nota over de hoofdlijnen van de ontwikkeling van de Waddenzee" (Tweede Kamer, 1980-1981, 13933, nr 53). Hierna wordt korthedshalve van "pkb" gesproken. Vóór die datum waren de Boschplaat op Terschelling (1974; eigendom van de Staat) en grote delen van de Dollard (1977/1978; deels eigendom van Natuurmonumenten en het Groninger Landschap, deels eigendom van de Staat) al aangewezen. In 1982 volgde nog een aantal aanwijzingen van particuliere gronden, te weten: de Schorren van de Eendracht op Texel, de kwelders van de Groninger noordkust, het Neerlands Reid op Ameland en een deel van de Friese kwelders.

Aanwijzing van gronden in Noord Friesland buitendijks en de direct aangrenzende wad- en landaanwinningsstrook vond plaats nadat duidelijkheid was ontstaan over het nieuwe dijktracé van Noord Friesland: In 1986 werden de daar liggende eigendommen van de Staat aangewezen, in 1988 volgde het grootste deel van de in particulier eigendom zijnde kwelders.

Het totaal van deze aanwijzingen maakt dat tot op heden circa de helft van alle staatseigendommen van het pkb-gebied onder de Natuurbeschermingswet is gebracht, en - op de Friese zomerpolders, enkele kleine kwelderrandjes onder Terschelling en Ameland en twee kleine stukjes bij Texel na - alle particuliere eigendommen. Het resultaat van de onderhavige aanwijzing is dat circa 90 % van de Waddenzee onder de Natuurbeschermingswet is gebracht.

NATUURBESCHERMINGSWET; AANWIJZINGEN IN DE WADDENZEE

SN - Staatsnatuurmonument; eigendommen van de Staat
BN - Beschermd Natuurmonument; eigendommen van
andere overheden of particulieren

gebied	type	eigenaar	datum	grootte (ha)
De Boschplaat	SN	de Staat	08-11-1974	3.300
Dollard	BN	Natuurmonumenten en Groninger Landschap	20-05-1977	5.550
Dollard	SN	de Staat	19-10-1978	750
Grote delen van de Waddenzee	SN	de Staat	18-05-1981	125.000
Neerlands Reid	BN	Particulieren	23-07-1982	265
Schorren van de Eendracht	BN	Natuurmonumenten	23-07-1982	970
Kwelders noordkust Friesland I	BN	Waterschap Fryslân	23-07-1982	670
Kwelders noordkust Groningen	BN	Particulieren	23-07-1982	1.230
Noord Friesland Buitendijks	SN	de Staat	24-07-1986	4.600
Noord Friesland buitendijks	BN	Particulieren	13-09-1988	900

1.2 ACHTERGRONDEN BIJ DE AANWIJZING VAN "WADDENZEE II"

De aanwijzing "Waddenzee I" betreft voornamelijk plaatgebieden die van belang zijn als foerageergebied voor vogels en rustgebied voor zeehonden. Vogels en zeehonden zijn echter niet los te zien van het totale ecosysteem, waarvan ook het bodemleven en de organismen in het water (vissen, kreeftachtigen, alle soorten planktonische organismen) deel uitmaken.

Dit besef heeft in de jaren na de aanwijzing van "Waddenzee I" geleid tot de opvatting dat een meer integrale bescherming van de Waddenzee als natuurgebied noodzakelijk is.

In 1988 is in de Interdepartementale Waddenzee Commissie (IWC) en het Coördinatie College Waddengebied (CCW) overeenstemming bereikt over de wijze waarop de wettelijke bescherming van de Waddenzee nader vorm kan worden gegeven.

In een brief over dit onderwerp aan de Tweede Kamer van de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer van 6

april 1989 (Tweede Kamer 1988-1989, 17990, nr. 30) wordt onder meer het voornemen uitgesproken om in principe ook het resterende deel van de Waddenzee onder de werking van de Natuurbeschermingswet te brengen. Daarbij is besloten een uitzondering te maken voor de doorgaande hoofdvaarroutes, de stroken direct ten zuiden van de bewoonde eilanden (tot globaal de eerste geul), de militaire terreinen Vliehors en Noordvaarder en de grote zeegaten (minus de droogvallende platen).

Voorts is besloten dat een koppeling zal worden aangebracht tussen het vergunningen- en ontheffingenbeleid op grond van de Natuurbeschermingswet en het beleid neergelegd in de pkb Waddenzee.

De pkb uit 1980 is partieel herzien in 1985. De algehele herziening van de pkb is in het voorjaar van 1993 behandeld in de Tweede Kamer. De in de Tweede Kamer vastgestelde tekst van de herziene pkb is uitgangspunt bij de uitvoering van de Natuurbeschermingswet. In de herziene pkb is als hoofddoelstelling neergelegd de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied. Door de aanwijzing van het overgrote deel van het Waddengebied als natuurmonument en de koppeling met het pkb-beleid, kunnen voorgenomen activiteiten in het gebied via de procedures van de Natuurbeschermingswet getoetst worden aan de hoofddoelstelling van de pkb Waddenzee.

In de eerder genoemde brief van de Minister van VROM is tenslotte aangegeven dat bij de uitbreiding van het toepassingsbereik van de Natuurbeschermingswet de decentralisatie van bevoegdheden naar de provincies aan de orde zal komen. Decentralisatie zal echter pas kunnen worden geëffectueerd nadat de integrale herziening van de Natuurbeschermingswet in werking is getreden, aangezien de vigerende wet deze mogelijkheid niet biedt.

In het kader van het CCW zijn afspraken gemaakt tussen rijk en provincies met betrekking tot de decentralisatie van het vergunningenbeleid nadat de herziene Natuurbeschermingswet in werking is getreden. Voorts zijn afspraken gemaakt over de rol van de provincies bij onderdelen van de uitvoering van de Natuurbeschermingswet vóór inwerkingtreding van de herziene Natuurbeschermingswet. Het betreft een verzwaarde adviesrol van de provincies bij een deel van het vergunningen- en ontheffingenbeleid en bij de aanwijzing van gesloten gebieden ex artikel 17 van de Natuurbeschermingswet. Deze afspraken worden vastgelegd in een bestuursovereenkomst tussen de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Stuurgroep Waddenprovincies. Het ligt in de bedoeling dat deze overeenkomst op 1 december 1993 wordt ondertekend.

De aanwijzing van het staatsnatuurmonument "Waddenzee II" is aangekondigd in de regeringsbeslissing van het Natuurbeleidsplan (Tweede Kamer, 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3). De nu voorliggende beschikking is de uitwerking van het uit 1988 daterende voornemen. Met het van kracht worden van deze aanwijzing is in totaal circa 85% van de staatsgronden in het pkb-gebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht.

2. BEGRENZING

De begrenzing van het staatsnatuurmonument "Waddenzee I" is aangegeven op de kaart SN 75 behorende bij de beschikking NLB/46323 van 18 mei 1981 (Stcrt. 1981, 93). Opgemerkt zij dat deze kaart ten aanzien van vaargeulen, alsmede de begrenzing bij de platen (zijnde de laagwaterlijn op de Hydrografische Kaart) de toenmalige situatie weergeeft. De grens van het natuurmonument is met de veranderingen "meegegaan".

Op kaart SN 112, behorend bij de beschikking NBLF-93-6831, is onder meer aangegeven welke gebieden van de Waddenzee vallen onder de aanwijzing van het staatsnatuurmonument "Waddenzee II". Het betreft alle delen van het pkb-gebied die tot nu toe nog niet onder de werking van de Natuurbeschermingswet vielen, behoudens de reeds in 1.2 genoemde uitzonderingen. Evenmin worden aangewezen de gebieden in het gedeelte van het stroomgebied van de Eems waarover met de Duitse Bondsrepubliek verschil van mening bestaat over het verloop van de Rijksgrens. De grens van het natuurmonument volgt hier de grenslijn van het betwiste gebied. Deze begrenzing impliceert niet dat de Nederlandse Staat afstand doet van zijn aanspraken op het betwiste gebied.

De begrenzing van "Waddenzee II" sluit naadloos aan op die van "Waddenzee I"; de begrenzing tussen beide natuurmonumenten wordt gevormd door de laaglaagwaterspringlijn zoals die is te herleiden uit de Hydrografische Kaart. De begrenzing van "Waddenzee I" en "Waddenzee II" gezamenlijk verloopt globaal als volgt.

De buitengrens van "Waddenzee I" en "Waddenzee II" wordt primair bepaald door de begrenzing van de pkb-Waddenzee. Aan de zuidzijde sluit de begrenzing aan op andere natuurmonumenten (Kwelders langs de noordkust van Groningen en Friesland, Noord-Friesland Buitendijks en Dollard) en loopt de grens overigens langs de buitenteen van hoogwaterkeringen en (bij havenmondingen) strekdammen. In de Eems en bij de Waddeneilanden loopt de grens van oost naar west als volgt:

Bij de Dollard tot aan de strekdam ten westen van Termunterzijl volgt de grens de grenslijn van het betwiste gebied. Aan weerszijden van Delfzijl bevindt zich geen natuurmonument. Het natuurmonument begint weer bij Voolhok ten noorden van Delfzijl. Bij Voolhok loopt de grens vanaf paal 29 in zuiver oostelijke richting tot aan de grenslijn van het betwiste gebied, die in noordelijke richting langs de Bocht van Watum en de Oude Westereems gevolgd wordt tot aan de pkb-grens bij Rottum. De havenmond van Eemshaven en van de uitwatering van de Eemscentrale behoren niet tot het natuurmonument. Vanaf Rottumeroog en -plaat volgt de grens de pkb-grens tot en met de Kooi- en Kobbeduinen op Schiermonnikoog. Van hieraf loopt de grens in zuidelijke richting tot aan de eerste geul vanaf het eiland. De grens volgt de geul in westelijke richting, zodanig dat de wadplaat onder het bewoonde deel van Schiermonnikoog niet het natuurmonument behoort. De vanaf het eiland niet te voet bereikbare zandplaten en ondiepten in het

Friese Zeegat (Westgat) behoren tot het natuurmonument. Vanaf Schiermonnikoog naar Ameland volgt de noordgrens de pkb-grens tot en met de Zoute Weide, daarbij het beschermd natuurmonument Neerlands Reid als het ware insluitend. De grens volgt hierbij de Kooioerdstuifdijk en de zogenaamde grenspeillijn rond de Kooiuidinen. Van hieraf (coördinaat 185.650 bij 606.350) loopt de grens in zuidzuidoostelijke richting naar de eerste geul onder het eiland, die in westelijke richting wordt gevolgd, zodat de wadplaten onder het bewoonde deel van het eiland niet tot het natuurmonument behoren. Bij de Boschplaat op Terschelling sluit het natuurmonument aan op het staatsnatuurmonument Boschplaat. De grens loopt vervolgens oostelijk van de Kleine Slenk vanaf de pkb-grens (coördinaat 159.075 bij 602.000) pal naar het zuiden tot aan de eerste geul, die in westelijke richting wordt gevolgd, zodat het Terschellingerwad onder het bewoonde deel van het eiland niet tot het natuurmonument behoort. Ook de Noordvaarder behoort niet tot het natuurmonument, maar de niet te voet bereikbare droogvallende platen en ondiepten in het zeegat van Terschelling wel. Bij de oostpunt van Vlieland volgt de grens de geul om het eiland in westelijke richting, zodat de aan het eiland liggende wadplaten niet tot het natuurmonument behoren. Vanaf de plaats waar de geul doodloopt loopt de grens in noordnoordoostelijke richting tot aan de hoofdwaterkering (bij Dodemansbol), die in westelijke, vervolgens zuidelijke en weer westelijke richting om de Kroonspolders heen wordt gevolgd tot bij de Vijfde Kroonpolder (coördinaten 125.300 bij 585.000). De grens loopt vanaf deze coördinaat pal naar het zuiden tot aan de eerste geul, die naar het westen wordt gevolgd, zodat de Vliehors met aangrenzende wadplaten niet tot het natuurmonument behoort. Aan de noordzijde van Texel behoren de wadplaten bij De Cocksdorp tot aan de eerste geul niet tot het natuurmonument. De grens sluit aan op het beschermd natuurmonument Schorren van de Eendracht/Vlakte van Kerken. De ten zuiden hiervan gelegen wadplaten bij Oudeschild en Oosterend tot de eerste geul behoren niet tot het natuurmonument, de Mokbaai en de Hors conform de pkb-grens wel.

De **binnengrenzen** van de natuurmonumenten Waddenzee I en II worden bepaald door de betonde vaarwateren en/of bebakende geulen. Bij een vaarwater dat aan beide zijden betond is wordt de grens met het staatsnatuurmonument gevormd door de lijnen die de rode, respectievelijk groene tonnen verbinden.

Waar slechts aan één zijde betonning of bebakening aanwezig is, wordt het buiten de aanwijzing vallende gebied gesteld op een strookbreedte van 75 meter aan die zijde van de betonning of bebakening waar zich volgens de Hydrografische kaart het vaarwater bevindt.

De begrenzing van de natuurmonumenten Waddenzee I en II is op veel plaatsen aan verandering onderhevig. Door de dynamiek van het Waddengebied in combinatie met het belang van de scheepvaart, kan het namelijk noodzakelijk zijn de betonning of bebakening te verplaatsen. De begrenzing volgt dan de betonning of bebakening. Ook de laagwaterlijn kan zich verplaatsen.

De begrenzing van de als natuurmonument aangewezen delen van de

Waddenzee is in het terrein veelal aangegeven door middel van betonning, bebakening en/of bebording. Deze begrenzing is maatgevend, bijvoorbeeld bij de beoordeling van overtredingen. Waar betonning, bebakening en/of bebording ontbreekt, is de begrenzing van de natuurmonumenten bepalend zoals die is aangegeven op de jaarlijks door de Chef der Hydrografie van het Ministerie van Defensie uit te geven Hydrografische Kaart van het Waddengebied.

De aanwijzing van "Waddenzee II" hangt samen met de discussie over de wettelijke regeling Waddenzee, die primair betrekking had op het pkb-gebied. Om deze reden is aangesloten bij de pkb-grens. Dit sluit de aanwijzing van aangrenzende gebieden die een nauwe relatie hebben met het pkb-gebied evenwel niet uit. Voorts zullen te zijner tijd de mogelijkheden voor aanwijzing van het met Duitsland betwiste grensgebied en de nu nog door Defensie als schietterrein gebruikte Noordvaarder worden gezien.

3. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCHOON

De thans aangewezen wateren en wadplaten vormen één geheel met de reeds eerder aangewezen staats- en beschermde natuurmonumenten in het pkb-gebied. In deze paragraaf staat een korte karakterschets van de gebieden die vanaf nu onder de werking van de Natuurbeschermingswet vallen en de gebieden die in het kader van "Waddenzee I" zijn aangewezen. Allereerst wordt ingegaan op geomorfologische en hydrografische processen (3.1). Daarna is de beschrijving onderverdeeld in sub-ecosystemen, te weten: het water (3.2), de onderwaterbodems van permanent onder water staande gebieden (3.3), de wadplaten (3.4) en de kwelders (3.5). Tenslotte wordt kort ingegaan op het natuurschoon (3.6). Voor meer informatie kan tevens worden verwezen naar het Beheersplan Natuur Waddenzee van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (1989).

3.1 GEOMORFOLOGIE EN HYDROGRAFIE

De Waddenzee is een ondiepe randzone van de Noordzee. Zij dankt haar ontstaan ten dele aan de zeespiegelrijzing, ten dele misschien ook aan de afbraak van het veen dat zich in prehistorische tijden uitstreckte tussen de zandige schoorwal en de hogere gronden van het vasteland. Na het verdwijnen van dit veen bleef een verdrongen randzone over, die door openingen in de schoorwal onder invloed stond van het getij.

Waar de omstandigheden gunstig waren, namelijk aan de zuidzijde van de eilanden en (vooral) op beschutte plaatsen aan de landzijde van de Waddenzee, werd klei afgezet. Dit ging door totdat de opgeslibde gronden zo hoog waren dat ze nog maar zelden overstroomd werden. Zo ontstonden lagere en hogere kwelders. In de rest van de Waddenzee waren (en zijn) de stroomsnelheden en de golfwerking zo groot dat daar alleen zand kon blijven liggen, met daartussen maar weinig slib. Daar ontstond het gebied van platen en geulen.

De wadplaten bestaan grotendeels uit fijn zand, de bodem van de geulen uit tamelijk grof zand. Ten dele is het sediment in de Waddenzee afkomstig van de erosie van de kustzone van de Noordzee, maar voor 15 à 20% is het afkomstig van de Rijn en de Maas. Door de eeuwen heen heeft de bodem van de Waddenzee ongeveer de zeespiegelrijzing kunnen bijhouden. Daardoor bestaat de ondergrond uit een vele meters dikke laag wadzand, waarin nog sporen zijn te vinden van vroegere geulen. Het proces van sedimentatie tussen een steeds wisselend geulenpatroon gaat nog steeds door, tot op de dag van vandaag. Uit zeer nauwkeurige metingen blijkt dat er een (zeer gering) sedimentatie-overschot is: op de (zeer) lange duur zou de Waddenzee daardoor steeds ondieper kunnen worden. Door de te verwachten stijging van de zeespiegel en mogelijk bodemdaling door bijv. gaswinning moet echter in de toekomst rekening worden gehouden met afname van het oppervlak droogvallend wad.

De platen in de Waddenzee liggen op een hoogte van maximaal circa NAP tot 60 cm boven NAP. De meeste wadplaten liggen echter beneden

het gemiddeld zeeniveau en staan dan ook gedurende 75% van de tijd onder water. De gemiddelde wadplaat valt ongeveer 3 uur per getijcyclus (dus ongeveer twee maal per dag drie uur) droog. Het zeewater dat ze overspoelt stroomt bij vloed (= opkomend water) tussen de waddeneilanden door de Waddenzee in en het stroomt bij eb (= afgaand water) door dezelfde zeegaten weer terug in de Noordzee. Een deel van het water blijft uiteraard achter in de geulen. Vanaf de openingen tussen de waddeneilanden loopt een steeds verder vertakkend geulenstelsel het wad op. Veel van die vertakkingen eindigen in een hoog gelegen wadstrook die vanaf elk waddeneiland in de richting van het vasteland loopt. Men spreekt van wantij als op zo'n wadstrook twee vloedstromen elkaar ontmoeten. De ene vloedstroom is afkomstig uit het zeegat ten westen van het eiland, de andere uit het zeegat aan de oostzijde.

Het zeewater is de belangrijkste ecologische schakel tussen de Waddenzee en andere ecosystemen. Het bevat behalve Noordzeeplankton ook de anorganische voedingsstoffen en - eventueel - de verontreinigingen die het leven in de Waddenzee bepalen. Doordat ongeveer 10% van het water dat de westelijke Waddenzee instroomt afkomstig is van de Rijn, is het minder zout dan het Noordzee-water op enige afstand van de kust. Bovendien is er via de spuisluizen van Den Oever en Kornwerderzand vrij veel aanvoer van zoet spuiwater uit het IJsselmeer. In het oostelijk deel van de Waddenzee (behalve bij Lauwersoog) is de invloed van rivier- en spuiwater veel minder groot. In principe is de uitstroom van zoet water in de Waddenzee een natuurlijk verschijnsel, dat een karakteristieke invloed heeft op de levensgemeenschap. Het spuiregim bij de Afsluitdijk, en ook bij andere spuiplaatsen is echter tamelijk sterk afwijkend van de natuurlijke uitloop van zoet water. Het Eems-estuarium is dan ook het enige gebied in het Nederlandse deel van de Waddenzee met een nog min of meer natuurlijke zoutgradient.

3.2 HET WATER

De voornaamste samenbindende factor in het ecosysteem van de Waddenzee is het water. Over het algemeen is het water van de Waddenzee tamelijk troebel. Die troebeling is afkomstig van kleine, in het water zwevende levende en dode deeltjes die het licht onderscheppen en (gedeeltelijk) terugkaatsen. De voornaamste van die deeltjes passeren hieronder de revue. Verder wordt kort beschreven welke grotere organismen eveneens in het water leven.

3.2.1 SLIB

In de eerste plaats bevinden zich veel kleine slibdeeltjes in het water. Deze deeltjes zijn zo klein en zo licht dat ze in gebieden met hoge stroomsnelheden tijdens eb en vloed, en in gebieden met een sterke golfslag niet tot bezinking komen of steeds weer opgewerveld worden. Natuurlijke slib-afzetting vindt dan ook voornamelijk plaats in beschutte gebieden langs de vastelandskust, op wantijen en op kwelders. Daarnaast vindt ook slib-afzetting plaats in gebieden waar de geomorfologische situatie door de mens

gewijzigd is: De watervlaktes ten noorden van de Afsluitdijk, het Amsteldiep, het gebied ten westen en noorden van Harlingen, de Zoutkamperlaag, de vaargeulen naar de verschillende havens rond de Waddenzee, en tenslotte de havens zelf. Vooral de havens vormen bijzonder efficiënte bezinkbekkens, doordat er wel steeds enige waterverversing is, maar praktisch geen stroomsnelheid en golfwerking. Overigens bezinkt er per dag maar een zeer klein deel van de totale sliblast van de Waddenzee; de meeste slibdeeltjes gaan dag-in, dag-uit heen en weer met eb en vloed, als onderdeel van het water.

De kwaliteit van het slib kan gemakkelijk worden beïnvloed door de aanwezigheid van zware metalen en organische microverontreinigingen. Die hechten zich namelijk gemakkelijk aan slib. Veel van deze stoffen komen dan ook aan slib gebonden in de Waddenzee voor. Met het bezinken van dat slib worden de verontreinigingen in de sedimentatie-gebieden vastgelegd. Vanuit de bodem van die gebieden kunnen de voedselketens van de Waddenzee steeds opnieuw weer met de verontreinigingen in aanraking komen.

De meeste slibrijke gebieden van de Waddenzee zijn op dit moment nog niet zo vuil dat veranderingen in de levensgemeenschappen kunnen worden aangetoond, maar op enkele plaatsen, met name bij spuiplaatsen en havens kunnen al schadelijke effecten op vissen worden aangetoond.

3.2.2 ALGEN

Hoewel algen qua massa niet de hoofdmoot van het zwevend materiaal vormen, zijn zij wel de belangrijkste voedselbron voor het leven in het water en voor de bodemdieren in de Waddenzee die hun voedsel uit het water halen. In de loop van voorjaar en zomer treedt meestal een aantal na elkaar komende algenbloeien op. Vroeg in het voorjaar hebben enkele kiezelwiersoorten meestal de overhand. Later, als de kiezelzuurvoorraden in het water uitgeput raken, volgt meestal een bloei van de microscopisch kleine alg *Phaeocystus*. *Phaeocystus* kan kolonies van vele cellen vormen die in een gezamenlijk slijmbolletje leven. Het afsterven van de *Phaeocystus* in de voorzomer gaat doorgaans gepaard met schuimontwikkeling: het ontbindende slijm wordt in brekende golven opgeklopt tot een grauwe massa.

De vele soorten algen van ons kustwater hebben gemeen, dat ze zich bij aanwezigheid van voldoende voedingsstoffen zeer snel voortplanten (door deling). Toch is er na de voorzomer geen voortdurende toename van de hoeveelheden algen. Want met name in de zomer en de nazomer zijn er veel organismen die het plantaardig plankton als voedsel gebruiken.

3.2.3 DOOD ORGANISCH MATERIAAL

In alle jaargetijden zitten er zeer veel kleine dotjes vlokkerig materiaal in het water, bestaand uit min of meer in ontbinding verkerende plantaardige of dierlijke resten. Deze materie wordt detritus genoemd. Het "versere" deel van het detritus is

waarschijnlijk voor een groot deel afkomstig van algencellen, die door voedselgebrek en infectie door bacteriën zijn gestorven. Voor zover het detritus nog verteerbaar materiaal bevat wordt het verder afgebroken door bacteriën. Op hun beurt worden die bacteriën weer gegeten door ééncelligen en andere microscopisch kleine organismen. Vaak zijn in het organisch materiaal ook veenresten te herkennen. Deze zijn waarschijnlijk tamelijk onbelangrijk als voedselbron. Alleen via (zeer langzame) afbraak door bacteriën leveren ze een bijdrage aan de voedselrijkdom van de Waddenzee.

3.2.4 BACTERIËN

Praktisch alle dode organische stof in het water kan door bacteriën afgebroken worden. Daarbij zijn vers gestorven algencellen en resten van andere organismen zeer goed verteerbaar en veenresten veel minder. Dank zij het feit dat veel algen organische stof in opgeloste vorm uitscheiden in het water, vormen ook opgeloste voedingsstoffen een belangrijke bron van bacteriegroei. Andere organismen dan bacteriën kunnen deze opgeloste organische stof waarschijnlijk niet benutten. Op hun beurt vormen bacteriën een voedingsbron voor andere organismen, zoals eencelligen.

3.2.5 DIERLIJK PLANKTON

Dierlijk plankton bestaat uit veelal kleine, in het water zwevende organismen, die met de eb- en vloedstroming meebewegen. De belangrijkste dieren in deze groep zijn de met het blote oog nog net zichtbare roeipootkreeftjes (Copepoden). Algen zijn een belangrijke voedselbron voor de Copepoden; daarnaast eten ze ook ander organisch materiaal en bacteriën.

Het plankton bevat ook een aantal grotere dieren, met name Ribkwallen en Schijfkwallen. Zij leven van het kleinere plankton, dat met behulp van vangarmen en netelcellen (een soort miniatuurharpoentjes) gevangen wordt. In de zomer kan de rondrijvende kwallenmassa aanzienlijk zijn, getuige de problemen die sommige vormen van visserij van kwallen kunnen ondervinden.

Een derde plankton-categorie wordt gevormd door jeugdstadia van bodemdieren en vissen. Veel bodemdieren in de Waddenzee hebben jeugdstadia die in het water zweven. Larven van diverse soorten wormen, alle schelpdieren (Mossels, Kokkels, Strandgapers, Nonnetjes en dergelijke) en de meeste grotere kreeftachtigen (Krabben, Zeepokken) zijn in voorjaar en zomer heel rijk in het plankton.

Via het water kunnen dus bodemdieren zich over alle wadplaten en geulbodems verspreiden. Daardoor treedt altijd snelle (her)bevolking op van nieuwe gebieden en van gebieden die ontvolkt zijn geraakt. Nieuwe gebieden ontstaan voortdurend bij geulen die zich verleggen. Ontvolking kan bijvoorbeeld ontstaan door strenge winters, of na sterfte door schelpdiervisserij en zandwinning. Behalve de larven van bodemdieren komen in het voorjaar ook nog verscheidene soorten vislarven in het plankton voor (Schol, Bot, Tong). Deze minuscule jonge visjes leven van klein dierlijk

plankton totdat ze vrij snel na aankomst in de Waddenzee overgaan tot het gewone platvisleven.

3.2.6 VISSSEN

De hierboven beschreven levende componenten van het Waddenzeewater vormen het voedsel voor actief in het water rondzwemmende vissen. Voor hen bestaat er geen scherp onderscheid tussen Noordzee en Waddenzee; zij zijn in staat positie te kiezen in het patroon van platen en geulen. Sommige houden zich toch voornamelijk in de zeegaten op (Makreel), andere komen ook boven de wadplaten (jonge Haring, Geep).

Een deel van deze vissen leeft van plankton, bij voorbeeld Haring, Sprot, Spiering en de verschillende Zeenaaldsoorten.

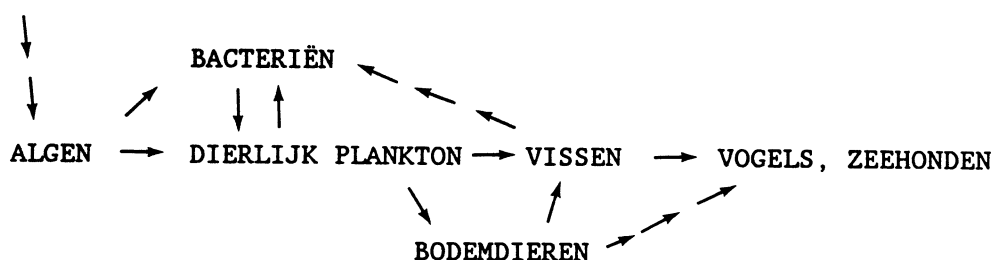
Andere zijn roofvissen, zoals Makreel, Zeeforel en Geep.

3.2.7 VOEDSELKETENS IN HET WATER

In de voedselketens van het water spelen de algen, het dierlijk plankton en de bacteriën een centrale rol. De algen als producenten van organisch materiaal, het dierlijk plankton als grazers op algen en de bacteriën als afbrekers van alles wat nog niet door anderen is verteerd. Uiteraard lopen de voedselketens via vissen door naar vogels en zeehonden, maar daarmee is relatief weinig organische stof gemoeid.

Een deel van de organismen in het water wordt weggevangen door het bodemleven: veel bodemdieren filteren plankton uit het water. In onderstaand schema is de voedselketen van het water van de Waddenzee samengevat.

anorganische voedingsstoffen

3.3 DE ONDERWATERBODEMS

Er zijn grote overeenkomsten tussen de levensgemeenschap van wadplaten (zie 3.4) en die van de niet droogvallende gebieden in de Waddenzee. Het zijn in feite allebei onderwaterbodem, gevoed door hetzelfde water en benut door deels dezelfde vissen en kreeftachtigen.

Maar er zijn ook verschillen. Deze zijn deels terug te voeren op de onderlinge verhouding van de drie belangrijkste voedselbronnen voor bodemdieren, te weten:

- fijn verdeeld voedsel in het water,
 - bezinkend voedsel en
 - voedsel dat door micro-algen op de bodem geproduceerd wordt.
- Van deze drie bronnen is de eerste relatief belangrijk voor gebieden die permanent onder water staan en de laatste juist relatief onbelangrijk.

Een ander verschil met de "gewone" wadplaten is de meer constante aanwezigheid van vissen, krabben en garnalen. Het kan zijn dat zij ervoor zorgen dat in de Waddenzee slechts zelden grote kokkelbanken ontstaan in permanent onder water staande gebieden. Daar staat tegenover dat er minder predatie is door vogels. Weliswaar zijn er andere vogels die duikend toch nog kans zien bodemdieren te eten zoals de Eidereend, maar bij de predatie op permanente onderwaterbodems spelen vogels toch niet zo'n grote rol. Het resultaat is dat de voedselketens rond de permanente onderwaterbodems toch anders verlopen dan bij de wadplaten.

3.3.1 BODEMFAUNA

Zoals hierboven al ter sprake kwam is de productie van bodembewonende micro-algen in watervlaktes en geulen minder groot dan in droogvallende gebieden. Het zonlicht wordt namelijk in het water al snel onderschept door algen, slib en andere zwevende deeltjes. Doordat het Waddenzee water nogal troebel is, is de groei van bodemalgen op een permanente diepte van enkele meters al zeer gering. Bodemdieren in permanent water moeten het dus vooral van langsdrijvend en bezinkend voedsel hebben.

Dit gegeven houdt in dat alleen in echte sedimentatiegebieden veel bodemdieren kunnen leven die hun voedsel uitsluitend van of uit de bodem halen. Daarbij horen de wormsoorten *Heteromastus filiformis* en *Capitella capitata* en het Wadslakje. Dergelijke dieren ontbreken in de zandige geulbodems en in de meestal eveneens tamelijk zandige ondieptes tussen geulen en wadplaten.

Dieren die hun voedsel uit het water halen, zoals Mossels en Kokkels, kunnen in principe in alle onderwatergebieden leven, zolang er maar voedsel in het water zit. Maar de echte bezinkingsgebieden zijn voor deze soorten toch wat minder geschikt dan de gebieden waar steeds weer vers water uit de Noordzee wordt aangevoerd. Mossels groeien het best aan de randen van de grotere geulen. Echt in de geulen zou voor de voedselvoorziening nog beter zijn, maar daar zijn de stroomsnelheden zo groot dat de bodem te onstabiel is voor massale vestiging van de meeste bodemdieren. De bodem van de grotere geulen in het waddegebied is relatief arm aan biomassa. Hier leven specialisten zoals de wormsoorten *Nereis longista* (die altijd ondergronds blijft) en *Magelona papillicornis*.

Behalve dieren die alleen van de bodem eten, of alleen uit het water, zijn er ook diersoorten die zowel uit het water als van de bodem kunnen eten. Een belangrijke vertegenwoordiger van die groep is het Nonnetje: een tweekleppig schelpdier. Het Nonnetje kan daardoor bijna overal voorkomen, behalve ook weer op plaatsen waar de bodem te beweeglijk is.

Over de biomassa van de bodemfauna van de permanent onder water staande gebieden is minder bekend dan van de biomassa op de droogvallende wadplaten. Maar bij recente inventarisaties (1981 - 1982) van het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee bleek, dat de onderwaterbodem van de westelijke Waddenzee qua biomassa per m² ook rijk is. Buiten de mosselpercelen bleek de bodemfauna een gemiddelde biomassa zo'n 140 gram levend gewicht per m² te hebben. Ook was die biomassa, net als op de wadplaten, verdeeld over een groot aantal soorten bodemdieren. Al die bodemdieren bleken ook te vinden in de bodem van wadplaten, zij het in een wat andere aantals- en biomassaverhouding.

3.3.2 VISSSEN EN KREEFTACHTIGEN

De rijkdom aan bodemfauna zorgt ervoor dat de watervlaktes van de westelijke Waddenzee ook veel voedsel kunnen opleveren voor garnalen, andere kreeftachtigen, platvis en bodemvissen als Zeedonderpad, Harnasmannetje en Puitaal.

Ook de randen van de grotere geulen, de daaraan grenzende niet-droogvallende gebieden en de bodems van kleinere geulen zijn rijk aan vissen en garnalen. Deels komt dat doordat ze een functie als laagwatervluchtplaats hebben voor de heen- en weer trekkende vissen en kreeftachtigen die rond hoogwater op de wadplaten voedsel zoeken. Rond laagwater moeten die zich in de geulen terugtrekken. Het gevolg is een opeenhoping van leven, van platvis en garnalen die zich min of meer verschuilen in het zand tegen roofvissen en zeehonden.

3.3.3 VOGELS

De geulranden en watervlaktes vormen een belangrijk voedselgebied voor vogels die vanuit de lucht zoekend en duikend hun voedsel bemachtigen: meeuwen, sterns en aalscholvers. Daarvan zijn de verschillende sternsoorten (Grote stern, Visdief, Noordse stern en Dwergstern en gedurende de trektijd ook de Zwarte stern) aanwezig van voorjaar tot herfst, terwijl bijvoorbeeld Kokmeeuw, Stormmeeuw, Zilvermeeuw en Aalscholver het hele jaar te zien zijn.

De geulen en watervlaktes in de Waddenzee hebben voorts een belangrijke functie als overwinteringsgebied voor Eidereend, Toppereend, Middelste zaagbek en Brilduiker. In totaal zijn er 's winters ongeveer 20 soorten watervogels constant aanwezig. Daarvan is de Eidereend het meest talrijk, met aantallen tot over de 100.000. Ook 's zomers zijn er veel Eidereenden in de Waddenzee aanwezig. Deels zijn dat dieren van de eigen broedpopulatie, deels zijn het niet-broedende dieren uit het Oostzeegebied. Na het broedseizoen komen daar nog ruiende Eidereenden uit het Oostzeegebied bij.

3.4 WADPLATEN

De wadplaten zijn qua bodemflora en -fauna eigenlijk onderwaterbodems. Op een enkele uitzondering na zijn de vaste

bewoners van de wadplaten van mariene oorsprong. Sommige komen ook wel in dieper water voor, andere zijn speciaal aangepast aan het leven in de getijdzone.

Het voedsel voor de levensgemeenschappen van de wadplaten is gedeeltelijk afkomstig uit het zeewater. Zowel het plankton als het detritus in het zeewater wordt (behalve wanneer de wadplaten droog liggen) door bodemdieren opgevangen en gegeten. Daarnaast kunnen er in en op de wadbodem algen en zeegrassen groeien, doordat het zonlicht de bodem kan bereiken. Er is dus vrij veel voedsel beschikbaar. Het gevolg is een levensgemeenschap met een tamelijk hoog levend gewicht per m². Wel moet deze levensgemeenschap leven onder sterk wisselende milieu-omstandigheden: wisselende wateraanvoer, regen, vorst en warmte. Hieraan zijn relatief weinig soorten aangepast. Het aantal soorten grotere bodemdieren is hier beperkt tot enkele tientallen. Jaarlijks is in de periode van juli tot september de totale biomassa van de bodemdieren het grootst.

De voedselrijkdom heeft tot gevolg, dat na het droogvallen van de zand- en slibbanken grote aantallen vogels verschijnen, die voor hun voedsel afhankelijk zijn van de hier aanwezige bodemdieren. Om er enige te noemen: scholeksters op zoek naar mossels, kokkels en nonnetjes; rosse grutto's en wulpen, die het gemunt hebben op grotere zeeieren en wormen; ruiters, die jagen op zeeduizendpoten en slijkgarnalen. Andere vogels, zoals lepelaars en kluten, zijn door hun bouw en voedingswijze juist aangewezen op de periode met ondiep water boven de platen; een aantal eendesorten heeft weer dieper water nodig.

3.4.1 BODEMFAUNA

Karakteristieke bodemdieren zijn Zeepier, Kokkel, Mossel, Strandgaper en Zager.

De Zeepier leeft van het plankton en detritus dat via een ingenieus filtersysteem in het zand voor zijn kop terechtkomt. De plaats waar Zeepieren zitten is te herkennen aan de typische tandpasta-vormige uitwerpselen op het wad. Met name de staartuiteinden van zeeieren worden gegeten door bodemvissen.

Ook de Kokkel, een tweekleppig schelpdier, komt zeer veel voor. Kokkels leven in de grond; de witte geribbelde schelpen bevinden zich enkele cm onder het bodemoppervlak. Ze leven van plankton; door middel van een paar korte siphon's (adembuizen) staan ze in verbinding met het zeewater. Door hun ondergrondse leefwijze kunnen Kokkelbanken (plaatsen met een grote kokkeldichtheid) vrijwel onzichtbaar zijn, ook al zitten daar soms wel 1000 kokkels per m². Jonge kokkels dienen als voedsel voor vissen en diverse vogelsoorten, oude kokkels worden gegeten door Scholeksters en Eidereenden.

Mossels zijn van nature te vinden in mosselbanken op de wadplaten. Ook zij leven van het plankton in het water. Oudere mosselbanken steken enkele decimeters, en soms wel bijna een meter boven het

omringende wad uit. Dat komt doordat mossels ongewild behalve plankton ook veel slib uit het water filteren. Om niet in dat slib te stikken werken ze zich steeds weer omhoog. Daardoor ontstaan bulten van slib, overdekt met mossels, met daartussen lage plekken. Dit is een zeer bijzonder biotooptype, waarin behalve bruinwieren ook een grote rijkdom aan lagere diersoorten te vinden is.

De Strandgaper wordt tot 15 cm lang en is daarmee de grootste tweekleppige van de Waddenzee. Strandgapers leven op zo'n 20 à 30 cm onder de grond en filteren het wadwater met hun lange siphon. Deze soort bereikt soms dichtheden tot boven de 1000 per m².

Eén van de karakteristieke diersoorten van mosselbanken is de Zager. Deze roofworm, die meer dan 50 cm lang kan worden, leeft in het slik onder en tussen de mosselbanken.

De laatste jaren is uit onderzoek gebleken dat de kokkel- en mosselvisserij in zijn huidige vorm en omvang het behoud en herstel van oude mossel- en kokkelbankbiotopen in de weg staat. Deze karakteristieke biotopen zijn, met name als gevolg van de bovengenoemde vormen van visserij, vrijwel verdwenen uit de Waddenzee. Ten aanzien van zeegrasvelden kan gesteld worden dat één van de voorwaarden, waaraan voldaan moet worden om herstel ervan in het Nederlandse deel van de Waddenzee mogelijk te maken, is het vermijden van bodemversturende activiteiten, waaronder mossel- en kokkelvisserij. Op zijn beurt heeft de overbevissing van kokkels en mossels in voedselarme jaren een grote invloed op de overlevingskansen van vogelsoorten als Eidereend en Scholekster.

3.4.2 VOGELS

De vele vogels die hun voedsel vinden in het droogvallend wad vormen een belangrijk onderdeel van de levensgemeenschap van de wadplaten. Door zijn grootte, en door de centrale plaats die de Waddenzee inneemt in de trekroutes van steltlopers uit Groenland, IJsland, Skandinavië en Noord-Rusland is het wadplatengebied buitengewoon vogelrijk.

Voor ongeveer 50 vogelsoorten (eenden, steltlopers, meeuwen en sterns) is de Waddenzee van vitaal belang omdat hun hele populatie, of althans een aanzienlijk deel daarvan gedurende een deel van het jaar afhankelijk is van het voedsel uit de Waddenzee. Veel van die vogels broeden in de arctische zone tussen oost Canada en het Taymyr schiereiland in noord Siberië. Op weg naar hun overwinteringsgebieden langs de Europese en Afrikaanse kusten is de Waddenzee hun grootste en voedselrijkste tussenstation. Vele van deze vogels hebben een afstand van duizenden kilometers afgelegd vanuit hun broedgebieden om in de Waddenzee weer op krachten te komen en hun energiereserves aan te vullen. Daardoor is de Waddenzee gedurende de voorjaars- en najaarstrek het vogelrijkst: dan zijn er in de Nederlandse Waddenzee ongeveer 1 miljoen vogels aanwezig. Zeer talrijk zijn onder meer Bergeend, Eidereend, Scholekster, Kanoetstrandloper, Bonte strandloper, Rosse grutto, Wulp, Zilvermeeuw en Kokmeeuw.

Niet alleen tijdens de trek hebben vogels een verhoogde voedselbehoefte. Ook tijdens de rui bestaat een grotere behoefte aan voedsel omdat dan nieuwe veren moeten worden gevormd. Tenslotte moeten voor de voortplanting door de vrouwtjes voldoende reserves zijn opgebouwd om de eieren te kunnen produceren.

Het voedsel zoeken is een activiteit die energie kost. Wil dit rendement opleveren, dan moet in ieder geval per tijdseenheid meer energie in de vorm van voedsel worden opgenomen dan er gebruikt wordt voor het zoeken zelf. Perioden van verstoring gedurende het voedsel zoeken betekenen door het gemis aan voedsel en het extra vliegen een verliespost op de energiebalans die later door extra voedsel zoeken moet worden goedgeemaakt. In een volstrekt natuurlijke situatie zullen verstoringen ook af en toe optreden, onder andere door predatoren. Dit zal in het algemeen geen nadelige gevolgen hebben voor populaties. Extra verstoringen kunnen de energiebalans van de vogels echter negatief laten doorslaan. Dit zal eerder het geval zijn in de ruitijd of in de tijd dat de vogels reservevet moeten opbouwen.

De aanwezigheid van een verstoringbron op de platen waarop door vogels voedsel wordt gezocht, heeft tot gevolg dat uit een zone rond de verstoringbron de vogels wegvlugten. De oppervlakte van deze zone hangt af van de mate van verstoring en van de vluchtafstand, die van soort tot soort verschillend is. De kritieke afstand varieert van 300 meter tot 500 meter bij de schuwere soorten. Zolang de verstoring aanhoudt is het daar aanwezige voedsel niet voor de vogels beschikbaar. Dat zou nog geen groot nadeel behoeven te zijn, als elders in het niet verstoorte gebied voedsel in overvloed aanwezig zou zijn. Uit onderzoek echter is gebleken dat het voedselaanbod van de Waddenzee de beperkende factor is voor een aantal soorten vogels. Gedurende een deel van het jaar wordt namelijk al het bruikbare en bereikbare, dat wil zeggen in voor de soorten in voldoende dichtheden voorkomende, voedsel geconsumeerd.

Zolang de platen droogliggen is er van kwetsbaarheid voor verstoring sprake. De lengte van deze periode verschilt al naar gelang de hoogteligging en de hoogte van de waterstand. Zodra de platen weer onder water staan is er van verstoringgevoeligheid geen sprake meer. Naast verstoring door mensen die over de platen lopen (zowel individueel als groepsgewijs) en door boten als deze dicht langs de kant van geulen varen treedt ook verstoring op door laagvliegende vliegtuigen.

De voedselsituatie verschilt per seizoen. Vanaf mei/juni neemt het aanbod toe tot eind augustus en september. Daarna neemt het aanbod geleidelijk af tot aan het eind van de winter en het vroege voorjaar de laagste waarden worden bereikt.

De grootste aantallen vogels worden aangetroffen in de periode augustus tot april. In verband met het voedselaanbod doet de meest kritieke periode zich voor van februari tot en met april. In juni is er een relatief groot aanbod en een relatief klein aantal

vogels. Na juni treedt geleidelijk aan een vermindering op van het voedselaanbod per vogel door het sterk toenemende aantal trekvogels.

Hoewel het Waddengebied als geheel gekenmerkt wordt door een hoge voedselproductie, zijn niet alle platen even rijk aan bodemdieren. Afhankelijk van hoogteligging en bodemsamenstelling treden sterke variaties op in dichtheden en soortensamenstelling. In slibrijke gebieden vinden we vogelsoorten als Kluut en diverse ruitersoorten in relatief grote aantallen, terwijl op meer zandige platen bijvoorbeeld Rosse grutto, Kanoetstrandloper en Scholekster naar de voor hen geschikte voedselorganismen zoeken. De soorten concentreren zich dus in die gebieden die het meest geschikt voor hen zijn. Verstoring heeft daardoor in verhouding een veel groter effect dan zo op het eerste oog uit de omvang van de verstoring kan worden afgeleid.

Factoren die van invloed zijn op de voedselsituatie zijn bepaalde vormen van visserij (onder andere kokkelvisserij) en de toename van troebelings van het water door havenaanleg, zandwinning, speciestort en dergelijke. Troebelings kan leiden tot afname van de primaire productie (plantengroei) en is van nadelige invloed op de groei van kokkels en mossels.

3.4.3 ZEEHONDEN

De zeehonden in de Waddenzee behoren tot twee verschillende soorten: de Gewone Zeehond (*Phoca vitulina*) en de Grijs Zeehond (*Halichoerus grypus*).

De Gewone Zeehond is sinds mensenheugenis een karakteristieke en vaste bewoner van de Waddenzee. De jongen kunnen direct zwemmen en worden gedurende de uren van laagwater gezoogd op droogvallende wadplaten. Sinds het van kracht worden van de Natuurbeschermingswet aanwijzing van 1981 is het aantal dieren opgelopen van circa 500 tot meer dan 1000 exemplaren in 1987. De bescherming krachtens de Natuurbeschermingswet (waardoor de rust- en zooggebieden 's zomers kunnen worden afgesloten voor het publiek) heeft daarbij zeker een rol gespeeld. In dezelfde periode is de toename van de stand ook bevorderd door beëindiging van de jacht in Duitsland en de opvang en revalidatie van zieke dieren in opvangcentra. Een derde oorzaak van de aantalstoename was de immigratie van jonge zeehonden uit het Duitse deel van de Waddenzee. De geringe jongenproductie door belasting van het milieu met milieuvreemde stoffen is gebleven. Dat laatste is des te zorgwekkender, omdat de stand in 1988 zeer sterk terugliep door een virus-epidemie. Na de epidemie bleken er nog slechts ca. 500 zeehonden in leven. In 1993 is het aantal zeehonden toegenomen tot bijna 1100, mede als gevolg van immigratie uit de Duitse Waddenzee.

De zeehonden verblijven vrijwel het gehele jaar in het Waddengebied. In de winter concentreren ze zich op de diepere geulen, waar ook de vis waarvan ze leven naar toe is getrokken. Zeehonden komen op het land om jongen te werpen, ze te zogen en om

te rusten. Ze zoeken daarvoor bij voorkeur zandbanken op, gelegen vlak langs de diepere geulen, zodat ze in geval van verstoring gemakkelijk snel te water kunnen gaan. Het moederdier zoogt de jongen gedurende vier weken. Dit moet op het droge gebeuren. Verstoringen tijdens de zoogperiode welke aanvangt rond eind juni kunnen leiden tot onvoldoende groei van de jongen, met als gevolgen een minder goede conditie en dientengevolge een verhoogde vatbaarheid voor ziekten en parasieten en tenslotte een verhoogde sterftekans. Daarnaast kan het effect zijn, dat het jong en de moeder zo ver van elkaar verwijderd raken, dat ze elkaar niet meer kunnen vinden. Zo'n jong is dan ten dode opgeschreven, tenzij het wordt gevonden en door mensen grootgebracht.

De periode gedurende welke de Gewone zeehonden het meest gevoelig zijn voor verstoring loopt van 15 mei tot 31 augustus. Zoals hierboven aangegeven verlaagt verstoring de overlevingskans van jonge zeehonden. Bij oudere zeehonden heeft verstoring vooral effect op de ligplaatskeuze. De zeehonden liggen bij laag water op vaste plaatsen: zandbanken met een steile kant, direct gelegen aan een diepe geul. Verstoring kan veroorzaakt worden door mensen die te voet, per vaartuig of per vliegtuig de zeehondenligplaatsen te dicht naderen. Uit onderzoek is gebleken dat 1500 meter in de meeste gevallen een veilige afstand is. Ook niet-recreatieve activiteiten, zoals laagvliegende vliegtuigen en het zoeken naar mosselzaad en kokkelbanken, brengen verstoring teweeg.

De Grijze Zeehond is voor zijn voortplanting in het waddengebied afhankelijk van de stranden van de waddeneilanden, of eventueel van de randen van zandplaten die zo hoog liggen dat ze bij hoge vloed droog blijven. De jongen, die in december/januari geboren worden, gaan namelijk pas één of twee weken na hun geboorte voor het eerst te water. Waarschijnlijk werd de Grijze Zeehond in Nederland in het begin van onze jaartelling uitgeroeid door overbejaging. Sinds de tachtiger jaren heeft zich weer een groep Grijze Zeehonden in de kustzone van de Waddenzee gevestigd, afkomstig van Britse populaties. Aangezien er elk jaar jongen geboren worden mag verwacht worden dat de Grijze Zeehond zich hier bij voldoende bescherming zal kunnen handhaven. In tegenstelling tot de Gewone Zeehond heeft de Grijze Zeehond niet of nauwelijks geleden onder de virusepidemie van 1988. In 1993 is de populatie gegroeid tot meer dan 200 dieren.

3.5 KWELDERS EN ZANDPLATEN

Kwelders vormen de natuurlijke overgang van de Waddenzee naar de duingebieden op de eilanden en het vasteland. Binnen de staatsnatuurmonumenten Waddenzee I en II gaat het om kweldertjes langs de Noordhollandse kust (bij Den Oever, Balgzandschorren en Normerven), de Friese kwelders tussen de Holwerder pier en de Paesummer lannen, de Posthuiskwelder op Vlieland, de kwelder op de Hon (Ameland), de Oosterkwelder op Schiermonnikoog en de kwelders van Rottumerplaat en -oog.

3.5.1 VEGETATIE

De kwelders op de Waddeneilanden hebben een natuurlijke geomorfologie, met fraaie hoogtegradiënten, meanderende kwelderkreken en afwisseling in de mate van natuurlijke drainage. De bodem is er over het algemeen zandig, mede door de invloed van stuivend zand uit de nabijgelegen duingebieden. De binnen het staatsnatuurmonument gelegen eilandkwelders zijn vrijwel alle jonger dan 50 jaar; de oudere kwelders zijn in het verleden ingepolderd. Nieuwe kweldervorming is met name op Schiermonnikoog en Rottumerplaat bevorderd door de aanleg van stuifdijken.

De vegetatie van de eilandkwelders is, mede door de veelheid aan gradiënten, veelzijdig. Tegelijkertijd is de plantengroei specifiek door de invloed van het zoute water. Van zee naar duin gaand vallen verschillende vegetatiezones op: de Zeekraal- en Slijkgrasbegroeiing vlak bij het wad, de Kweldergras-zone iets hogerop, de Lamsoor-velden in de vlakke, niet te hoog liggende delen, de iets hoger gelegen gebieden met Rood zwenkgras, vervolgens de gebieden met Zeerus en de fraaie zones met Rode ogentroost in de buurt van de duinrand. In de uiterste uitlopers van de kwelders, die slechts zelden overstroomd worden met zout water, zijn ook moerasachtige gebieden te vinden met Riet, Watermunt en dergelijke.

De kwelders langs de vastelandskust hebben van nature een ander karakter dan die op de eilanden. De bodem is zwaarder en in plaats van de min of meer geleidelijke overgang naar hoger gelegen delen vormt de zeedijk een abrupte grens met het achterland. Alle binnen het staatsnatuurmonument gelegen vastelandskwelders zijn tot stand gekomen door menselijk ingrijpen in de kwelderbodem. De Noordhollandse kweldertjes zijn ontstaan door zand dat bij dijkverhogingen vrijkwam of kustmatig aangelegd als vogelbroedgebied. Het ontstaan van de Friese Kwelders is in het verleden bevorderd door begreppeling en door de uitvoering van rijkslandaanwinningswerken. Daardoor ontbreken de karakteristieke meanderende kweldergeulen en de verschillen in hoogteligging en drainage van de eilandkwelders. De natuurlijke vegetatiezones op de gradiënt van wad naar achterland zijn veelal goed te herkennen. Afhankelijk van de mate van beweiding en ontwatering ontwikkelen zich binnen deze zones vegetaties met Zeeaster, Zoutmelde of Strandkweek.

3.5.2 VOGELS

Door de veelzijdige vegetatie en de specifieke milieuomstandigheden hebben de kwelders een rijke en bijzondere fauna van ongewervelde dieren. Meer opvallend zijn de grote aantallen broedvogels en de functie van de kwelders als hoogwatervluchtplaats voor steltlopers en meeuwen.

Een aantal vogelsoorten broedt behalve in noordelijker streken ook op de kwelders in het Waddengebied, zoals Eidereenden, meeuwen, sterns en diverse steltlopersoorten. In sommige gevallen bevat de

Waddenzee een aanzienlijk deel van de noordwest-Europese broedpopulatie.

Als broedgebieden worden aangemerkt de gebieden waar kolonies van meeuwen en sterns voorkomen en de gebieden waar Tureluur, Kluut, Lepelaar en plevieren in grote dichtheid broeden. Voor deze soorten is het van groot belang dat jaarlijks voldoende jongen volwassen worden om de natuurlijke en door de mens veroorzaakte sterfte te compenseren. Het verstoren van broedende vogels kan leiden tot het verlaten van het nest, waardoor door afkoeling de legsels verloren gaan, jongen door zand ondergestoven raken of eieren en jongen onder verhoogde predatie van onder andere Zilvermeeuw hebben te lijden. De periode gedurende welke jongen en eieren aanwezig zijn is belangrijk, maar ook de periode daarvoor, waarin territorium- en kolonievorming plaats vinden. Verstoring van sterns tijdens de kolonievorming kan leiden tot het niet vestigen van de kolonie. Daarnaast speelt de aanwezigheid van voldoende niet-verontreinigd voedsel een grote rol. De broedtijd loopt van 15 april tot 31 juli en in bepaalde jaren tot 15 augustus. Deze verlenging van de broedperiode houdt verband met de soms optredende extreem hoge waterstanden, die laat in het broedseizoen broedsels vernietigd hebben, zodat nog een tweede legsel wordt gevormd. De functie van broedgebied is kwetsbaar voor menselijke activiteiten binnen deze gebieden, maar ook voor beweiding. De belangrijkste broedgebieden worden reeds beschermd in het kader van de aanwijzing "Waddenzee I".

De kwelders zijn daarnaast van belang als hoogwatervluchtplaats. Met het ritme van het getij kunnen vogels tweemaal daags een aantal uren fourageren op de droogvallende platen. In de gedwongen rustperiode van twee uur vóór hoogwater tot twee à drie uur na hoogwater concentreren de vogels zich op de hoogwatervluchtplaatsen. De rustende groepen Scholeksters, Rosse grutto's, Kanoet- en Bonte strandlopers kunnen op vele plaatsen in het Waddengebied soms wel tienduizend of meer individuen omvatten. Vaak zijn de hoogwatervluchtplaatsen tevens ruigebied. Dit geldt in het bijzonder in de zomerperiode voor een groot aantal steltlopers. Als hoogwatervluchtplaats verkiezen vogels open plaatsen waar verstoringsbronnen van verre kunnen worden gezien. Uitgestrekte hoogwatervluchtplaatsen worden aangetroffen op kwelderranden, maar ook op bepaalde strandvlaktes. Bij de keuze van hoogwatervluchtplaatsen treedt snel gewoontevorming op. Gebleken is dat individuen jaar na jaar op dezelfde plaatsen terug komen. De hoogwatervluchtplaatsen zijn net als de broedgebieden waar ze voor een deel mee samenvallen, kwetsbaar voor verstoring door de mens. Dit kan veroorzaakt worden door betreding van het gebied of door overvliegende vliegtuigen. Regelmatige verstoring van deze functie heeft meestal tot gevolg dat andere hoogwatervluchtplaatsen worden opgezocht.

3.5.3 ZANDPLATEN EN JONGE DUINFORMATIES

Met name op de oostkant van Ameland, de oostzijde van Schiermonnikoog en de eilanden Rottumeroog en -plaat bevinden zich gebieden die hetzij vrijwel onbegroeid zijn, hetzij bestaan uit

jonge duinformaties. Deze gebieden vormen de overgangen van wad naar duin en van duin en wad naar strand. Het uiterst dynamische biotoop van de jonge duinformaties wordt voor wat betreft de vegetatie gedomineerd door slechts enkele plantesoorten, als Biestarwegras, Helm, Strandhaver en (op aanspoelranden) Zeeraket. Deze gebieden vormen de broedbiotoop van Visdief, Noordse stern en (bij aanwezigheid van schelpenbanken) Dwergstern. Door hun specifieke biotoop en zeldzaamheid zijn deze gebieden van groot belang als onderdeel van het staatsnatuurmonument.

3.6 NATUURSCHOON

Het waddegebied wordt ervaren als een gebied van bijzondere landschappelijke schoonheid. Het weidse karakter, het vrije spel der elementen, de voortdurende wijziging van de grenzen van land en water en de grote vormenrijkdom bieden de mogelijkheid tot het opdoen van wisselende en boeiende ervaringen en zijn wezenlijke kenmerken van het gebied. Essentieel is dat de invloed van de menselijke activiteiten op het landschap in het niet zinkt bij het stempel dat de natuurlijke elementen op de Waddenzee drukken. Het landschap kenmerkt zich door zijn vrijwel ongeschonden en open karakter. Van wezenlijk belang is voorts de in het gebied heersende rust. Een gebied van een dergelijke omvang, waarin de mens zijn verbondenheid met natuur en landschap ten volle kan ervaren, is uniek in Nederland.

4. RECHTSGEVOLGEN VAN DE AANWIJZING

In dit hoofdstuk worden de rechtsgevolgen van de aanwijzing beschreven. Daarbij wordt allereerst ingegaan op de koppeling met de pkb (4.1). Vervolgens wordt besproken de vergunningplicht "sui generis" voor het verrichten van schadelijke handelingen (4.2) en de ontheffingplicht ex artikel 16 voor bezoekers (4.3). Voorts wordt ingegaan op het afsluiten van gebieden (4.4) en tenslotte op de relatie met de Wet Geluidhinder en de Gemeentelijke Verordening Waddenzeegebied (4.5).

In hoofdstuk 5 wordt vervolgens nader ingegaan op de gevolgen van de aanwijzing voor een aantal vormen van gebruik en beheer.

4.1 KOPPELING MET DE PKB

In het kader van de herziene pkb wordt voorzien in een formele koppeling van het vergunningen- en ontheffingenbeleid op grond van de Natuurbeschermingswet aan het pkb-beleid. Op deze wijze wordt een adequaat kader geschapen voor de toetsing via de procedures van de Natuurbeschermingswet van (mogelijk) schadelijke activiteiten aan de hoofddoelstelling van de pkb.

Hoofddoelstelling van de herziene pkb is de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied. Meer concreet richt het beleid zich op de duurzame bescherming en een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van:

- de waterbewegingen en de hiermee gepaard gaande geomorfologische en bodemkundige processen;
- de kwaliteit van water, bodem en lucht;
- de (bodem)fauna en (bodem)flora onder meer omvattende de foerageer-, broed- en rustgebieden van vogels, de werp-, rust- en zooggebieden van zeezoogdieren, met name zeehonden, de kinderkamerfunctie van Noordzeevis en de flora en fauna van de buitendijkse gebieden (waaronder kwelders) en de daaraan grenzende duinen;
- de landschappelijke kwaliteiten, met name de verscheidenheid en het specifieke karakter van het open landschap;
- de belevingswaarde van natuur en landschap.

Menselijke activiteiten met een economische en/of recreatieve betekenis zijn in de Waddenzee mogelijk, mits voldoende afgewogen in het licht van de hoofddoelstelling. Voorgenomen activiteiten in de Waddenzee moeten daarom aan de bovengenoemde doelstelling en beleidslijnen worden getoetst en hiertegen worden afgewogen. Daartoe is in de pkb een afwegingskader opgebouwd, dat uiteraard ook voor procedures in het kader van de Natuurbeschermingswet geldt. Indien een nadere afweging nodig is bij nieuwe activiteiten en bij uitbreiding of wijziging van bestaande activiteiten, dan wordt het volledige afwegingskader gehanteerd.

Het afwegingskader omvat de volgende onderdelen:

- * Ten aanzien van de wijze van besluitvorming geldt dat bij de afweging gebruik dient te worden gemaakt van de best beschikbare informatie omtrent de te verwachten gevolgen van een activiteit op

de diverse beleidsterreinen, met name de gevolgen voor het natuurlijk milieu van de Waddenzee. Er dient rekening gehouden te worden met het cumulatief effect van activiteiten.

- * Ten aanzien van de richting van de besluitvorming geldt dat bij de afweging de maatschappelijke noodzaak dient te worden aangetoond, dat activiteiten in de Waddenzee moeten plaatsvinden. Dit omvat twee aspecten:

- het maatschappelijk belang dat een activiteit vertegenwoordigt
- de lokatiegebondenheid van een activiteit.

Activiteiten die evengoed of beter buiten de Waddenzee kunnen worden uitgevoerd, worden vermeden (het translocatiebeginsel). Naarmate het maatschappelijk belang groter is, zal er eerder aanleiding zijn om een daaraan inherente beïnvloeding van de natuurlijke waarden, binnen randvoorwaarden, toe te staan.

- * Wanneer op basis van de best beschikbare informatie bij de afweging sprake blijkt te zijn van duidelijke twijfel over het achterwege blijven van mogelijk belangrijk negatieve gevolgen voor het ecosysteem, dan zal het voordeel van de twijfel in de richting van het behoud van de Waddenzee gaan (het voorzorgprincipe), hetgeen betekent dat de hoofddoelstelling bepalend is.

Wanneer activiteiten op basis van bovenstaande afwegingscriteria toelaatbaar worden geacht in de Waddenzee is het volgende van toepassing:

- * Bij het gebruik van de Waddenzee worden tenminste de best uitvoerbare technieken toegepast ter voorkoming en/of beperking van negatieve milieu-effecten. Als middel tot het verminderen of voorkomen van negatieve milieu-effecten wordt bij een aantal activiteiten zoning toegepast.
- * In de afweging om tijdelijke of blijvende aantastingen van de natuurwaarden van de Waddenzee te aanvaarden, dient uitdrukkelijk betrokken te worden of schade kan worden gecompenseerd passend binnen de hoofddoelstelling (compensatiebeginsel).

Het pkb-beleid is nader geconcretiseerd in een beheersvisie en beheersplannen. Op basis van de pkb uit 1980 is in 1985 de Algemene Beheersvisie vastgesteld, die weer nader is uitgewerkt in twaalf rijksbeheersplannen (sectorlijn) en in streek- en bestemmingsplannen (facetlijn). De volgende beheersplannen zijn uitgebracht (in enkele gevallen betreft het concepten):

- Natuur (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij)
- Visserij (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij)
- Recreatie (ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij)
- Kustbescherming (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Buitendijkse gronden (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Bestrijding door verontreiniging door olie (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Ontgrondingen (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Water (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Scheepvaart (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Kabels en buisleidingen (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Burgerluchtvaart (ministerie van Verkeer en Waterstaat)
- Militaire activiteiten (ministerie van Defensie)

De planstructuur voor het Waddengebied zal worden vereenvoudigd door

het zoveel mogelijk bundelen van beheersplannen en het opstellen van en maatregelenprogramma. Bij de toetsing van handelingen in het kader van de Natuurbeschermingswet blijft het beleid zoals dat is uitgewerkt in de Algemene Beheersvisie en de verschillende beheersplannen richtinggevend, voor zover dat niet in strijd is met de herziene pkb en totdat één of meerdere nieuwe beheersplannen zijn vastgesteld.

4.2 VERGUNNINGPLICHT

Volgens artikel 21, derde lid, van de Natuurbeschermingswet is het beheer van een staatsnatuurmonument gericht op behoud of herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor het uitvoeren van schadelijke handelingen in een staatsnatuurmonument is een vergunning of ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist.

De Natuurbeschermingswet kent geen kant en klaar stelsel van concrete verboden en verplichtingen. Handelingen in een natuurmonument zullen steeds beoordeeld moeten worden op hun schadelijkheid voor het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied. Voor het verrichten van handelingen die als schadelijk kunnen worden aangemerkt is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij nodig. Het spreekt vanzelf dat de vergunningplicht geen inbreuk maakt op lopende Natuurbeschermingswet-vergunningen voor "Waddenzee I". Voor wat betreft de ontheffingplicht zij verwezen naar 4.3.

De Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (voor adres zie hoofdstuk 6) zal in een concreet geval uitsluitel kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is vergunning (of ontheffing) aan te vragen. Bij toetsing geldt het in 4.1. neergelegde afwegingskader als uitgangspunt.

Voor (het verrichten van) de hieronder volgende activiteiten is in principe een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet vereist. In een aantal gevallen hangt de vergunningplicht af van de intensiteit waarmee of de wijze waarop een bepaalde handeling wordt verricht. Daarom wordt in hoofdstuk 5 voor een aantal specifieke gevallen van gebruik van het natuurmonument nadere informatie gegeven over het al dan niet vergunningplichtig zijn en het in dat verband te voeren beleid. Informatie over de te volgen procedure voor het aanvragen van vergunningen is te vinden in hoofdstuk 7.

De volgende activiteiten zijn vergunningplichtig (het betreft een niet-limitatieve opsomming):

- plaatsen of oprichten van gebouwen, bouwwerken of inrichtingen;
- aanleggen c.q. wijzigen van dijken en kaden, indijken van gronden en aanbrengen van landaanwinningswerken;
- aanleggen, verleggen, verruimen, graven, verdiepen, verondiepen of verleggen van vaarwateren en -geulen, greppels, sloten e.d.;

- wijzigen of intensiveren van het bodemgebruik, waaronder agrarisch gebruik en gebruik voor militaire oefeningen;
- in beweiding nemen van gronden;
- gebruik van meststoffen, bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen e.d.;
- storten, bergen, opslaan, deponeren, lozen, verbranden van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijke gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen, produkten en materialen (w.o. baggerspecie)
- lozen en uitspoelen van huishoudelijk, landbouwkundig en industrieel afvalwater met uitzondering van boezemwater;
- verstoren van het bodemprofiel (verlagen, verhogen, egaliseren, ontginnen, graven, ploegen, frezen e.d.);
- opsporing (seismisch onderzoek) en winning (exploratie en exploitatie) van (diepe) delfstoffen en het toevoegen van stoffen aan de ondergrond in het kader van diepe delfstofwinning;
- ontgrondingen en zand-, klei- en schelpenwinning;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen (bijvoorbeeld buis-, melk-, nutsleidingen), kabels, constructies, installaties of apparatuur;
- aanleggen, inrichten, wijzigen en uitbreiden van havens, luchtvaart- en bedrijfsterreinen, waaronder begrepen militaire havens en terreinen en jachthavens;
- intensiveren van het gebruik van luchtvaartterreinen en het instellen van nieuwe militaire laagvliegroutes;
- aanbrengen of inrichten van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van recreatie en buitensport (w.o. vis- en aanlegsteigers en accomodaties voor sportvliegen);
- uitoefenen van schelpdiercultures, waaronder aanleggen, inrichten en verplaatsen van mosselpercelen en hangcultures;
- uitoefenen van de jacht.

4.3. ONTHEFFINGPLICHT

Volgens artikel 16, eerste lid, juncto artikel 21 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een staatsnatuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen.

Dit artikel is met name gericht op de bezoekers (waartoe gerekend worden recreanten, recreatievaarders, sporters, pierenstekers, sport- en beroepsvissers, onderzoekers en dergelijke) van het staatsnatuurmonument. Artikel 16 geldt niet voor personen, voorzover zij handelingen verrichten, die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst welke de eigenaar of gebruiker met hen heeft aangegaan vóór de aanwijzing als staatsnatuurmonument, alsmede voor zover zij handelingen verrichten waarvoor door of namens de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij ontheffing is verleend. Informatie over de te volgen procedure voor het aanvragen van ontheffingen is te vinden in hoofdstuk 6.

Op grond van artikel 16 kunnen activiteiten die schade of verstoring

kunnen veroorzaken worden tegengegaan.

Voor (het verrichten van) de hieronder volgende activiteiten is in principe een ontheffing ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet vereist. In een aantal gevallen hangt de ontheffingplicht af van de intensiteit waarmee of de wijze waarop een bepaalde handeling wordt verricht. Daarom wordt in hoofdstuk 5 voor een aantal specifieke gevallen van gebruik van het natuurmonument nadere informatie gegeven over het al dan niet ontheffingplichtig zijn en het in dat verband te voeren beleid. Informatie over de te volgen procedure voor het aanvragen van ontheffingen is te vinden in hoofdstuk 7.

De volgende activiteiten zijn ontheffingplichtig (het betreft een niet-limitatieve opsomming):

- betreden en/of bevaren van gebieden die op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht niet toegankelijk zijn (zie 4.3);
- wadlopen;
- betreden van het natuurmonument met niet-aangelijnde huisdieren;
- handmatig en/of mechanisch (machinaal) winnen, rapen, steken, vangen, doden of vervoeren van wadpieren, zagers, mossels, kokkels en andere bodemdieren of het doen van pogingen daartoe;
- uitsteken, plukken, afsnijden of vervoeren van (delen van) planten, bloemen of takken;
- gebruik van draagvleugelboten, luchtkussenvaartuigen, waterscooters, jetski's en soortgelijke vaartuigen en terreinvoertuigen, alsmede het waterskiën en doen waterskiën;
- sneller dan 20 kilometer per uur varen;
- beoefenen van buitensporten (bij voorbeeld crossen, vliegeren (inclusief "vliegervissen"), zeilvliegen, modelbouwsport);
- het gebruik van de luchtkolom boven het natuurmonument voor sportvliegen, reclamevluchten, luchtballonnen, ULV's e.d.;
- verrichten van wetenschappelijk onderzoek (seismisch onderzoek zie 4.1);
- beoefenen van de sport- en beroepsvisserij.

Voor wat betreft het verbod op het verontrusten (oftewel verstoren) van dieren wordt het volgende opgemerkt.

In het natuurmonument dient men zich zodanig te gedragen dat de aanwezige dieren hun normale bezigheden daarvoor niet behoeven te onderbreken. Indien vogelconcentraties en /of rustende zeehonden aanwezig zijn dient men de vaar- of looproute zodanig te kiezen dat de vogels hun normale bezigheden kunnen en durven voortzetten, en dat de zeehonden niet verstoord worden. Van verstoring van vogelconcentraties en rustende zeehonden is sprake wanneer een duidelijke beïnvloeding van het gedrag plaatsvindt als gevolg van een menselijke activiteit. Bij groepen vogels is dit het geval wanneer deze (als groep geheel of ten dele) weglopen en/of wegvliegen en bij rustende zeehonden als van een groep één of meerdere dieren zich in de richting van het water begeven. Dergelijke gedragsbeïnvloedingen worden aangemerkt als overtredingen van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet.

Bij betreding (wandelen) betreft het vooral rustende, fouragerende en broedende vogels en zeehonden op de banken. Bij recreatievaart

buiten de betonde vaarwateren en bebakende geulen gaat het in de eerste plaats om duikeenden en andere zwemmende vogels, en eventueel om zeehonden op de banken. De afstand waarop verstoring zich voordoet is uiteraard afhankelijk van de aard en de intensiteit van de verstoringsbron. Voor zowel recreatievaart als betreding betekent het bovenstaande in het algemeen, dat men bij wijze van vuistregel groepen vogels niet dichterbij dient te benaderen dan 500 meter en zeehonden niet dichterbij dan 1500 meter. Dit zijn "veilige" afstanden. De verstoringsafstanden zijn onderwerp van thans lopend onderzoek. Door middel van voorlichting zal aan de resultaten van dit onderzoek aandacht worden besteed.

Ook bij recreatievaart binnen de betonde vaarwateren en bebakende geulen, derhalve buiten het natuurmonument, kan verstoring van zeehonden plaatsvinden. Verstoring kan meestal worden voorkomen door normaal en rustig door te varen. Op den duur kan dan bij zeehonden gewenning optreden. Soms kan de verstoring echter niet voorkomen worden en te sterke vormen aannemen. In zulke gevallen kunnen maatregelen worden getroffen, bij voorbeeld in de vorm van doorvaartbeperkingen.

Zeehonden, die niet aan het voortplantingsproces deelnemen, zoals jonge en zwervende exemplaren, kunnen overigens heel nieuwsgierig zijn en achter boten aanzwemmen. Het spreekt vanzelf dat in zulke gevallen geen sprake is van verstoring.

4.4 AFSLUITEN VAN GEBIEDEN

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden op een water, dat deel uitmaakt van een staatsnatuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel wordt eventueel toegepast in combinatie met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht, dat betrekking heeft op een toegangsverbod op grond.

"Wateren" zijn in de Waddenzee alle gebieden die gelegen zijn beneden de gemiddelde hoogwaterlijn. De titel voor het "gerechtigd zijn" is bij staatsnatuurmonumenten gelegen in een privaatrechtelijke betredingsvergunning, afgegeven door of namens de Dienst der Domeinen, gekoppeld aan een publiekrechtelijke vergunning of ontheffing op basis van de Natuurbeschermingswet, voor een bepaalde activiteit in een onder de werking van artikel 17 gebracht gebied.

Op grond van artikel 17 (eventueel in combinatie met artikel 461) is het mogelijk dat (delen van) wateren (dan wel land), al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, worden afgesloten ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwetenschappelijke betekenis of het natuurschoon van het natuurmonument.

De gesloten gebieden worden voor zover mogelijk in het veld aangeduid door middel van bebording, betonning en/of bebakening en voorts in ieder geval aangegeven op de door de Chef der Hydrografie van het Ministerie van Defensie uitgegeven Hydrografische Kaart van

de Waddenzee. Deze kaarten worden voor wat betreft de betonning en bebakening jaarlijks herzien en bijgewerkt en geven dus een actueel beeld van de situatie. De op deze kaart aangeduide gegevens met betrekking tot de Natuurbeschermingswet, waaronder de gesloten gebieden, worden voor alle bezoekers van het natuurmonument bekend verondersteld.

4.4.1 ONDER WATER STAANDE GEBIEDEN

Zo nodig kunnen op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht geulen en watervlaktes worden afgesloten voor bezoekers door middel van speciale (gele) steek- of drijfbakens. Afsluiting voor bezoekers kan in bepaalde omstandigheden nodig zijn in gebieden met grote vogelconcentraties. Omdat tot op heden relatief weinig verstoring plaats vindt bij vogelconcentraties op het open water worden dergelijke afsluitingen op dit moment niet overwogen voor permanent onder water staande gebieden.

Indien in het belang van de natuur in de toekomst toch dergelijke afsluitingen nodig zijn, dan zal dat slechts geschieden gedurende de tijd van het jaar dat er vogelconcentraties aanwezig zijn en na overleg met betrokkenen.

4.4.2 DROOGVALLENDE GEBIEDEN

Droogvallende gebieden kunnen worden afgesloten door het plaatsen van verbodsborden krachtens artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht en/of artikel 17 van de Natuurbeschermingswet. Voor zover in het thans aangewezen deel van het staatsnatuurmonument zeehondenligplaatsen aanwezig zijn zullen deze worden afgesloten voor bezoekers. De afsluiting zal volgens dezelfde procedure plaatsvinden als het geval is voor de eerder aangewezen delen van de Waddenzee: na overleg met betrokkenen kunnen deze gebieden (zoals zeehondenligplaatsen) tijdelijk of permanent worden gesloten. De begrenzing van deze gebieden wordt, indien daartoe vanuit de natuurbelangen aanleiding is, jaarlijks bezien en aangepast in overleg met betrokkenen.

Mogelijk zal specifiek voor de Grijze zeehond instelling van één of meer afgesloten gebieden noodzakelijk zijn. Voor Grijze zeehonden is een permanent beschermde ligplaats van groot belang, omdat ze in tegenstelling tot Gewone zeehonden zeer beperkt zijn in de keuze van de plaats waar jongen gezoogd kunnen worden. Een dergelijke plek moet namelijk ten eerste dicht bij de Noordzee liggen en ten tweede moet hij zo hoog liggen dat hij bij hoge vloed droog blijft. Door een jaar-rond bescherming van een geschikte ligplaats kan worden bereikt dat de jongen daar ook inderdaad geboren zullen worden.

4.5 RELATIE MET ANDERE INSTRUMENTEN

Naast de Natuurbeschermingswet en de pkb is een groot aantal wetten, verordeningen, regelingen en beleidsplannen van toepassing op de Waddenzee. Een compleet overzicht valt buiten het kader van deze toelichting, maar enige aandacht is op zijn plaats.

Ten opzichte van andere wettelijke regelingen geldt het principe van meersporigheid. Daarbij is het regime van de Natuurbeschermingswet imperatief, dat wil zeggen dat voor alle activiteiten die schadelijk (kunnen) zijn voor natuurwaarden of die ontsierend zijn, het vergunning- of ontheffingvereiste geldt, ongeacht of de betreffende activiteit al in andere kaders is getoetst.

De reeds in 4.1. besproken pkb-beheersplannen vervullen een intermediaire functie als bindende schakel tussen de verschillende reguleringssporen, Voorts vervullen zij een functie als toetsingskader bij de vergunningverlening, waardoor procedures eenvoudiger en sneller kunnen verlopen.

Bestaande coördinatieregelingen (zoals in het kader van de Wet Milieubeheer) en coördinatie-afspraken (zoals de Intentieverklaring CCW) kunnen voor een groot deel een adequate afstemming en coördinatie garanderen. Waar nodig kunnen, bijvoorbeeld in het kader van het Regionaal CCW, nadere afspraken worden gemaakt over verdergaande afstemming.

4.5.1 WET GELUIDHINDER

Ingevolge de Wet Geluidhinder worden onder meer staatsnatuurmonumenten en wetlands aangewezen als verplicht stiltegebied. Uit hoofde van de status van wetland is de Waddenzee reeds grotendeels aangewezen als verplicht stiltegebied. Voor zover het wetland daarvoor niet in aanmerking komt, zijn delen van de waddenzee op de uitzonderingenlijst geplaatst. De aanwijzing van "Waddenzee II" brengt in de situatie van stiltegebieden en gebieden op de uitzonderingenlijst geen wijziging. In de provinciale verordeningen stiltegebied Waddenzee is bepaald welke activiteiten wel of niet zijn toegestaan.

4.5.2 GEMEENTELIJKE VERORDENING WADDENZEEGEBIED

De Gemeentelijke Verordening Waddenzeegebied is, op het grondgebied van enkele gemeenten na, op de gehele Waddenzee van toepassing. De verordening heeft binnen het staatsnatuurmonument een aanvullende werking ten opzichte van de Natuurbeschermingswet. Buiten de natuurmonumenten heeft de verordening een zelfstandige status en wordt beoogd een beschermingsniveau te bereiken dat overeenkomt met de toepassing van de Natuurbeschermingswet.

5. GEBRUIK EN BEHEER

Zoals opgemerkt is volgens artikel 21, derde lid, van de Natuurbeschermingswet het beheer van een staatsnatuurmonument gericht op het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis.

In aanvulling op de rechtsgevolgen van de aanwijzing, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk, wordt hieronder aangegeven op welke wijze de diverse vormen van gebruik en beheer van de Waddenzee in overeenstemming kunnen worden gebracht met deze bepaling.

Zoals hiervoor reeds vermeld is bij de toetsing van handelingen op grond van de Natuurbeschermingswet het beleid zoals dat is vastgelegd in de pkb, de Algemene Beheersvisie en de verschillende beheersplannen richtinggevend.

5.1 NATUURBEHEER EN -ONTWIKKELING

Het beheersplan Natuur Waddenzee (1989) schetst een samenhangend beeld van het natuurbeheer in de Waddenzee op basis van onder meer de pkb.

Het natuurbeheer is gericht op een natuurlijke ontwikkeling van de Waddenzee, waarbij de menselijke invloed hierop zo gering mogelijk dient te zijn, zodat alle structuren, soorten planten en dieren die van nature in de Waddenzee thuishoren zich daar kunnen handhaven, ontwikkelen of herstellen. Het in stand houden van natuurlijke processen betekent dat in de meeste spontaan optredende hydrologische en geomorfologische processen niet ingegrepen dient te worden. Ten eerste behoren zij als zodanig tot hetgeen beschermd moet worden, ten tweede garanderen juist deze processen het blijvend functioneren van de verschillende levensgemeenschappen. Daarbij dient bedacht te worden dat "instandhouding" niet betekent dat er een stabiele verdeling tussen geulen en platen dient te zijn. Integendeel: juist het dynamische karakter van het ecosysteem garandeert de levensvoorwaarden voor speciaal daaraan aangepaste organismen. Daardoor kunnen wadplaten, geulen en watervlaktes het in principe zonder ingrepen ten behoeve van het natuurbehoud stellen. Voor de beheerders betekent dit dat hun aandacht vooral uit moet gaan naar de instandhouding van een goede waterkwaliteit, het voorkómen van ingrepen in de natuurlijke processen en het voorkómen van verstoring.

Vandaar dat in het monitoringprogramma voor de Waddenzee behalve aan het volgen van de lopende ontwikkelingen in het ecosysteem ook aan de mogelijke bedreigingen van dat ecosysteem veel aandacht zal worden besteed.

Niet in alle situaties wordt een natuurlijke ontwikkeling nagestreefd. Het kwelderareaal wordt met het oog op de specifieke waarden gehandhaafd. Daartoe worden onder meer de stuifdijken op de eilanden in stand gehouden. Om een zo natuurlijk mogelijke overgang naar de meer dynamische gebieden te verkrijgen, zal het stuifdijkonderhoud in de overgangsgebieden extensief zijn.

Kwelderwerken langs de vastelandskust worden op zo natuurlijk mogelijke wijze voortgezet. In bepaalde situaties is het selectief en zorgvuldig ingrijpen in het ecosysteem ten gunste van natuurontwikkeling mogelijk (bijvoorbeeld ontpoldering ten behoeve van uitbreiding van het kwelderareaal).

5.2 SCHEEPVAART EN VERVOER

Tot de scheepvaart wordt hier zowel de beroepsmatige als de recreatieve scheepvaart gerekend. Voor wat betreft de recreatieve scheepvaart zij voorts verwezen naar hetgeen in 5.3 is bepaald.

5.2.1 SCHEEPVAART IN HET NATUURMONUMENT

De scheepvaart dient zoveel als mogelijk gebruik te maken van de betonde vaarwateren en/of bebakende geulen. Niettemin blijft scheepvaart in het natuurmonument toegestaan overal waar voldoende water staat voor zover delen van de Waddenzee niet afgesloten zijn krachtens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht (zie 4.4). De scheepvaart dient zich te houden aan de algemene gedragsregels op het wad, zoals beschreven in 4.3.

Draagvleugelboten, luchtkussenvaartuigen, waterscooters, jetski's en soortgelijke vaartuigen zijn door hun grote actieradius, bereikbaarheid van platen en watervlaktes en in veel gevallen ook door hun geluidsproductie potentieel zeer grote verstoringsbronnen. Draagvleugelboten en luchtkussenvaartuigen kunnen zelfs op plaatsen komen waar men vanouds slechts te voet kon komen. Met waterscooters, jetski's en dergelijke vaartuigen wordt vaak snel gevaren, waardoor een grote kans bestaat op verstoring van zeehonden en vogels. Dat laatste geldt ook voor het waterskiën. Daarom geldt in het natuurmonument, gezien de (potentiële) schadelijkheid voor de natuurwetenschappelijke betekenis, een absoluut verbod op het gebruik van draagvleugelboten, luchtkussenvaartuigen, waterscooters, jetski's en soortgelijke vaartuigen, alsmede voor het waterskiën. Voor deze vormen van gebruik zal ook geen vergunning of ontheffing worden verleend.

Ook andere snelle motorboten, zoals speed- en rubberboten, kunnen verstorend zijn door hun grote snelheid en geluidsproductie. Vandaar dat het harder varen dan 20 km per uur met snelle motorboten (conform het Binnenvaartpolitiereglement) in het gehele natuurmonument niet is toegestaan. Deze snelheidsbeperking geldt niet voor patrouille-, opsporings- en reddingsvaartuigen van de overheden en de reddingmaatschappij wanneer deze in functie zijn. Overigens geldt in het kader van de Gemeentelijke Verordening Waddenzeegebied voor alle motorschepen een verbod op het sneller varen dan 15 km/uur buiten de betonde vaargeulen.

Conform het beleid zoals dat is vastgesteld tijdens de Zesde Waddenzeeconferentie (Esbjerg, 1991) blijft het toegestaan in de nabijheid van de doorgaande vaargeulen droog te vallen. Daarbij

dient "in de nabijheid" als volgt te worden geïnterpreteerd: Bij het droogvallen dient men een positie te kiezen, zodanig dat men tijdens laagwater niet verder dan 200 meter van de bebakening of betonning langs een vaarwater ligt. Deze zone is met opzet zo breed genomen, omdat daardoor in principe elke schipper in staat wordt geacht vóór het droogvallen een zodanige positie te kiezen dat hij altijd op minder dan 200 meter van het vaarwater blijft.

Voor wat betreft het gebruik van plankzeilen en zeekanoën wordt verwezen naar 5.3.3.

5.2.2 SCHEEPVAART BUITEN HET NATUURMONUMENT

De betonde vaarwateren en/of bebakende geulen, zoals aangegeven op de Hydrografische Kaart, vallen buiten de aanwijzing. Het scheepvaartverkeer wordt hier in principe geregeld door middel van andere instrumenten dan de Natuurbeschermingswet, bijvoorbeeld via het Binnenvaartpolitiereglement. Nieuwe ontwikkelingen met eventueel schadelijke gevolgen voor het staatsnatuurmonument zullen evenwel in het kader van de Natuurbeschermingswet worden getoetst aan hun effecten op het staatsnatuurmonument.

Bij vaarroutes door kwetsbare gebieden kunnen (bijvoorbeeld vanwege mogelijke verstoring van vogels en rustende zeehonden) beperkingen met betrekking tot de doorvaarttijd ingesteld worden.

Voor zover het gaat om keuzes tussen wel of niet handhaven van betonning of bebakening in scheepvaartroutes wordt uitgegaan van het beleid zoals dat is vastgelegd in het beheersplan Scheepvaart. Daarin is ondermeer vastgelegd dat over elk wantij een oost-west (en in het geval van Texel: noord-zuid) verbinding gemarkeerd dient te zijn. Binnenkort zal het Vaarwegenplan Waddenzee verschijnen waarin de functie van elke scheepvaartroute wordt aangegeven. Afhankelijk van hun karakter kunnen voor de vaarwateren en -routes verschillende snelheidsregimes van kracht worden.

5.2.3 OVERIG VERVOER

Het parkeren van booreilanden is in het staatsnatuurmonument in verband met de aantasting van natuurschoon niet toegestaan.

Het gebruik van terreinvoertuigen kan grote verstoring op de wadplaten tot gevolg hebben. Daarom zal in principe geen vergunning of ontheffing worden verleend voor het gebruik van terreinvoertuigen in het staatsnatuurmonument.

5.3 RECREATIE

Het Waddengebied vervult een maatschappelijke betekenis in de menselijke behoefte aan ruimte, rust en landschappelijk schoon. Watersport op de Waddenzee is en blijft mogelijk binnen het gegeven van een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied.

Door middel van beheerbeleid en zonering wordt voor inpassing van de recreatie in het natuurgebied zorggedragen. In de herziene pkb is

daartoe een kaart met globaal afgewogen recreatieve zonering opgenomen. In het zoneringssysteem, gebaseerd op het Beheersplan Recreatie, is de Waddenzee in drie zones ingedeeld. In de geulen en watervlaktes vindt recreatief medegebruik plaats. Op de meeste wadplaten vindt beperkt recreatief medegebruik plaats. In de (krachtens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht) afgesloten gebieden vindt géén recreatief medegebruik plaats.

De zonering zal door de provincies nader worden uitgewerkt. Door de gezamenlijke overheden zal een beleid gevoerd dienen te worden dat gericht is op adequate handhaving van de ingestelde zonering en het gevoerde beheersbeleid. Naar de effecten van waterrecreatie op de natuur wordt thans onderzoek gedaan. De resultaten van het onderzoek zullen worden betrokken bij het nader vormgeven van het recreatiebeleid voor de Waddenzee.

In algemene zin geldt dat het gedrag van de bezoekers van het wadgebied niet méér aan banden zal worden gelegd dan noodzakelijk is voor de bescherming van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van de Waddenzee. Als uitgangspunt geldt dat de recreatie niet mag leiden tot schade aan de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van de Waddenzee. In een groot gebied als de Waddenzee kunnen recreatie en natuurbescherming op veel plaatsen samengaan.

Teneinde de bescherming van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon te waarborgen zal een aantal voorschriften in acht moeten worden genomen. Recreanten dienen zich te houden aan de algemene rechtsgevolgen van de aanwijzing (zie met name 4.3 en 4.4). Voor wat betreft het varen geldt het gestelde in 5.2.1. Specifiek voor verschillende vormen van recreatie geldt voorts het onder 5.3.1 tot en met 5.3.4 gestelde.

5.3.1 HET ZICH BEVINDEN IN HET NATUURMONUMENT

Het zich als bezoeker bevinden in het natuurmonument (bijvoorbeeld in de vorm van betreding van de wadplaten, zwemmen en dergelijke) is toegestaan, met dien verstande dat het verstoren van zeehonden en vogelconcentraties verboden is (zie 4.3) en dat het zich bevinden in gesloten gebieden niet is toegestaan (zie 4.4).

Het onaangelijnd meenemen van honden (en andere huisdieren) kan veel verstoring tot gevolg hebben en is daarom ontheffingplichtig op grond van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet.

Ook het gebruik van radio's en andere geluidsapparatuur hoort niet in het staatsnatuurmonument thuis. Dit heeft uiteraard geen betrekking op het gebruik van geluidsapparatuur de veiligheid betreffende en het gebruik van apparatuur op schepen, voor zover dit buiten het schip niet hoorbaar is.

5.3.2 WADLOPEN

In beginsel gelden voor wadlopers dezelfde regels als voor elke voetganger op het wad (zie 5.3.1).

Bij het georganiseerd wadlopen kan soms verstoring van (groepen) vogels niet worden voorkomen. In andere gevallen is een wadlooproute alleen bruikbaar wanneer een afgesloten gebied (ex artikel 17 van de Natuurbeschermingswet) wordt doorkruist. In het reeds eerder onder de Natuurbeschermingswet gebrachte deel van de Waddenzee is dat het geval bij de wadlooproute naar Rottumeroog, omdat de wadstrook ten zuiden van Rottumeroog in zijn geheel afgesloten is voor het publiek.

Voor het volgen van een route waarbij eventueel vogels of zeehonden verstoord kunnen worden en voor het betreden van gesloten gebied is daarom een ontheffing ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet nodig (zie 4.3). Gekoppeld aan een dergelijke ontheffing geldt een absoluut verbod op het meenemen van honden op het wad.

5.3.3 PLANKZEILEN EN ZEEKANOËN

Plankzeilen (surfen) en zeekanoën zijn milieuvriendelijke recreatievormen die zonder problemen in grote delen van de Waddenzee kunnen worden beoefend. Onder bepaalde omstandigheden kunnen deze recreatievormen echter een aanzienlijke verstoring teweeg brengen onder watervogels of zeehonden. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen bij het surfen in de wadplatengebieden wanneer Eidereenden daar tijdens hoogwater al duikend voedsel, zoals Mossels, Kokkels en kreeftachtigen, zoeken. Zeekanoërs kunnen bijvoorbeeld verstoring veroorzaken wanneer zij zich in prieltjes begeven. Plankzeilers en zeekanoërs dienen daarom goed acht te slaan op de aanwezigheid van vogelconcentraties en rustende zeehonden en te vermijden dat deze verstoord worden (zie ook 4.3). Voor plankzeilers en zeekanoërs geldt eveneens het gestelde in 5.2.1 ten aanzien van het droogvallen en het verbod op het bevaren van gesloten gebieden (4.4).

5.3.4 SPORTVISSERIJ

Op grond van het feit dat er geen grote veranderingen in de visstand worden verwacht door het vissen met de hengel is in het kader van de onderhavige aanwijzing voor de hengelsport geen ontheffing voor het vangen en/of doden van vissen op grond van de Natuurbeschermingswet nodig, mits de hengelsport (conform de Visserijwetgeving) met niet meer dan twee hengels per persoon wordt beoefend.

Voor wat betreft de niet-beroepsmatige visserij met staand want (hoekwant, fuiken e.d.) blijft het huidige beleid van kracht. Dat wil zeggen dat op grond van de Visserijwet het aantal fuiken per persoon tot 2 beperkt is, terwijl regels gesteld zijn aan de maximale afmetingen van hoekwant en staand want. Daardoor blijft de invloed van deze vistuigen op de visstand gering. Om verdrinking van zeehonden te voorkomen is het gebruik van een keerwant in fuiken verplicht.

Ook deze vormen van visserij worden in het kader van de Natuurbeschermingswet niet ontheffingplichtig geacht, een en ander met inachtnaam van het voorgaande.

Voor het overige dienen hengelsporters en overige niet-beroepsmatige vissers zich te houden aan de bepalingen in de paragrafen 4.3, 4.4, 5.2 en 5.3.1.

5.4 JACHT

Binnen het staatsnatuurmonument "Waddenzee II" wordt nergens gejaagd. Wel heeft de Staat het jachtrecht bij Wieringen verhuurd aan de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels; deze vereniging maakt van dit recht geen gebruik. Binnen "Waddenzee I" wordt thans nog op enkele plaatsen gejaagd.

Voor de Waddenzee geldt onder meer op basis van de Nota Jacht en Wildbeheer een "nee, tenzij"-beleid, hetgeen inhoudt dat jacht alleen kan plaatsvinden uit oogpunt van wildschadebestrijding en ten behoeve van natuurbehoudsdoelstellingen. Aangezien hieruit voor de Waddenzee geen noodzaak tot bejaging voortvloeit, en gegeven de inbreuk die jacht maakt op de natuurlijke aantalsregulerende processen en op de rust in het gebied, zal de jacht binnen "Waddenzee I" bij herziening van vergunningen worden afgebouwd.

5.5 BEROEPSVISSERIJ

De beroepsvisserij in de Waddenzee is als menselijke activiteit toegestaan binnen de randvoorwaarden van een duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied. Daarbij wordt gestreefd naar verweving van functies, waarbij voorwaarden kunnen worden gesteld aan de visserij ter beperking van ongewenste effecten. Waar verweving niet mogelijk is wordt zonering toegepast.

De beroepsvisserij kan aantasting van het bestand van beviste soorten en verstoring van vogels en zeehonden op de wadplaten tot gevolg hebben.

De visserij op kokkels, de mosselzaadvisserij en de visserij met bodemvistuigen met wekkerkettingen heeft schadelijke gevolgen voor de instandhouding en de ontwikkeling van waardevolle biotopen als oude mossel- en kokkelbanken en zeegrasvelden. Natuurlijke, rijkgestructureerde en soortenrijke mosselbanken ontbreken vrijwel geheel, doordat jonge, pas gevormde banken vanwege het mosselzaad worden bevist. De restanten zijn niet stabiel genoeg om oude mosselbanken te vormen. Zeegrasvelden zijn vrijwel geheel verdwenen uit de Waddenzee. Herstel is waarschijnlijk mede afhankelijk van de afwezigheid van bodemversturende activiteiten. Het areaal oude kokkelbanken is aanzienlijk afgenomen.

Voorts heeft de mosselzaad- en kokkelvisserij schadelijke gevolgen voor de voedselvoorziening van vogels (vooral Eidereenden en Scholeksters).

Mede in verband met het bovenstaande is aanpassing in het beroepsvisserijbeleid neergelegd in de Structuurnota Zee- en kustvisserij ("Vissen naar evenwicht"). Deze structuurnota is inmiddels behandeld in de Tweede Kamer. Uitgangspunt van het beleid is een verweving van de functies natuur en visserij waar dit

mogelijk is. Voor de verschillende vormen van visserij wordt beleid geformuleerd dat deze verweving van functies mogelijk moet maken. Waar deze verweving niet mogelijk is worden bij wijze van nadere uitwerking van de afspraken van de Waddenzeeconferentie van 1991 te Esbjerg delen van de Waddenzee gesloten voor de visserij.

De uitgifte van vergunningen voor de vaste vistuigen geschiedt op grond van de Visserijwet 1963. Artikel 9, tweede lid, van deze wet biedt de mogelijkheid bij het stellen van regels in het belang van de visserij, mede rekening te houden met de belangen van de natuurbescherming. Het Reglement zee- en kustvisserij 1977 en de daarop gebaseerde Beschikking visserij, visserijzone, zeegebied en kustwateren zijn hiertoe aangepast. Op grond hiervan kunnen ter bescherming van natuurbelangen in de Waddenzee bepaalde voorschriften aan vergunningen, vrijstellingen of ontheffingen worden verbonden, of kunnen deze onder beperkingen worden verleend. Vergunningen in de Waddenzee zullen slechts worden verleend voor zover de instandhouding van de visvoorraden niet in gevaar komt en geen onaanvaardbare aantasting van de natuurwaarden plaats vindt. In bepaalde gevallen zal daartoe tot nadere regelgeving of beperking van het huidige aantal vergunningen worden overgegaan. In te verlenen vergunningen worden zonodig voorwaarden gesteld.

Daar het bemachtigen en doden van dieren (in dit geval vissen, schaal- en schelpdieren), alsmede het verontrusten van dieren (in dit geval vogels en zeehonden) ingevolge artikel 16, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet in beginsel verboden is, dient ten behoeve van de diverse vormen van visserij in de aan te wijzen gebieden voorts een ontheffing te worden verkregen. Bij het ontheffingenbeleid voor de Waddenzee zal worden uitgegaan van het in de vastgestelde Structuurnota Zee- en Kustvisserij neergelegde beleid. Dit houdt in dat conform dit beleid ontheffing ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet wordt verleend aan hen, die beschikken over een visserijvergunning als hierboven bedoeld, waarbij zo nodig nadere beperkende voorwaarden kunnen worden gesteld ter voorkoming van verontrusting van zeehonden en vogels. Onder meer kunnen beperkingen worden gesteld aan de toegang tot gebieden die op grond van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet c.q. artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht zijn afgesloten. Wijziging van de vergunningvoorwaarden, toename van de intensiteit van bevissing en verandering van de vangstmethoden worden van geval tot geval getoetst aan artikel 16 van de Natuurbeschermingswet.

In onderstaande paragrafen wordt het vergunningen- en ontheffingenbeleid voor de verschillende vormen van visserij in het natuurmonument nader uiteengezet. Indien nader onderzoek hiertoe aanleiding geeft en na evaluatie van het hieronder omschreven beleid, is het mogelijk dat nadere beperkende voorwaarden worden gesteld bij de ontheffingen ex artikel 16 ten behoeve van het behoud en herstel van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon van de Waddenzee.

Niet-beroepsmatige visserij (sportvisserij) is behandeld in 5.3.5. Voor het al dan niet beroepsmatig verzamelen van wadpieren en het

niet beroepsmatig verzamelen (rapen) van schelpdieren en andere bodemfauna zij verwezen naar paragraaf 5.6.

5.5.1 BEROEPSVISSERIJ OP VIS EN KREEFTACHTIGEN

Door de beroepsvisserij met zegen en vaste vistuigen kan de stand van diverse vissoorten plaatselijk (of zelfs in een groot gebied, zoals bij de Aal het geval lijkt te zijn) sterk worden verkleind.

Met name verstoringen van vogels en/of zeehonden op wadplaten, de te geringe herstel mogelijkheden voor kokkel- en mosselbanken en zeegrasvelden en de aantasting van het bestand van de beviste soorten zijn criteria op grond waarvan, in het kader van het Reglement zee- en kustvisserij 1977, tot nadere regelgeving of beperking van het aantal vergunningen wordt overgegaan. Meer concreet zal dit het volgende inhouden:

- Het aantal vergunningen voor de visserij met vaste vistuigen, zoals zegen, staand want, schietfuike, aalfuiken, weren en dergelijke wordt beperkt als ook het aantal en de grootte van de per vergunning toegestane vistuigen.
- Ter voorkoming van het verdrinken van zeehonden, duikeenden en dergelijke wordt voor alle (schiet-)fuike en staande kuilen een keerwant met een maaswijdte van 14 cm verplicht gesteld. Deze verplichting geldt overigens reeds voor recreatievisserij.
- Het aantal vergunningen voor de visserij met sleepnetten wordt niet uitgebreid. Tot een nader te bepalen evaluatiemoment zullen deze vergunningen niet aan andere bedrijven worden verleend c.q. kunnen worden overgedragen. Bij de evaluatie zal worden bezien of met het oog op de natuurwetenschappelijke betekenis van de Waddenzee de vergunningvoorwaarden moeten worden aangescherpt.
- Het aantal vergunningen voor de garnalenvisserij wordt tot een evaluatiemoment in 1998 niet uitgebreid.
- Een aantal droogvallende platengebieden inclusief tussenliggende geulen wordt met ingang van 1993 voor de visserij met bodemvistuigen met wekkerkettingen permanent gesloten. In het jaar 1998 wordt op basis van een in 1997 uit te voeren evaluatie besloten in hoeverre additioneel gebieden worden gesloten.
- Bij de ontheffingen ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet zullen voorwaarden worden gesteld gericht op het voorkómen van verstoring van vogels en zeehonden.

5.5.2 VISSERIJ OP KOKKELS EN MOSSELZAAD

Mede gezien de effecten van de mosselzaad- en kokkelvisserij op de natuurwetenschappelijke betekenis van de Waddenzee zal bij het verlenen van vergunningen op basis van de Visserijwet een terughoudend beleid worden gevoerd.

Meer concreet worden de volgende maatregelen genomen.

- In ieder geval tot het jaar 2000 wordt het aantal vergunningen voor de mechanische kokkelvisserij niet uitgebreid. Het aantal

vergunningen voor de handkokkelvisserij wordt beperkt door overdracht niet toe te staan en geen nieuwe vergunningen te verlenen.

Voor de handkokkelaars en voor de mechanische kokkelvisserij te voet geldt tevens een betredingsverbod van de gebieden die krachtens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet en/of artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht zijn afgesloten.

- Een aantal droogvallende platengebieden inclusief tussenliggende geulen wordt met ingang van 1993 voor de mosselzaad- en kokkelvisserij (zowel mechanisch als handmatig) permanent gesloten. In 1998 wordt op basis van een in 1997 uit te voeren evaluatie besloten in hoeverre additioneel gebieden gesloten zullen worden.
- In voedselarme jaren wordt 60 % van de gemiddelde voedselbehoefte van vogels in de vorm van kokkels en mosselen voor deze vogels gereserveerd. Het meerdere is beschikbaar voor de visserij. Indien er minder aanwezig is dan deze 60 % dan wordt de Waddenzee in een dergelijk jaar voor de visserij op schelpdieren gesloten.
- Het aantal vergunningen voor de mosselzaadvisserij wordt structureel gefixeerd op het niveau van begin 1992 waarbij per vergunning slechts één vaartuig mag worden ingezet.
- Bij de ontheffingen ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet zullen voorwaarden worden gesteld gericht op het voorkómen van verstoring van zeehonden en vogels.

5.5.3 AANLEG MOSSELPERCELEN

In de Structuurnota Zee- en Kustvisserij is aangegeven dat de ligging van de schelpdierpercelen in de westelijke Waddenzee zal worden geoptimaliseerd, waarbij het totale areaal aan stabiele mosselpercelen met tenminste 200 ha wordt uitgebreid. Door middel van verschuiving en verplaatsing van percelen zal binnen het areaal dat is uitgegeven voor de mosselcultuur getracht worden deze uitbreiding te realiseren. Mocht dit niet door middel van optimalisatie mogelijk blijken dan zal na afronding van de optimalisatie uiterlijk in 1995 worden bezien of tenminste 200 ha extra beschikbaar zal worden gesteld.

Voor de aanleg van percelen in het staatsnatuurmonument is vergunning krachtens de Natuurbeschermingswet vereist. In beginsel worden nieuwe mosselpercelen niet aangelegd in de in het kader van de Natuurbeschermingswet gesloten gebieden, tenzij van deze percelen geen noemenswaardige schade aan de natuurwetenschappelijke betekenis van de gebieden is te verwachten.

Dat kan inhouden, dat dergelijke uitbreidingen niet zullen worden toegestaan, wanneer daarvan een noemenswaardig nadelig effect op het ecosysteem en/of de zeehondenstand te verwachten is.

Een ander aspect dat samenhangt met de cultuur van mossels op percelen is de mogelijkheid dat introductie plaats vindt van tot nu toe onbekende diersoorten en ziekten uit andere gebieden. Dat kan gebeuren wanneer om de één of andere reden bevolking of herbevolking van gebieden in de Waddenzee plaats zou vinden met mossels of andere diersoorten van elders. Voorbeelden van dergelijke diersoorten zijn

Japanse oesters, Palourdes, St. Jacobsschelpen en dergelijke. Het resultaat kan - behalve faunavervalsing - ook zijn dat specifiek in de Waddenzee thuishorende dieren of levensgemeenschappen in aantal afnemen of verloren kunnen gaan. Om introductie van biotoxine veroorzakende algen te voorkomen zullen vooralsnog geen mosselen uit andere gebieden geïntroduceerd mogen worden.

5.6 HET WINNEN VAN WADPIEREN EN ANDERE BODEMDIEREN

Het beleid ten aanzien van het winnen van wadpiere, zagers en andere bodemfauna is vastgelegd in het Beheersplan Natuur. Daarin is vastgelegd dat voor de mechanische winning van wadpiere in het hele pkb-gebied geen nieuwe vergunningen zullen worden verleend en dat geen vergunning zal worden gegeven voor het mechanisch winnen van zagers. Mede met het oog op de sluiting van Balgzand/Breehorn voor bodemberoerende vormen van visserij in het kader van de Structuurnota Zee- en Kustvisserij wordt gestreefd naar verplaatsing van de mechanische wadpiewinning uit dit gebied.

Het handmatig winnen van wadpiere en zagers anders dan voor direct eigen gebruik zal zonder ontheffing slechts in nader op de kaart aangegeven gebieden toegestaan zijn. Daarbij zal ook in die gebieden geen toestemming worden verleend voor het winnen van wadpiere en zagers op of in de directe nabijheid van mosselbanken en in gebieden die vanwege de bodemfauna ook voor andere vormen van bodemfauna-exploitatie zijn gesloten. Zolang deze gebieden niet zijn aangewezen wordt de ontheffing geacht te zijn verleend, behoudens in de artikel 17-gebieden.

Het rapen van mossels voor eigen consumptie tot een maximum van 10 kg per persoon per dag is zonder ontheffing toegestaan, behoudens in de artikel 17-gebieden en de voor mossel- en kokkelvisserij gesloten gebieden. Het (al dan niet beroepsmatig) rapen van andere schelpdieren of het rapen van mossels onder andere omstandigheden is ten alle tijde ontheffingplichtig (zie onder meer 5.5.2). In principe worden hiervoor geen ontheffingen verleend.

Voor de winning van andere dan de hierboven genoemde soorten, zoals zeemos (*Laomeda spec.* en *Sertularia cupressina*), mesheften enzovoorts zal geen ontheffing worden afgegeven.

5.7 ZAND- EN SCHELPEWINNING EN ONTGRONDINGEN

Voor zover wingebieden buiten de betonning van de vaargeulen liggen heeft de winning van bodemmateriaal rechtstreeks invloed op het staatsnatuurmonument. Daarnaast kunnen zich zowel bij winning in het staatsnatuurmonument als bij winning in de vaargeulen indirecte effecten voordoen door de troebeling die bij de winning ontstaat. Ten aanzien van zand- en schelpewinning geldt een terughoudend beleid, dat is vastgelegd in het pkb-Beheersplan Ontgrondingen. Op basis van onderzoek zal worden besloten of zandwinning beperkt kan worden tot het noodzakelijk waterstaatkundig onderhoud. Winningen op basis van vigerende ontgrondingsvergunningen zijn niet vergunningplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet. Een vergunning zal wel nodig zijn wanneer veranderingen in de feitelijke

winsituatie optreden, zoals uitbreiding van het aantal locaties en verandering van de benutting van de bestaande locaties. Vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet is eveneens nodig voor nieuwe winningen en ontgrondingen in het staatsnatuurmonument.

5.8 BAGGERSPECIE

Vrijwel alle baggerspecie die uit havens en geulen wordt gebaggerd wordt in een (vaar)geul gestort. Van daaruit kan het zich verspreiden over en bezinken in gebieden die als staatsnatuurmonument zijn aangewezen, namelijk op wantijen, op slikkige platen nabij de vastelandskust of op kwelders. Het natuurmonument kan beïnvloed worden door onder meer verhoogde troebeling en door het vrijkomen van eventueel in het slib aanwezige verontreinigingen.

Het beleid ten aanzien van dumping van baggerspecie is verwoord in het pkb-Beheersplan Water. Het huidige beleid is dat baggerspecie in diep, stromend water wordt gestort, zodat het slib zich op natuurlijke wijze opnieuw over een kombergingsgebied verdeelt. Alleen baggerspecie uit de Waddenzee en daarmee in open verbinding staande havens komt voor eventuele storting in de Waddenzee in aanmerking. Voor verontreinigde baggerspecie, die volgens het in voorbereiding zijnde beoordelingssysteem niet in de Waddenzee kan worden gestort, dient een oplossing buiten de Waddenzee te worden gevonden.

Stortingen binnen het natuurmonument zijn in ieder geval vergunningplichtig in het kader van de natuurbeschermingswet.

Behalve de verontreinigingsgraad van de te storten specie bepaalt ook de totale hoeveelheid specie in hoeverre storting ervan een nadelige invloed zou kunnen hebben op de kwaliteit van het slib dat zich uiteindelijk op wantijen en kwelders afzet. Vandaar dat voor stortingen binnen of buiten het natuurmonument die meer dan een bepaalde, nader te omschrijven verontreinigingslast inhouden vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet zal moeten worden verkregen. Dat betekent dat dan behalve de verontreinigingsgraad ook de hoeveelheid te storten specie een rol zal spelen bij een beslissing over het al dan niet toestaan van een storting.

5.9 LOZINGEN

Voor het beleid ten aanzien van lozingen wordt aangesloten bij het beleid zoals dat is vastgelegd in het pkb-Beheersplan Water en zoals dit is aangescherpt op de Zesde Waddenzeeconferentie (Esbjerg, 1991).

Aangezien vrijwel alle lozingen in en rond het staatsnatuurmonument via het water invloed hebben op het ecosysteem zal, conform het pkb-beleid, het belang van de natuur zwaar wegen bij elke beslissing over lozingen in de Waddenzee. Dientengevolge zal over alle te verlenen lozingsvergunningen (in het kader van de Wet

verontreiniging oppervlaktewateren) overleg plaats vinden tussen het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Voor zover het gaat om lozingen waarvan het mogelijk is dat ze door hun concentratie van milieuvreemde stoffen of door hun hoeveelheid schade kunnen doen in het staatsnatuurmonument zal een vergunning krachtens de Natuurbeschermingswet nodig zijn alvorens tot lozing in het staatsnatuurmonument kan worden overgegaan.

De Natuurbeschermingswet is niet van toepassing voor zover het gaat om niet rechtstreeks bepaalde lozingen. De uitspoeling van boezemwater en de verontreiniging vanuit diffuse bronnen (bijvoorbeeld via de Rijn) kan daarom buiten beschouwing worden gelaten.

5.10 KABELS, BUISLEIDINGEN EN DERGELIJKE

Voor de aanleg van kabels, buisleidingen, hoogspanningsleidingen en dergelijke binnen het staatsnatuurmonument is vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig. Het vigerend beleid ten aanzien van kabels en buisleidingen is vastgelegd in het pkb-Beheersplan Kabels en Buisleidingen.

Er worden geen vergunningen voor nieuwe buis- en ondergrondse hoogspanningsleidingen verleend, tenzij (inter)nationale belangen dit onvermijdelijk maken. Zo nodig zullen voorwaarden worden gesteld aan het tracé, de methode van uitvoering en de tijd van het jaar waarin de werkzaamheden plaats vinden. Wanneer een leiding bestemd is voor het vervoer van toxische substanties (olie, gas met condensaat, chemicaliën) zullen ook de kans op calamiteiten en de effecten daarvan worden meegewogen in beslissingen over het al dan niet toestaan van de aanleg van dergelijke leidingen.

Aanleg van (nuts)leidingen dient tot een minimum te worden beperkt. Bij aanleg dient te worden aangesloten bij bestaande leidingzones.

5.11 SEISMISCH ONDERZOEK, EXPLORATIE- EN EXPLOITATIEBORINGEN

Bij seismisch onderzoek kunnen verstoringen plaats vinden. Vandaar dat voor het verrichten van seismisch onderzoek vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig is. Aanvragen worden zorgvuldig afgewogen. Seismisch onderzoek dient plaats te vinden volgens de best bestaande methoden, gericht op het tot een minimum beperken van verstoring van vissen, vogels en zeehonden door de keuze van de onderzoeksmethode en -periode. De toelaatbaarheid van seismisch onderzoek buiten de in concessie uitgegeven gebieden zal worden afgewogen nadat terzake éénmalig een milieu-effect-rapportage is opgesteld.

In het concessiegebied Zuidwal wordt op één lokatie aan de vaargeul het Inschot gewonnen. Tot 1994 zullen nieuwe boringen binnen de concessiegebieden niet plaatsvinden (moratorium). Buiten de huidige concessiegebieden zullen er in de toekomst geen exploratie- en exploitatieboringen verricht worden. Nieuwe aanvragen om boorvergunningen worden, zoals neergelegd in de pkb, niet ingewilligd om mogelijke cumulatieve van negatieve gevolgen voor de

Waddenzee door mijnbouwactiviteiten te voorkomen. Het gehele, niet in concessie uitgegeven deel van de Waddenzee wordt daarmee van boorwerken ten behoeve van de opsporing en winning van diepe delfstoffen gevrijwaard. Uit oogpunt van natuurbehoud is voorts verlenging van het moratorium wenselijk. Dit is onderwerp van nader kabinetsoverleg met de concessionarissen.

Voor het verrichten van exploratie- en exploitatieboringen en voor de aanleg van de benodigde aan- en afvoerleidingen is vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig. Dergelijke vergunningen zullen slechts onder strikte voorwaarden worden verleend, en dan nog alleen voor zover deze boringen plaats zullen vinden binnen de concessiegebieden en indien de concessiehouder aannemelijk heeft kunnen maken dat noch de boring, noch een eventuele calamiteit gevaren oplevert voor het ecosysteem van de Waddenzee.

5.12 BURGERLUCHTVAART

Bij geringe vlieghoogten kan de kleine luchtvaart grote verstoring veroorzaken op het wad (voedselzoekende vogels, zowel bij laag- als bij hoogwater en bij rustende zeehonden), alsmede in duin en kweldergebieden (broedende en rustende vogels). Maatregelen met betrekking tot vlieghoogten en -routes in het kader van een Algemene Maatregel van Bestuur op basis van de Luchtvaartwet zijn in voorbereiding. De minimaal toegestane vlieghoogte voor kleine luchtvaart en helicopters boven de Waddenzee wordt 450 meter, met corridors naar de vliegvelden op de Waddeneilanden en bij De Kooij. In die corridors zal op werkdagen minimaal 210 meter, en in de weekends op minimaal 300 meter hoogte gevlogen mogen worden.

Voor zover burgerluchtvaart boven de Waddenzee plaats heeft boven de genoemde hoogten is de Natuurbeschermingswet niet van toepassing. Voor deze vliegactiviteiten is derhalve geen vergunning of ontheffing op grond van deze wet vereist. Voor inspectie-, opsporings-, reddings- en ambulancevluchten is geen vergunning of ontheffing vereist.

Voor zover de Waddenzee is aangewezen als stiltegebied krachtens de Wet Geluidhinder geldt het beleid dat ULV's een afstand van 1500 m tot het stiltegebied moeten houden. Als gevolg hiervan is het gebruik van ULV's op basis van de Wet Geluidhinder in de praktijk boven het grootste deel van de Waddenzee reeds niet toegestaan. Uitzonderingen hierop zijn mogelijk voor handhavingsdoeleinden en wetenschappelijk onderzoek. Voor dit laatste is ontheffing op grond van de Natuurbeschermingswet vereist.

5.13 MILITAIR GEBRUIK

Het militair gebruik van de Waddenzee is in het kader van het pkb-beleid neergelegd in het concept-beheersplan Militaire activiteiten. In het verlengde van beleidsuitspraken in de Defensienota is in het kader van de Evaluatienota Structuurschema Militaire Terreinen bezien in hoeverre militaire activiteiten niet

evengoed elders kunnen worden uitgevoerd en of zij niet zodanig gesitueerd kunnen worden dat de milieuhinder zoveel mogelijk beperkt wordt. Het pkb-beleid blijft gericht op vermindering van militaire activiteiten in de Waddenzee en op het voorkomen van geluidsoverlast, schade en verontreiniging van bodem, water en lucht.

De militaire activiteiten in of nabij de Waddenzee betreffen voornamelijk schiet- en vliegactiviteiten. In het kader van de Evaluatienota zullen de Koninklijke marine en de Koninklijke landmacht geen gebruik meer maken van de schietterreinen Lutjeswaard en Nieuwe Haventerrein, waardoor een onveilige zone van 34.000 ha vervalt. Op Vlieland bevindt zich de schietrange Vliehors van de Koninklijke luchtmacht en op Terschelling ligt de Navo-schietrange Noordvaarder. De range Noordvaarder is met ingang van 1992 in de maanden juli en augustus gesloten. Door het kabinet wordt in het kader van het pkb-beleid gestreefd naar beëindiging van het gebruik van de Noordvaarder op zo kort mogelijke termijn, doch uiterlijk in 1995. Op de range Vliehors zal voor het afwerpen van oefenbommen voor zover mogelijk gebruik worden gemaakt van een vliegpatroon, waarbij meer over de Noordzee wordt gevlogen en de Waddenzee meer wordt ontzien.

Het gebruik van een laagvliegroute voor straalvliegtuigen, die de Waddenzee kruist, is opgeschort in afwachting van een Navo-studie over de behoefte aan laagvliegen. Het streven van het kabinet is gericht op het beperken en zo mogelijk opheffen van militaire laagvliegroutes boven de Waddenzee.

Tussen de vliegbasis Leeuwarden en de eilanden Terschelling en Vlieland vinden helicoptervluchten plaats voor bijstand bij schietoefeningen op de ranges. Te zijner tijd vervalt de helihaven op Terschelling. Bij helicoptervluchten dienen zeehonden- en vogelconcentraties zoveel mogelijk gemedend te worden.

Op Vlieland is het Cavalerieschietkamp gevestigd. Hier wordt van 1 september tot 15 april geschoten met tankgeschut en boordmitrailleurs. Het aantal schoten in de toekomst kan met 20 % afnemen door een verminderde opleidingsbehoefte. De onveilige zone van de schietbaan in de Marnewaard (Lauwersmeer) strekt zich voor een groot deel over de Waddenzee uit. Het aantal schoten zal hier naar verwachting met 15 % kunnen afnemen.

Het huidige gebruik en beheer met betrekking tot militaire activiteiten in de Waddenzee is toegestaan zonder vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet. Nieuwe activiteiten en/of uitbreiding van bestaande activiteiten worden getoetst aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet.

6. HANDHAVING EN TOEZICHT

Toezicht op de naleving van de Natuurbeschermingswet zal worden uitgeoefend door personeel van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Met de opsporing van de bij de wet strafbaar gestelde feiten zijn belast zij die daartoe door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij zijn aangewezen. Dit geldt onder meer voor het personeel van de drie inspectievaartuigen van de Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna. Daarnaast vindt opsporing plaats door de in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering aangewezen personen.

De activiteiten van de verschillende diensten op het gebied van toezicht en inspectie in de Waddenzee worden op elkaar afgestemd. De Samenwerkende Inspectie Waddenzee (SIW) is een met dat doel op vrijwillige basis gevormd samenwerkingsverband van alle bij inspectie en beheer van de Waddenzee betrokken rijksdiensten, zoals Rijkswaterstaat/Directoraat-Generaal Scheepvaart en Maritieme Zaken, Directie Visserijen, Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Marine, Marechaussee, Rijkspolitie te Water en Douane.

Daarbij speelt de Centrale Meldpost Waddenzee (CMW; marifoonkanaal 4; telefoon 05620-3100) in de Brandaris op Terschelling als "loket" voor het ontvangen van meldingen van verstoringen, verontreinigingen e.d. een belangrijke rol. Meldingen kunnen hier 24 uur per dag worden doorgegeven.

Meldingen van verstoringen, verontreinigingen, onregelde vaarwegmarkeringen, vogelolieslachtoffers e.d. kunnen voorts worden doorgegeven aan de inspectievaartuigen van de Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna:

- * Phoca (tel.: 06-52106326; westelijke Waddenzee)
- * Krukel (tel.: 06-52107464; Waddenzee tussen Terschelling en Schiermonnikoog)
- * Harder (tel.: 06-52105398; oostelijke Waddenzee en Dollard).

7. INLICHTINGEN

Vragen over de toepassing van de Natuurbeschermingswet in het Waddengebied en over vergunningen en ontheffingen kunnen worden gericht aan de Consulente Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de desbetreffende provincie:

- de Consulente te Groningen: Postbus 30027, 9700 RM Groningen (tel. 050-207207);
- de Consulente te Friesland, tevens coördinerende Consulente voor het Waddengebied: Postbus 2003, 8901 JA Leeuwarden (tel. 058-955255);
- de Consulente te Noord-Holland: Postbus 3005, 2001 DA Haarlem (023-301234).

Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag. Waar het gaat om ontheffingen ten behoeve van de georganiseerde wadloopsport en rondvaarttochten kan schriftelijk ontheffing worden aangevraagd via de Consulente NBLF.

Bij de behandeling van aanvragen om vergunning of ontheffing dient in de regel rekening te worden gehouden met een behandelingstermijn van circa drie maanden.

Ontheffingen voor de beroepsmatige uitoefening van de visserij in de Waddenzee behoeven niet apart te worden aangevraagd, doch zullen worden afgehandeld in het kader van vergunningprocedures op grond van de visserijwetgeving.